

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Sümevra POLAT EYİN

**ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK
KOMPLEKSİ KURAMI ÜZERİNDEN ÇOCUK EDEBİYATI
ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2025

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Sümevra POLAT EYİN

ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK
KOMPLEKSİ KURAMI ÜZERİNDEN ÇOCUK EDEBİYATI
ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Rukiye IŞIK AYDIN

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nurullah ULUTAŞ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Yunus ŞAKİROĞLU

MUŞ-2025

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ.....	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMI VE ÇOCUK EDEBİYATI KURAMI

1.1. ALFRED ADLER VE BİREYSEL PSİKOLOJİ	8
1.1.1. Bireysel Psikoloji Kuramına Bakış	9
1.1.2. Aşağılık Kompleksi.....	12
1.1.3. Üstünlük Kompleksi.....	16
1.2. ÇOCUK EDEBİYATI TANIMI	19

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	25
2.2. ARAŞTIRMA İNCELEME NESNELERİ	25
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	26
2.4. VERİ ANALİZ SÜRECİ	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMINA GÖRE SEÇİLEN ESERLERİN İNCELENMESİ VE SEÇİLEN ESERLERE AİT ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

3.1. AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMINA GÖRE SEÇİLEN ESERLERİN İNCELENMESİ.....	29
3.1.1. Akıllı Pireler.....	29
3.1.2. Çöp Plaza.....	35
3.1.3. Katıraslan	41
3.1.4. Bir Duvar Ressamı.....	46

3.1.5. Korkulu Bir Gün.....	48
3.1.6. Kuklacı	50
3.1.7. Cingo	57
3.1.8. Sihirli Top.....	59
3.1.9. Kediler Padişahı.....	65
3.1.10. Şeker Kutusu.....	68
3.2. SEÇİLEN ESERLERE AİT ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ	72
3.2.1. Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler.....	72
3.2.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler	77
3.2.3. Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler	83
3.2.4. Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler	88
3.2.5. Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler	92
3.2.6. Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler	96
3.2.7. Cingo Kitabına Yönelik Görüşler	101
3.2.8. Sihirli Top Kitabına Yönelik Görüşler	106
3.2.9. Kediler Padişahı Kitabına Yönelik Görüşler	110
3.2.10. Şeker Kutusu Kitabına Yönelik Görüşler	114
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	118
KAYNAKÇA	132
EKLER.....	143

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMI ÜZERİNDEN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN İNCELENMESİ

Sümeysra POLAT EYİN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Rukiye IŞIK AYDIN

2025, 154 sayfa

Bu çalışma, Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı kapsamında aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksinin çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterler üzerindeki yansımalarını ve bu eserlerle ilgili öğrencilerin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde doküman inceleme yöntemi kullanılarak, seçilen çocuk kitaplarında aşağılık ve üstünlük kompleksine dair temalar Adler'in kuramsal çerçevesi doğrultusunda analiz edilmiştir. İkinci bölümde ise eylem araştırması yöntemiyle, 7. sınıf öğrencilerine kuram hakkında eğitim verilmiş, ilgili eserler okutulmuş ve öğrencilerin karakter değerlendirmeleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Doküman incelemede, uzman görüşü ile belirlenen ve sosyal-psikolojik temalar açısından ön plana çıkan 10 çocuk kitabı detaylı olarak incelenmiştir. Eylem araştırması süreci, Muş ili merkezindeki bir ortaokulda rastgele seçilen 20 öğrenci ile yaklaşık 10 hafta süreyle yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri analizinde doküman incelemeden elde edilen bilgiler içerik analiziyle tematik olarak sınıflandırılmış, öğrenci görüşleri ise betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. Bu analiz, çocuk edebiyatındaki on farklı hikâyeye üzerinden Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde öğrencilerin aşağılık ve üstünlük duygularını nasıl anladıklarını ve yorumladıklarını ortaya koymaktadır. Hikâyelerdeki karakterlerin yaşadığı sosyal dışlanma, aidiyet eksikliği, özgüven sorunları ve kimlik arayışları, öğrenciler tarafından derinlemesine değerlendirilmiş; bu durumlar Adler'in aşağılık kompleksi, üstünlük kompleksi ve telafi mekanizmaları kavramlarıyla açıklanmıştır.

Öğrenciler, karakterlerin duygusal ve sosyal zorluklarına empatiyle yaklaşmış, kendi deneyimleriyle bağdaştırarak psikolojik dayanıklılık ve sağlıklı benlik gelişimi üzerine olumlu tavsiyeler sunmuştur. Araştırma, çocuk edebiyatının psikososyal gelişimdeki önemini, bireysel psikoloji yaklaşımının eğitim ve rehberlikteki uygulama potansiyelini ve öğrencilerin sosyal-duygusal farkındalıklarını artırmadaki rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alfred Adler, Aşağılık Kompleksi, Üstünlük Kompleksi, Çocuk Edebiyatı.

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
EXAMINATION OF CHARACTERS IN CHILDREN'S LITERATURE WORKS
BASED ON ALFRED ADLER'S INFERIORITY COMPLEX AND
SUPERIORITY COMPLEX

Sümeýra POLAT EYİN

Advisor: Assist Prof. Rukiye IŞIK AYDIN

2025, Page: 154

This study aims to examine the reflections of inferiority and superiority complexes on characters in children's literature within the context of Alfred Adler's Theory of Individual Psychology and to examine students' opinions about these works. The research consists of two parts. In the first part, the document review method was used to analyze themes related to inferiority and superiority complexes in selected children's books, based on Adler's theoretical framework. In the second part, the action research method was used to educate 7th-grade students about the theory, have them read relevant works, and gather students' character assessments through a semi-structured interview form. In the document review, 10 children's books identified through expert opinion and prominent in terms of social-psychological themes were examined in detail. The action research process was conducted with 20 randomly selected students at a middle school in the city center of Muş for approximately 10 weeks. The data collection an expert- approved semi-structured interview form in the action research. In the data analysis, information obtained from document review was thematically categorized using content analysis, and student opinions were interpreted using descriptive analysis. This analysis explores how students understand and interpret feelings of inferiority and superiority within the framework of Alfred Adler's Theory Of Individual Psychology, based on ten different stories in children's literature. The students deeply evaluated the social exclusion, lack of belonging, self-esteem issues, and identity searches experienced by the characters in the stories, explaining these

experiences using Adler's concepts of inferiority complex, superiority complex, and compensatory mechanisms. Students empathized with the characters' emotional and

social difficulties and, by connecting them to their own experiences, offered positive advice on psychological resilience and healthy self-development. The research highlights the importance of children's literature in psychosocial development, the potential application of the individual psychology approach in education and guidance, and its role in increasing students' social-emotional awareness.

Key Words: Adler, Inferiority Complex, Superiority Complex, Children's Literature.

ÖN SÖZ

Türkçe eğitiminde çocuk edebiyatı ve içerisinde yer alan eserlerin çocuklar üzerinde yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı ile çocuk hayata hazırlanır, öğrenir, kendini geliştirir ve dilin kullanım alanlarının farkına varır. Çocuk edebiyatı eserleri ile psikoloji arasındaki ilişkinin varlığı, çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin psikolojik yönden incelenmesini de gerektirmektedir. Bu çalışmada çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan karakterleri psikolojik kuramın kurucularından biri olan Alfred Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi açısından incelenmekte incelenen eserlere ilişkin öğrenci görüşlerinin neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmam boyunca beni bilgisiyle, önerileriyle destekleyen ve çalışmalarımda sabırla sorularımı yanıtlayan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Rukiye IŞIK AYDIN'a çok teşekkür ederim. Ayrıca eğitim hayatımda desteğini hissettiğim anneme, babama ve eşime çok teşekkür ederim. Bu çalışmayı canım kızım Nil'e adıyorum.

Muş-2025

Sümeysra POLAT EYİN

KISALTMALAR DİZİNİ

Çev	:	Çeviren
Dr.	:	Doktor
KGO.	:	Kapsam Geçerlilik Oranı
Ed.	:	Editör
s.	:	Sayfa
f.	:	Frekans

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Araştırmada Yer Alan Çocuk Kitapları.....	26
Tablo 2.2. Adler Kuramı Temelli Öğrenci Görüşme Formu.....	27
Tablo 3.1. Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler	73
Tablo 3.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler	78
Tablo 3.3. Katırsan Kitabına Yönelik Görüşler	83
Tablo 3.4 Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler.....	88
Tablo 3.5. Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler	92
Tablo 3.6. Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler	97
Tablo 3.7. Cingo Kitabına Yönelik Görüşler	102
Tablo 3.8. Sihirli Top Kitabına Yönelik Görüşler.....	107
Tablo 3.9 Kediler Padişahı Kitabına Yönelik Görüşler.....	111
Tablo 3.10. Şeker Kutusu Kitabına Yönelik Görüşler.....	114

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, çocuklara hitap eden, onların duyarlılığıyla yazılmış ve seviyelerine uygun bir dil kullanan metinlerdir (Buran, 2021: 10). Çocuk edebiyatı, genel edebiyattan ayrı düşünülemez; ancak çocuk edebiyatını değerlendirirken çocuğun yaşı, doğası, merakı ve hayal gücü gibi faktörler dikkate alınmalıdır (Karanisoğlu Güder, 2019: 12). Çocuk edebiyatı tanımını açıklamak için, onu oluşturan "*çocuk*" ve "*edebiyat*" kavramlarını ayrı ayrı incelemek gerekmektedir. Edebiyat kelimesi hem betimleyici hem de değerlendirci anlamda kullanılır. Betimleyici anlamda tüm yazılı eserler edebiyatken değerlendirci anlamda ise kişisel yargılara göre bazı eserler edebiyat olarak kabul edilmeyebilir. Bu iki kullanım şeklini ayırt etmek önemlidir (Moran, 2002: 215-216). Edebiyat, günümüz insanının yaşamını, karakterlerini ve devrimci tarihin olaylarını yansıtarak bugünün geçmişe olan tepkilerini ve gerçeklerini tüm çıplaklığıyla ortaya koymalıdır (Çalışlar, 2004: 105). Edebiyat, bireyin gelişimini çok yönlü destekler, uyum yeteneğini artırır, yeni bakış açıları kazandırır ve yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelir (Karanisoğlu Güder, 2019: 12). Bu bağlamda ortaya çıkan edebi eserler, insanın gerçekliğine ve çevresiyle kurduğu ilişkilere özgün bir bakış açısı sunmayı amaçlar (Durmaz, 2024: 18). Bu amaçlar doğrultusunda edebiyat ve insan ruhu çalışmaları doğal olarak kesişir; insan ruhunun sınırsızlığı, bu iki disiplinin işbirliği ve birbirini zenginleştirmesi için temel bir zemin oluşturur (Turna, 2020: 15). Oluşturulan bu zemin ile edebiyat ve psikoloji arasında bir bağ oluşmaktadır. Edebiyatın insan ruhuna yönelme çabası, onu sadece estetik bir uğraş olmaktan çıkarıp psikolojinin alanına yaklaştırır. Edebi metinler aracılığıyla birey, hem kendi iç dünyasını hem de başkalarının duygularını keşfeder; bu süreç, psikolojik farkındalığın da bir parçasıdır. Bu açıdan edebiyat, insanın içsel derinliklerine inmede psikolojiyle ortak bir paydada buluşur ve kimi zaman psikolojinin sunduğu kavramsal çerçeveden daha sezgisel bir biçimde insan ruhunu açığa çıkarabilir. Edebiyat ve psikoloji, insanı merkeze alan, birbirini etkileyen ve besleyen disiplinlerdir (Altunbay, 2018: 889). Edebiyat ve psikolojinin en belirgin ortak özelliği, insanı bütün olarak ele almalarıdır. Diğer sosyal bilimlerin insanın farklı yönlerine odaklanırken bu iki disiplin insanı bütüncül bir yaklaşımla anlamaya ve insan ruhunu, düşüncelerini, davranışlarını ve duygularını çevreyle ilişkisi içinde kavramaya çalışır (Gönen, 2022: 976-977). Bu bağlamda çocuk edebiyatı da bu bütüncül yaklaşımın en erken yaşlarda temellerini atar;

çocuk, okuduğu metinler aracılığıyla hem duygusal farkındalık kazanır hem de kendilik bilincini geliştirir. Edebiyat ve psikoloji, bazı noktalarda ayrışsa da iç içe geçmiş durumdadır ve insan davranışlarının yorumlanması söz konusu olduğunda rekabet halindedirler. Kimi edebiyatçılar edebiyatın, kimileri ise psikolojinin insan ruhunun sırlarını çözmede daha etkili olduğunu savunur (Durmaz, 2024: 17). Bununla birlikte her iki disiplin de birbirini tamamlayan iki farklı dil gibidir; edebiyat insan ruhunu sezgiyle, psikoloji ise bilimsel yöntemlerle anlamaya çalışır ve bu iki yaklaşım birlikte ele alındığında insana dair daha bütüncül bir kavrayışa ulaşmak mümkündür.

Psikoloji ve edebiyat gibi insanı temel alan bilimler farklı disiplinler olsa da ortak noktalara sahiptir ve bu durum tüm bilim dalları için geçerlidir; zira her bilim dalı, diğerinden çeşitli açılardan etkilenebilir (Altunbay, 2023: 141). Edebiyat evrensel bir küme ise çocuk edebiyatı bunun bir alt kümesidir (Karanisoğlu Güder, 2019: 16). Çocuk edebiyatı da bu kapsamda psikolojiden etkilenebilmektedir. Çocuk edebiyatı, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik, sanatsal bir duyarlılıkla oluşturulmuş, özgün dili ve anlatımıyla estetik haz uyandıran eserleri içerir (Tunç, 2021: 7). Bu bağlamda çocuk edebiyatı, yalnızca çocuklara estetik bir zevk kazandırmakla kalmaz; aynı zamanda onların iç dünyalarına ayna tutarak duygusal olgunlaşmalarına katkıda bulunur. Çocuk edebiyatı eserleri düşünceleri veya duyguları aktarırken çocuğu psikolojik, sosyal ve kişilik gelişim yönünden etkileyebilmektedir. Adler, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kişilik gelişimindeki önemine vurgu yaparak çocuk edebiyatı incelemeleri için geniş bir alan sunar; çocuk gelişimi ve çevresel etkileşimlere odaklanan yaklaşımı, bu alanda verimli bir analiz yöntemi sağlar (Arslan, 2018: 2). Adler'in bu yaklaşımı *Bireysel Psikoloji Kuramı* olarak adlandırılmaktadır. Bireysel Psikoloji Kuramı, sözlerden çok eylemlere odaklanır ve insan davranışlarını incelemeyi önemser (Adler, 2015: 234). Ayrıca toplum duygusunu bilimsel yolla geliştirmeyi tarihsel bir görev olarak görür (Adler, 2015: 247). Bireysel Psikoloji 'de toplum duygusundan uzaklaşan ve kendini diğer insanlardan yetersiz veya üstün gören bireylerde aşağılık kompleksi veya üstünlük kompleksi gelişmektedir. Adler'e göre, aşağılık duygusu veya üstünlük arayışı gibi anormallikler, bireyin toplumsal sorumluluğuyla bağlantılıdır. Aşağılık duygusu yaşayan bir bireyin ya topluma karşı isyan ederek içe kapanma, şiddet gibi davranışlar sergilemesi ya da sorunlarıyla mücadele etmesi beklenir (Mosak ve Maniacci, 1999; Yurtsever ve Yiğit, 2023: 222).

Adler'e göre, çözümlenememiş aşağılık duyguları aşağılık kompleksine yol açarken aşırı üstünlük çabaları üstünlük kompleksine neden olabilir. Aşağılık duygusunu motivasyon kaynağı olarak kullananların aksine aşağılık kompleksine sahip kişiler korku ve yetersizlikle hareket ederler. Başarısızlık korkusuyla yüzleşmek yerine, hayaller ve kurgularla kendilerini tatmin etmeye çalışır, bu nedenle yapmaları gerekenlerden kaçınma eğilimi gösterirler (İlhan, 2023: 37). Aşağılık kompleksi, kişinin kendini güçsüz hissetmesi ve sorunlarla baş edemeyeceğine inanmasıdır. Üstünlük kompleksi ise bu yetersizliği örtbas etmek için kendini büyük gösterme çabasıdır. Her iki durum da başarısızlıkla sonuçlanır ve kişinin sorunları çözme yeteneğini zayıflatır (Adler, 1983: 100-101). Adler'e göre, aşağılık duygusu insan olmanın doğal bir parçasıdır. Ona göre, dışarıdan bakıldığında hiç aşağılık hissetmeyen insanlar bile aslında bir şekilde üstünlük kompleksi geliştirmişlerdir. Yani, aşağılık ve üstünlük duyguları birbiriyle bağlantılıdır (Çelebi ve Ulus, 2024: 106). Aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksine dair literatürde çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Alan yazınında aşağılık duygusu ve üstünlük duygusunu konu alan çalışmaların çoğunluğunun psikoloji alanına yönelik olduğu görülmüştür (Kasapoğlu, 2006; Akdoğan, 2012; Akdoğan ve Ceyhan, 2014; Ekşi, Sevim ve Kurt, 2016; Karadoğan Doruk ve Savaş, 2017; Selvi, 2018; Derin ve Çetinkaya Yıldız, 2018; Canel Çınarbaşı ve Nilüfer, 2019). Ancak edebiyat, reklamcılık, sinema, sosyal hizmetler gibi alanlarda da yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Karadağ, 2015; Akman, 2018; Topçu, 2018; Yurtsever ve Yiğit, 2023;

Kazanoğlu, 2024).

Edebiyat alanında aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksini içeren çalışmalar da yer almaktadır. Bu çalışmalar şunlardır:

Peker (2001) tezinde psikanalitik yaklaşımı Joseph Conrad'ın *Karanlığın Yüreği* ve William Golding'ın *Sineklerin Tanrısı* adlı eserlerine uyarlamıştır. Her iki romanda da karakterler, normal hayattan farklı olarak sosyal kuralların geçerli olmadığı bir ortamda bulunmaktadır ve böyle bir ortamda kişinin iç dünyasındaki ve diğer karakterlerle olan çatışmaları çok daha net bir şekilde görülebilir. Psikanalitik yaklaşımı teorileri incelenmiş daha sonra bu teoriler karşılaştırmalı bir metodla her iki romana da uygulanmıştır. Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi terimlerine de bu

tezde yer verilmektedir. Varışoğlu ve Irmak'ın (2018) çalışmasında aşağılık kompleksi ilkelerinden yararlanılarak bu kompleksin dildeki yansıma alanları ele alınmaktadır. Arslan'ın (2018) çalışmasında Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Rollo May gibi psikanalistlerin teorik saptamalarına değinilerek Nihan Kaya'nın eserlerini her bir başlık altında kısa değerlendirmeler yapılarak belirli bir sonuca bağlanmaktadır. Öztatar'ın (2019) çalışmasında adı geçen eserlerdeki ilk çocuk motifini yansıtan bölümlerin tespit edilip ilgili motifin eserin dokusu içerisinde oynamış olduğu rol ele alınmaktadır. Çalışmada aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi de ele alınmaktadır. Aytekin'in (2022) çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Edebiyat ve psikoloji ilişkisi, psikolojinin öncü isimleri ve onların kuramları; Hakan Günday'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi ve incelemeye tabi tutulan eserlerin özetleri; Hakan Günday'ın romanları psikolojik açıdan malzeme sunan Sigmund Freud, Carl Gustav Jung ve Alfred Adler'in görüşleri kapsamında incelenmektedir. Açıkyol'un (2023) çalışmasında Adalet Ağaoğlu'nun *Üç Beş Kişi* isimli eserinde aşağılık kompleksinin “Murat” ve “Kısmet” adlarındaki iki kardeş üzerinde yarattığı olumsuz ruhi neticeler gösterilmekte; her iki kardeşin aşağılık karmaşasına hapsolmalarında aile ve arkadaş ortamının olumsuz etkileri gösterilerek bu kompleksin onların iç dünyasında yarattığı olumsuz hislere değinilmektedir. Uslucan ve Arslan'ın (2023) çalışmasında Nihan Kaya'nın *Kar ve İnci* romanı ele alınarak psikanalitik yöntemlerle incelenmiş, eser karakterlerine odaklanılmıştır. Odak noktasında insan olan bu çalışmada eserler, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Rollo May gibi araştırmacıların kuramları üzerinden incelenirken aşağılık kompleksine ve üstünlük kompleksine değinilmektedir. Albasan'ın (2023) çalışmasında

20. yüzyılın İtalyan yazarlarından Italo Svevo'nun *Zeno'nun Bilinci* romanındaki “Zeno” karakterini psikanalitik edebiyat eleştirisi bağlamında ele alarak Sigmund Freud, Alfred Adler, Carl Gustav Jung, Jacques Lacan kuramlarından faydalanmaktadır. Çalışmada Alfred Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi başlıklar arasında yer almaktadır. Yıldırım (2024) doktora tezinde “*Eksiklik Duygusunun Etkisindeki Bireyin Nevrozları: Aşağılık Kompleksi*” alt başlığı altında yetişkin edebiyatı yazarlarına ait roman karakterlerini incelemiştir. Bu alt başlık altında roman karakterlerinde görülen aşağılık hissi veya aşağılık kompleksi olan durumlar incelenmiştir.

Alan yazınındaki bu çalışmalar incelendiğinde eserlerin çoğunlukla yetişkinlere hitap ettiği; aşağılık duygusuna ve üstünlük duygusuna değinen çocuk edebiyatı eserlerine yönelik çalışmaların olmadığı görülmüştür. Bu bakımdan yapılacak olan bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan araştırmada çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı olan aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksini çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin incelenmesi ve bu eserlere yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Alt Problemleri

Bu çalışmanın amacı Bireysel Psikoloji Kuramı ve onun kurucusu olan Alfred Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi kuramı üzerinden çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin varlığını incelemek ve öğrencilerin bu konudaki görüş ve gözlemlerine yer vermektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda alt problemler şunlardır:

1. İlgili çocuk kitaplarında yer alan hangi karakterde aşağılık kompleksine rastlanmaktadır?
2. İlgili çocuk kitaplarında yer alan hangi karakterde üstünlük kompleksine rastlanmaktadır?
3. İlgili çocuk kitaplarını okuyan öğrencilerin karakterler üzerinde aşağılık kompleksine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. İlgili çocuk kitaplarını okuyan öğrencilerin karakterler üzerinde üstünlük kompleksine ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Adler, bireyin sosyal bir varlık olduğunu ve yaşamında iradesinin etkili olduğunu savunur. Davranışlar ile çevre arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu da belirtir (Karabulut, 2023: 10). Adler, bireyin davranışlarının aile ve sosyal çevreyle şekillendiğini ve her yaşta güçlü görünme, üstün olma arzusu taşıdığını belirterek Bireysel Psikoloji Kuramını geliştirmiştir (Aytekin ve Aytekin, 2023: 41). Bireysel

Psikoloji, insan davranışını, kişinin doğuştan getirdiği özelliklerle belli bir amacı gerçekleştirme çabasının etkileşimi sonucu ortaya çıkan ilişkiler ağı olarak görür (Adler, 2012: 64). Bireyin yaşamını etkileyen iki temel etken vardır: geleceğe yönelik çabalar ve geçmişteki yetersizliklerden kaynaklanan aşağılık duygusu. Bu nedenle, belirtilerin merkezinde aşağılık kompleksi ve onunla bağlantılı olan üstünlük kompleksi yer almalıdır (Adler, 2003: 49). Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramına göre çocukluk dönemi, kişilik gelişimi için kritik bir süreçtir. Bu dönemde çocukların sosyal çevreyle kurduğu ilişkiler, aşağılık ve üstünlük duygularının oluşumunda belirleyicidir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı; çocukların kendini tanımasına, duygularını ifade etmesine ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasına katkı sağlayarak kişilik gelişimine destek olur. Araştırma, çocuk edebiyatı karakterlerinin psikolojik açıdan incelenerek çocukların kişilik gelişimine etkilerini anlamayı amaçlamaktadır. Adler'in aşağılık ve üstünlük kompleksi kavramları bu analizlere yön verirken çalışma edebi ve eğitsel açıdan alan yazınına katkı sunması beklenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma için Muş/Merkez ilçesinin bir ortaokulunda bulunan 7. Sınıf seviyesi öğrenci görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

Bu araştırmada incelenen eserler yalnızca Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı olan Aşağılık kompleksi ve Üstünlük kompleksi çerçevesinde incelenmiştir.

Araştırma yüksek lisans programı için belirlenen süre ve araştırmacının maddi olanakları ile sınırlıdır.

Varsayımlar

Çocuk edebiyatı kitapları aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi için yeterince veri sağlamaktadır.

Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı, çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin çözümlenmesinde oldukça işlevseldir.

Çocuk edebiyatı eserlerine yönelik öğrenci görüşleri aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksine yönelik incelemelerde fayda sağlamaktadır.

Tanımlar

Aşğılık Kompleksi: Aşğılık kompleksi, kişinin kendini güçsüz hissetmesi ve sorunlarla baş edemeyeceğine inanmasıdır (Adler, 1983: 100-101).

Üstünlük Kompleksi: Üstünlük kompleksi, bireyin kendini olduğundan daha üstün görme eğilimiyle karakterize edilir. Kibir, gösterişli davranışlar, başkalarını küçümseme, aşırı duygusal tepkiler ve başkalarına hükmetme isteğı gibi özellikler, bu kompleksin belirtileridir. Temelinde ise derin bir aşğılık duygusu yatar (Adler, 2002: 68-69).

BİRİNCİ BÖLÜM

ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMI VE ÇOCUK EDEBİYATI KURAMI

1.1. ALFRED ADLER VE BİREYSEL PSİKOLOJİ

Alfred Adler, 1870-1937 yılları arasında yaşamış bir nörologdur. Tıp eğitimini Viyana'da tamamladıktan sonra göz hastalıkları, iç hastalıkları ve son olarak da psikiyatri alanlarında uzmanlaşmıştır (Aytekin ve Aytekin, 2023: 41). Klasik psikanalitik teorilerle tanınan Sigmund Freud ile tanışmıştır (Yörükten, 2006: 36). Freud tarafından psikanaliz grubuna davet edilen Adler, 1910 yılında bu grubun başkanlığını üstlenir. Adler'in hayatı, zorlukların üstesinden gelerek başarıya ulaşmanın güzel bir örneğidir. Adler, 1902-1911 yılları arasında Freud'la çalışmış ancak insanın sosyal çevresiyle etkileşimini ön planda tutması nedeniyle Freud'la fikir ayrılığına düşmüştür. Bu fikir ayrılıkları sebebiyle Adler'in fikirleri "*Viyana Psikanaliz Derneği*"nde tartışılmış ve bu neden ile de Freud ile yollarını ayırmıştır. Freud'dan ayrıldıktan sonra Adler, dokuz diğer psikanalistle birlikte "*Özgür Psikanaliz Derneği*"ni kurar; bu dernek daha sonra "*Bireysel Psikoloji*" olarak anılacaktır. Bu bağımsızlığı, Adler'in oldukça üretken bir döneme girmesini sağlar ve fikirleri, 28 Mayıs 1937'de İskoçya'da kalp krizi geçirerek ölünceye kadar dünyanın dört bir yanında takip edilir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2010: 41; Schultz ve Schultz, 2007: 652).

Adler'in, erişilebilir ve yalın kitapları birçok dile çevrilmiştir. Uluslararası alanda yaygın olan Bireysel Psikoloji Okulu, Adler'in 1935'te kurduğu ve editörlüğünü yaptığı "*Bireysel Psikoloji*" dergisiyle de temsil edilmektedir (Eker, 2012: 169).

Adler'in Freud'dan en önemli ayrımı, kişilik gelişiminde toplumsal faktörlere yaptığı güçlü vurgu ve cinsellik odaklı bir bakış açısından kaçınmasıdır. Basit ve anlaşılır bir psikoloji sunma amacıyla geniş katılımlı konferanslar düzenleyerek farklı meslek gruplarından insanlara ulaşmayı hedeflemiştir (Eker, 2012: 169). Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Yaklaşımı, Freud'un psikanalitik teorisinin cinsellik odaklı yaklaşımına bir denge getirir (Bozpınar, 2021: 72). Alfred Adler, anormal davranışların altında yatan nedeni, bireylerin toplumsal ilgilerinin yetersizliğinde görür (Kaya Ciceralli, 2019: 164). Adler'e göre bireyin kişilik gelişiminde aile ve sosyal çevrenin de

önemli etkileri vardır. Bu etkenleri derinlemesine inceleyen Adler, 1912 yılında Bireysel Psikoloji Kuramını ortaya koymuştur (Feist vd., 2018: 95).

1.1.1. Bireysel Psikoloji Kuramına Bakış

Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı, psikodinamik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, Freud'dan farklı olarak bireysel durumlara odaklanır ve bireyin çevresiyle olan ilişkilerini merkeze alır. Hem teşhis hem de tedavi süreçlerinde bireyin özgün yapısını ve içsel süreçlerindeki değişimleri temel alır (Aytekin, 2022: 14). Bireysel Psikoloji, insan davranışlarının ardındaki temel gücü başarı ve üstünlük arayışı olarak tanımlar. İnsanların öznel algıları, kişiliklerini ve davranışlarını şekillendirirken tüm faaliyetlerin toplumsal fayda açısından değerlendirilmesi gerektiğini vurgular. Bireyin yaşam tarzı, onun yaratıcı gücü tarafından şekillenir (Adler, 1964; Çakır, 2018: 36). Adler'in kuramı, bireylerin yaratıcı, benzersiz, yetenekli ve sorumlu varlıklar olduğu düşüncesine dayanır (Aytekin ve Aytekin, 2023: 41). Ona göre, bireyin davranışlarını anlamak için sadece geçmiş deneyimlere değil, geleceğe yönelik hedef ve beklentilere de odaklanmak gerekir. Freud'dan farklı olarak Adler insan motivasyonunun kaynağını cinsellik ve saldırganlık yerine sosyal etkileşimler ve üstünlük arayışı olarak tanımlar. Ayrıca, bireyin özgür iradesinin kişiliği üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu savunur (Aytekin ve Aytekin, 2023: 42-43).

Adler'in kuramının temeli, bütüncül, sürekli ve başarı odaklı bir kişilik anlayışına dayanır (Eker, 2012: 168-169). Adler'e göre, kişilik bireyin kendi özüne, başkalarına ve topluma karşı geliştirdiği tutumların bir sonucudur (Örücü ve Aksoy, 2017: 267). Adler'in iyimser insan doğası anlayışı, bireyin sosyal faktörlerin etkisiyle şekillendiğini ve öznel algıların bu süreçte temel rol oynadığını ifade eder (Yıldırım ve Kumcağız, 2022: 105). Adler'in bu yaklaşımı, insanı yalnızca psikolojik bir organizma olarak değil, aynı zamanda anlam arayışı içinde bir varlık olarak ele alması bakımından oldukça önemlidir. Çünkü bireyin yaşamına yön veren motivasyonlar, salt içgüdüsel değil, değerler ve hedeflerle ilişkilidir. Bu yönüyle Adler, psikolojiyi insani bir bağlamda yorumlayarak onu etik ve toplumsal bir zemine taşımıştır. İnsanların kendilerini, başkalarını ve dünyayı nasıl algıladıklarını anlamak, kapsamlı bir anlayış geliştirmek için şarttır (Güngör ve Taylor, 2021:925). Adler terapisi ve hümanist yaklaşım, davranışın amaçlılığı ve bireyin bütünselliği gibi konularla önemli ölçüde

örtüşmektedir (Miller ve Taylor, 2016; 125). Alfred Adler'e göre kişiler beş yaşına kadar kendilerine özgü bir yaşam felsefesi geliştirir ve bütüncül bir kişilik olarak var olurlar (Fidan ve Bayraktar, 2022: 395). Her birey, kendini ifade etmek ve hedeflerine ulaşmak için özgün bir yaşam tarzı geliştirir. Bu süreçte aşağılık duygusu ve telafi mekanizmaları birey için doğal ve güdüleyici unsurlardır (Bingöl,2017: 75). Adler, her nevrotik bireyin bir aşağılık duygusu olduğunu belirtir ancak bu durumu sadece tespit etmek yeterli değildir. Etkili bir psikoterapi süreci, bireyin kendi aşağılık duygusuyla yüzleşmesini, bu duygunun kökenini sorgulamasını ve farkındalık kazanmasını gerektirir (Akman Eliaçık, 2019: 242). Bu farkındalık süreci yalnızca terapötik bağlamda değil, bireyin günlük yaşamında da önem taşır. İnsan, aşağılık duygusunu fark ettiği ölçüde kendini yeniden inşa etme potansiyeline sahip olur. Bu açıdan Adler'in yaklaşımı, bireyin içsel dönüşümünü teşvik eden bir öz farkındalık modeli olarak değerlendirilebilir. Adler'in çalışmaları, bireylerin davranışlarını anlamak için bilinçdışının yanı sıra sosyal ve kültürel faktörlerin de incelenmesi gerektiğini vurgular. Özellikle çocuk yetiştirme ve eğitim süreçlerinde ebeveyn ve öğretmenlerin rolü, bireyin kişilik gelişimi üzerinde belirleyicidir (Akman Eliaçık, 2019: 243).

Adler'in yaklaşımı, aile, eğitim gibi faktörleri bir bütün olarak ele alarak bütünsel bir bakış açısı sunar (Erbaş, 2023: 88). Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde Alfred Adler, sosyal çevrenin ve özellikle ailenin, bireylerin gelişiminde ve davranışlarında belirleyici rolünü vurgular (Atlı, 2012: 263). Alfred Adler tarafından geliştirilen Adler terapisi, bireyin geçmiş deneyimlerini ve davranışlarının amaçlarını inceleyerek bireysel psikoloji prensiplerini uygular (Erbaş, 2023: 79). Bireysel Psikoloji Kuramı'na göre ailenin çocuğa yaklaşımı ve doğum sırası, bireyin kişilik gelişimini ve sosyal uyumunu önemli ölçüde etkiler. Örneğin, ailenin ihmalci ya da aşırı şımartıcı tutumu veya çocuğun doğum sırası (en büyük, ortanca ya da en küçük olması), yetişkinlik döneminde kişilik özelliklerini ve sosyal davranışlarını doğrudan etkiler (Adler, 2011a: 92).

Adler'in kuramsal çerçevesi, kişisel yaşam deneyimleriyle oldukça güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Kendi yaşam öyküsü, teorilerinin oluşumunda belirleyici bir rol oynamıştır (Uygur, 2015: 8). Viyana'da varlıklı bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelen Alfred Adler, sağlık sorunları ve abisiyle yaşadığı rekabet nedeniyle zorlu bir çocukluk geçirmiştir. Çocukluktaki olumsuz deneyimler, özellikle annesinin ilgisizliği

ve akademik başarısızlıkları, Adler'in "*üstünlük çabası*" teorisinin temelini oluşturmuştur (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2010: 40). Freud'un temel içgüdü olarak cinselliği öne sürmesinin aksine Adler, çocukluk deneyimlerine dayanarak temel güdünün "*aşağılık duygusuna karşı üstünlük çabası*" olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşım, insan gelişiminin motivasyonel boyutuna derinlik kazandırır. Sağlıklı bir aile ortamı, bireyin güçlü bir kişilik geliştirmesine ve sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olur. Ancak, ihmal veya şımartma gibi yetersiz ebeveynlik, aşağılık veya üstünlük duygularının aşırıya kaçmasına ve aşağılık-üstünlük kompleksine yol açabilir. Bu duygular dengeli bir şekilde yaşandığında bireyin gelişimi için motivasyon kaynağı olabilirler; ancak dengesizlikleri, ciddi özgüven sorunları ve kişilik bozukluklarına neden olarak sonrasında Aşağılık-Üstünlük Kompleksi meydana gelir (Adler, 2013: 29).

Aşağılık ve üstünlük duyguları, insan davranışlarının belirleyicilerindendir. Üstünlük duygusu doğal bir motivasyon kaynağıdır ancak aşırıya kaçtığında bireyin başkalarından üstün olduğunu düşünmesine ve bu üstünlüğün kabul edilmesini beklemesine yol açar. Kabul görmediğinde ise birey çatışma ve düşmanlık yaşar. Üstünlük kompleksi, kibir, aşırı istekler, gösterişli giyim ve aşırı cinsiyet rolleri gibi belirtilerle kendini gösterir (Ergün, 2011: 125). Ait olma ihtiyacı ve aşağılık duygusuyla mücadele etme isteği, bireyleri sosyal çevreye yönlendirir (Çelik ve Ergün, 2016: 20). Aşağılık duygusu, bireylerin sosyal yaşamlarında olumsuz sonuçlar doğurabilir (Akdoğan ve Çimşir, 2019: 17). Aşağılık duygusunun yoğunlaşması, bireyde sosyal izolasyon ve toplumdan çekilme eğilimine yol açar (Akdoğan ve Çimşir, 2019: 14). Adler, insanların aşağılık duygusu yaşamasının çeşitli nedenleri olduğunu belirtir; bunlardan biri de fiziksel yetersizlik veya kusurlardır. Doğuştan gelen veya sonradan kazanılmış fiziksel engeller, bireylerin kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açabilir (Özgü, 1976: 121-122). Büyük bir kafa, uzun bir burun veya kepece kulaklar gibi fiziksel özellikler, zamanla bir aşağılık kompleksine yol açabilir; bu durumda birey, Adler'in "*telafi*" veya "*ödünleme*" olarak adlandırdığı bir mekanizma aracılığıyla bu eksikliği gidermeye çalışır. Adler'in psikolojiye önemli bir katkısı da bu "ödünleme" kavramıdır. Ödünleme, özünde, bireyin zayıf yönlerini güçlendirme veya telafi etme çabasıdır. Bu, eksikliklerini gidermeye yönelik bir süreçtir (Adler, 1994a). Ödünleme, aşağılık duygusunu tamamen ortadan kaldırmasa da onu bilinçaltına iterek bireyin yeni bir yaşam tarzı oluşturmaya olanak tanır; böylece davranışları, bu yeni yaşam tarzına

ulaşmaya yönelik, amaçlı bir hal alır (Karataş ve Akkoyun, 2013: 111). Adler'in "ödünleme" kavramı, modern psikolojideki direnç ve baş etme mekanizmalarının erken bir habercisidir. İnsan, yetersizliklerinden kaçmak yerine onları dönüştürme potansiyeline sahiptir; bu da Adler'in insan doğasına ilişkin derin bir iyimserlik barındırdığını göstermektedir.

Bireysel Psikoloji 'nin genel kapsamına bakıldığında temel varsayımlarının olduğu görölmektedir. Bu varsayımlar: kişilik bütün ve süreklidir; bireyin davranışları, kendine ve çevresine dair algılarından etkilenir; bireyler sorunlarını çözmek ve başarıya ulaşmak için çaba gösterir; yeterli sosyal destekle bireylerin sorunlarını çözmesi mümkündür (Altıntaş, 1992: 51). Bu varsayımlar bağlamında Adler, çalışmalarında kişilerarası ilişkilerin ve sosyal faktörlerin bireyin öz imgesini şekillendirmede kritik bir rol oynadığını ortaya koymuştur (Arslan, 2018: 2). Adler'in görüşleri, kolay anlaşılır ve uygulanabilir kavramlara dayandığı için geniş kitlelere ulaşmış ve bazılarına göre psikiyatrik çevredeki etkisinden daha büyük bir etki yaratmıştır (Atık, 2022: 11). Adler'in Bireysel Psikolojisi, insan davranışını anlamada biyolojik ve toplumsal etmenleri bütünleştiren modellerden biridir. Onun düşünceleri yalnızca psikoterapiye değıl, eğitimden edebiyata kadar pek çok insani alana ışıktutmaya devam etmektedir.

1.1.2. Aşağılık Kompleksi

Bireysel Psikoloji, bireyi yaşam görevleri ve diğeri insanlarla ilişkileri bağlamında inceleyerek bireyin toplumsal bağlarını vurgular (Adler, 2015: 233). Bireyin toplumda yer edinmesindeki bu bağların bireyin yaşantıları ve bu yaşantılara bağılı sonuçların etkileri bulunmaktadır. Bireyler, yaşam şartlarını ve dış dünya problemlerini yaratıcı güçleriyle işler ve bireysel psikoloji, kişinin bu problemlere nasıl tepki vereceğini belirleyen bu gücü vurgular. (Adler, 2015: 234). Bireyin yaratıcı gücünün yaşamla kurduğı ilişkiyi anlamada merkezi bir rol oynadığı söylenebilir; zira bu güç, insanın edilgen değıl etkin bir varlık olduğunun göstergesidir. Bireysel Psikoloji' ye göre insanlar yaşamları boyunca zorluklarla karşılaşır ve amaçlarına ulaşmak için çabalarlar. Bu zorluklar karşısında kendilerini yetersiz hissederler, ancak bu acı ve aşağılık duyguları onları amaçlarına ulaşma yolunda motive eder (Ferah, 2024: 207). Bu bağlamda aşağılık duygusu yalnızca bir eksiklik belirtisi değıl, bireyin gelişimini ve topluma uyumunu güçlendiren yapıcı bir dürtü olarak değıerlendirilebilir. İnsanlar, hem

doğa karşısında hem de yaşamları boyunca fiziksel ve psikolojik olarak kendilerini yetersiz hissedebilirler. Ancak önemli olan bu yetersizlik değil, yarattığı duygudur; çünkü insanı yönlendiren bu duygudur (Adler, 2011b: 15). Bu bakımdan, bireyin yaşadığı yetersizlik hissi onun potansiyelini gerçekleştirmesine zemin hazırlayan bir farkındalık süreci olarak yorumlanabilir. İnsanlar, doğaları gereği zayıf ve kusurlu olduklarını bildikleri için sürekli olarak yetersizlik hissiyle mücadele ederler. Bu his, özellikle zor durumlarla karşılaştıklarında daha da belirginleşir ve içlerinde bir huzursuzluk yaratır. Ancak bu aşağılık duygusu, aynı zamanda insanları daha iyi olmaya teşvik ederek olumlu bir değişimin de başlangıcı olabilir (Açıkyol, 2023: 168). Hayatın zorlukları ve duygusal çalkantılar, aşağılık duygusunun dinamik bir şekilde ortaya çıkmasına neden olur; bu duygu, kaçış eğilimlerini tetikler ve bireyin hayat stilini şekillendirir (Adler, 2002: 62-63). Bireyin yaşam stili, yalnızca içsel güdülerinin değil, sosyal çevresiyle kurduğu ilişkilerin de bir yansımasıdır; bu durum, insan davranışının çok boyutlu doğasını anlamak açısından oldukça değerlidir. Bireyin hayat stilinin şekillendirilmesinde yer alan aşağılık duygusu ve bireyin kendini yetersiz hissetmesi bu bağlamda önem arz etmektedir.

İnsan olmak, doğası gereği aşağılık duygusunu deneyimlemektir (Adler, 2002: 82). Adler'e göre aşağılık duygusu, bir insanın bir sorunu çözebileceğine inanmadığını ifade eden davranış ve tutumlarıdır (Varışoğlu ve Irmak, 2021: 79). Aşağılık hissi, her insanın zaman zaman deneyimlediği ve deneyimlemesi gereken bir duygudur. Bu his, bireyin kendini geliştirmesi ve topluma faydalı olması için önemli bir motivasyon kaynağıdır (İlhan, 2023: 37). Aşağılık duygusu, insanı eksiklikten tamlığa geçmek için sürekli çabalamaya iter; bu çaba, hayatın problemlerine karşı saldırgan bir hazırlık olarak görülse de doğaldır ve kötü bir içgüdü değildir (Adler, 2002: 61). Bu bağlamda aşağılık duygusunu bastırmak yerine onu dönüştürmek, bireyin psikolojik olgunluğa ulaşmasında kilit bir adımdır. Adler'e göre aşağılık duygusu ruhsal hayatı yönlendiren baskın bir duygudur (Emre 2006: 73). Adler'e göre düşük benlik saygısına sahip bireyler, üstünlük kurarak bu duygudan kurtulmaya çalışır ancak bu duygu tatmin edilmezse aşağılık duygusuna kapılır ve yetersiz hissederler (Houston et al., 2013; Uzun, 2020: 437). Yetersizlik duygusu, çözüm bulunana kadar devam eden inatçı bir hastalıktır ve bu sorunların çözümü, güçlü bir sosyal duygu, hayata bağlılık ve işbirliği yeteneği gerektirir (Adler 2002: 59). Adler'e göre, aşağılık duygusu çocuklukta,

çocuğun yetişkinlere bağımlı olduğu ve kendisini onlardan daha küçük ve güçsüz hissettiği dönemde başlar. Bu karşılaştırma sonucu aşağılık duygusu gelişir (Güngör, 2009: 9). Adler'e göre aşağılık duygusu, kişiliğin üstünlük hissine geçişindeki temel taşıdır. Çocukluktaki olumsuz deneyimler, ihmal, istismar, tutarsız davranışlar ve doğum sırasındaki faktörler bu süreci etkiler (Burger, 2006; Uzun, 2020: 437). Alfred Adler'e göre her çocuk doğuştan itibaren aşağılık duygusuyla yüzleşir; bu, organik kusurlardan kaynaklanabileceği gibi temel ihtiyaçları karşılayamamaktan da kaynaklanabilir. Bu süreç yetersizlik duygusunu yenmek için itici bir güç oluştururken özgüven eksikliği travmatik bir hal alarak komplekse dönüşebilir ve ileriki yıllarda farklı şekillerde ortaya çıkabilir (Topçu, 2018: 106). Aşağılık duygusu kaygı, utangaçlık, anksiyete gibi şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda Alfred Adler'e göre insanların doğa karşısındaki güçsüzlüklerinden kaynaklanan kaygı, aşağılık duygusunun bir yansımasıdır (Adler, 1929; Ericek, 2023: 321). Utangaçlık, anksiyetenin hafif bir biçimidir ve utangaç çocuklar, aşağılık duygusu nedeniyle temaslardan kaçınır veya temasları keserler, görevleri zor görürler ve başarıya inançları düşüktür (Adler 2004: 190-191). Adler'e göre anksiyete, aşağılık duygusunun bir parçasıdır ve nevrozun temel motivasyonudur (Kozancıoğlu, 1986: 88). Toplum duygusu yeterince gelişmemiş çocuklar, yaşamda tam olarak yer bulamaz ve bağlanma sorunu yaşarlar. Bu nedenle, karşılaştıkları problemlerde tereddüt eder, kaçınır veya yüzeysel çözümlerle yetinirler, başkaları hakkında önyargılı davranışları da onlar için daha kolay hale gelir (Adler, 1966: 27).

Artan yetersizlik hissi, bireyde aşağılık duygusuna yol açar ve bu durum, bireyi dış dünyada doyum aramaya yöneltir (Varışoğlu ve Irmak, 2021: 79). Aşağılık duygusu, insan olmanın temel bir parçasıdır ve bu duygu, bir ihtiyaç karşılanıncaya veya bir çözüm bulununcaya kadar devam eder; bu çözüm her zaman mutluluk getirmese de acıyı hafifletici bir etki yaratır (Adler, 2002: 59). Aşırı aşağılık duygusunu "aşağılık kompleksi" olarak tanımlamak yaygınlaşmıştır. Ancak bu, kişiliği tümüyle etkileyen bu duyguyu tam olarak yansıtamaz. Aşağılık duygusu karmaşıktır ve sonuçları koşullara göre değişir (Adler, 2003: 44). Kendini diğerlerinden geride kalmış veya haksızlığa uğramış hisseden kişi, derin bir aşağılık duygusunun etkisi altındadır (Adler, 1966: 210). Ancak bu birey için aşağılık kompleksine sahiptir denilememektedir. Karadoğan Doruk ve Savaş, (2017) ile Topçu, (2018) bu konuya yaptıkları çalışmalarında

değirmektedirler. Adler'e göre yetersizlik hissi ile aşağılık kompleksi farklıdır. Her insan kendini yetersiz hissedebilir ve bu his, kişiyi geliştirmeye teşvik eder. Ancak bu his kronikleşir ve aşırı telafi edilirse aşağılık kompleksine dönüşür (Karadoğan Doruk ve Savaş, 2017: 111). Adler'e göre, itici gücün kaynağı aşağılık duygusudur. İnsan, varoluşuyla birlikte gelen bir yetersizlik hissiyle hayata başlar ve bu eksiklik hali ömrü boyunca devam eder. Bu eksiklik, çözüme kavuşturulamazsa kronikleşerek aşağılık kompleksine dönüşebilir (Topçu, 2018: 105). Aşağılık duygusu insanı motive ederken aşağılık kompleksi kişiyi sosyal sorunlar karşısında etkisiz hale getirir (Adler, 2015: 140-141).

Adler'e göre aşağılık kompleksi, çeşitli davranış kalıplarıyla kendini gösterir. Bu durum, bireyin bozulmuş dengesini telafi etme çabasıdır. İnsan vücudu sürekli fiziksel ve ruhsal denge arayışında olduğu için bu denge kaybı bireyi belirli davranışlara yönlendirebilir veya alıkoyabilir (Karadoğan Doruk ve Savaş, 2017: 111-112). Bu bağlamda kıvrılıp yorganı başına çeken bir uyku pozisyonu aşağılık kompleksinin göstergesi olabilir (Adler, 2003: 60). Adler, 0-6 yaş arasında yaşanan olumsuz tecrübelerin aşağılık kompleksinin kaynağı olarak ilişkilendirmektedir (Açıkyol, 2023: 163). Aşağılık kompleksi, bireyin taşıyamayacağı kadar ağır bir yükü karşılaştığında ortaya çıkar. Çocuklukta yaşanan olumsuzluklar, bireyi içe kapanık ve antisosyal bir yapıya sürükleyebilir, başkalarına karşı ilgisizliğe neden olabilir. Bu durum, bireyin suça veya öfkeye yönelmesine yol açabilir. Eksiklik hissini yoğun yaşayan birey, bu eksikliği gidermek için ya kendini yüceltir ya da sosyal çevreden soyutlar (Karadoğan Doruk ve Savaş, 2017: 112). Aşağılık kompleksinin teşhisi için bireyin geçmişi, çocukluk deneyimleri (şımartılma veya ihmal), önceki davranışları ve fiziksel yetersizlikleri değerlendirilmelidir (Adler, 1928: Yurtsever ve Yiğit, 2023: 223). Aşağılık kompleksinin temelinde ihmal edilme ve şımartılma yatar. Çözümlememiş aşağılık duygusu ve üstün olma isteği, çocuğun eğitimini engeller. Bu çocuklar, ihmal edildiklerine inanır ve yaşamları yenilgilerle dolu olur (Adler 1994a: 180). İhmal ve şımartılma sonucu aşağılık kompleksine dönüşen durum, ilerleyen yıllarda kibir, kıskançlık, tiksinti, insanlardan kaçma, anksiyete ve çekingenlik gibi uyumsuz davranışlara yol açar (Topçu, 2018: 109). Aşağılık kompleksi sadece anne baba kaynaklı hatalı davranışlarla oluşmaz; aile, arkadaşlar veya partnerler gibi yakın çevrenin olumsuz tutumları da bu soruna yol açabilir (Açıkyol, 2023: 169). Bu noktada,

aşağılık duygusu ile aşağılık kompleksi arasındaki farkın doğru biçimde anlaşılması bireysel gelişim açısından öneme sahiptir. Çünkü her bireyin yaşadığı aşağılık hissi doğal bir süreçtir; ancak bu duygu çözümlenmediğinde bireyi sosyal izolasyona ve nevrotik bir yaşama sürükleyebilir. Aşağılık duygusuyla çevrelerine tepki veren insanlarda ortaya çıkan davranışların bu süreçteki beceriksizlik belirtileri "aşağılık kompleksi" içerisinde yer almaktadır (Adler, 2015: 140).

1.1.3. Üstünlük Kompleksi

İnsanlar, diğer canlılardan farklı olarak dünyaya zayıf ve bakıma muhtaç halde gelirler. Bu nedenle hayatlarını sürdürebilmek ve çevreye uyum sağlayabilmek için bu zayıflıklarının üstesinden gelmeye yönelik çeşitli amaçlar edinirler (Keskin, 2019: 30). Bu amaçlar doğrultusunda insanlar yaşamlarında olumlu veya olumsuz durumlarla karşı karşıya gelmektedir. Ancak insanlar, kendilerini yetersiz hissetmedikleri takdirde olumsuz durumlardan kurtulma isteği duymazlar (Adler, 2012: 31). Bireysel psikolojide yetersizlik duygusu merkezi bir yer tutar ve bireyler bu duyguyu telafi etmek için çaba gösterir. Adler, bireyin topluma uyum ve katkı sağlama eğiliminde olduğunu, Freud ve Jung'un aksine bireyin gelecekteki hedeflerinin geçmişten daha etkili olduğunu savunmaktadır. Bireyin seçimleri, planları ve hatta hayalleri, bugünkü davranışlarını ve ruhsal yapısını şekillendirir. Ona göre, bireyi motive eden temel güç, üstün olma arzusudur (Bakırcıoğlu, 2012; Altındağ, 2022: 40). Bebeklikten itibaren görülen ilgi ve beğenilme isteği, üstünlük çabası olarak tanımlanır ve yetersizlik duygusuyla birleşerek bireyin kendini kabul ettirme isteğini belirginleştirir (Ferah, 2014; Altındağ, 2022: 40). Bu bağlamda üstünlük çabasının yalnızca rekabetçi bir dürtü olarak değil, bireyin toplumsal aidiyetini güçlendiren yapıcı bir mekanizma olarak da değerlendirilmesi gerekmektedir. Adler, bireylerin hayatta üstünlük kurma ve vazgeçilmez olma çabasıyla farklı hedefler peşinde koştuğunu belirtir (Çınarbaş ve Nilüfer, 2019: 125). Ona göre tüm bireyler yetersizlik hisseder ve bu duyguyla başa çıkmak için bir aidiyet arayışına girerler; bu yetersizlik duyguları, başarı motivasyonu ve kişilik gelişiminde önemli bir rol oynar (Çınarbaş ve Nilüfer, 2019: 126). Adler'e göre üstünlük arzusunu tetikleyen faktörler arasında bedensel özürler, kısa boyluluk, aşırı zayıflık veya kiloluluk gibi fiziksel özellikler ile yetersiz eğitim, görgüsüzlük ve fakirlik gibi çevresel etmenler yer alır. Dolayısıyla, üstünlük arzusunun hem biyolojik hem de sosyo-kültürel temelleri

bulunmaktadır ve bu arzu, bireyin yaşamını anlamlandırma çabasının merkezinde yer almaktadır.

Bireyler, bu eksiklikler nedeniyle içgüdülerini tatmin edemedikçe büyüklük taslama davranışına yönelebilirler (Algan Atabay, 2019: 13-14). Üstünlük amacı, yaşamın olumlu ve olumsuz yönlerinde kendini gösterebilir. Örneğin, yardımsever bir insan ya gerçekten sosyal uyum sağlamış ve başkalarına yardım etmeyi seven biridir ya da sadece poz yaparak kendini öyle göstermeye çalışıyordur (Adler, 2011b: 79). Bu çelişki, Adler'in "yaşam tarzı" kavramının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır; zira bireyin davranışlarının ardındaki niyet, onun gerçek psikolojik yapısını anlamada belirleyici bir unsurdur. Bireyin kişiliğine olan bağlılığı güven duygusunu artırsa da aşırıya kaçması üstünlük duygusuna yol açabilir. Bu kişiler, sürekli ilgi ve sevgi bekler, bekledikleri ilgiyi göremeyince üzürlürler ve kendilerine gösterilen sevgiyi yetersiz bulurlar (Adler, 1994b: 82). Bu tür bireylerde, sevgi beklentisi bir ihtiyaçtan ziyade bir üstünlük aracı haline gelir; dolayısıyla duygusal tatminsizlik üstünlük kompleksiyle iç içe geçer. Bu kişiler, başarıya ulaşmak yerine başkalarını küçümseyerek ve alçaltarak kendi güçsüzlüklerini gidermeye çalışırlar (Adler, 2012: 65). Üstünlük eğilimi, bazı bireylerde hırs, açgözlülük ve kıskançlıkla birleşebilir. Bu durumda, bireyler rakiplerine zarar vermekten çekinmez ve onlara iftira atarak kendi değerlerini artırdıkları yanılgısına kapılırlar (Adler, 2012: 33). Adler'e göre üstünlük duygusu, bireyi hırsızlığa da yöneltebilir. Bu kişiler, başkalarını kandırabileceklerini düşünür, hırsızlıklarının açığa çıkmayacağına inanır ve zahmetsizce zengin olmayı arzularlar (Adler, 2011b: 67).

Üstünlük amacı, yaşam tarzının ve idealinin belirlenmesinde önemli bir etkidir (Ferah, 2024: 202). Aşağılanarak büyüyen ve öz benliğinden utanan bir çocuk, bu utancını saklamak için başkalarını aşağı görmeye başlayabilir. Bu davranış, zamanla karakterinin bir parçası haline gelebilir (Cüceloğlu, 1997: 131). Bu karakterde olan bireyler, başka bireylere yardım etme eğilimi gösterebilmektedir. Ancak bu eylem o kadar da masum değildir. Adler'e göre yardım etme davranışı, bireyin üstünlük duygusunu tatmin etme aracıdır. Yardım eden kişi, yardım ettiği kişiden üstün olduğunu kanıtlayarak bu duygusunu beslerken yardım alan kişi ise yardım edene karşı minnettarlık ve bir nebze de eziklik hissedebilir (Çelik ve Avcı, 2019: 5). Bu durum, insani davranışların arkasındaki psikolojik motivasyonların ne kadar karmaşık olabileceğini göstermektedir; görünürde erdemli bir davranış, derinlerde bir üstünlük

ihtiyacını besliyor olabilir. Adler'in eserlerinde sıkça vurguladığı gibi üstünlük elde etme çabası her bireyde az veya çok bulunur ve bu nedenle evrensel bir özelliktir (Keskin, 2019: 30). Adler'e göre üstünlük çabası, bireyin ruhunu oluşturan ve hiç son bulmayan bir süreçtir. Bu nedenle, yaşamın kendisi bir amaca ulaşmak için harcanan çaba ile aynı anlama gelir (Adler, 2011b: 66).

Adler'e göre üstünlük çabası, yetersizlik duygusu gibi doğuştan gelen evrensel bir özelliktir ve insanı, toplumu sürekli olarak geliştiren temel bir faktördür. Bu üstünlük amacı, bireyi yaşam boyu etkiler ve yeteneklerini geliştirme yönünde özelleştirir (Adler, 2011c: 63). Üstünlük duygusu temel bir duygu olsa da aşırıya kaçtığında tehlikeli hale

gelir ve birey kendini herkesten üstün görmeye başlar. Bu durum, kabul görme isteğiyle birlikte çatışmalara ve kin duygularına yol açabilir. Üstünlük kompleksi, bireyin aşırı istekleriyle kendini gösterir ve kibirlilik, giyimde farklılıklar veya cinsiyet rollerine aykırı davranışlar gibi belirtilerle kendini gösterebilir (Ergün, 2011: 125) Kibir, Adler'e göre tehlikeli ve yıkıcı sonuçlar doğurabilen bir özelliktir. Saldırgan karakter özellikleriyle bağlantılı olan kibir, bireyin gerçeklikten uzaklaşmasına neden olur. Sürekli bir saldırı ve savunma halinde olma, her zaman haklı olma hissi ve her şeyi fethetme isteği, kibrin belirgin niteliklerindendir (Gürova, 2022: 225). Adler'e göre, bireyler aşağılık duygularıyla başa çıkmak için üstünlük kompleksine yönelebilirler; bu durum, öz yeterliliği ve sosyal konumu güçlendirme amacını taşıırken zaman zaman sağlıksız davranışlara neden olabilir (Kazanoğlu, 2024: 9). Bu bağlamda ezilen ve utandırılan bir çocuk, içinde bulunduğu kültür ve toplumdan bağımsız olarak doğuştan getirdiği psikolojik gelişme potansiyeline ulaşamayıp sağlıksız bir yaşam sürebilmektedir (Cüceloğlu, 1997: 17). Psikoloji alanında bireylerin yetersiz buldukları yönleri giderme çabası, üstünlük kompleksi şeklinde tanımlanır (Ayim-Aboagye, 2018; Kazanoğlu, 2024: 7). Üstünlük kompleksi, aşağılık duygusunu telafi etmek için kullanılan bir savunma mekanizmasıdır ve saldırganlık, kıskançlık, kibir ve küçümseme gibi davranışlarla kendini gösterebilir. Bu kompleks, aşırı istekler ve arzularla da kendini belli eder; kibir, gösterişli giyim, cinsiyet rolleriyle ilgili aşırı davranışlar, kendini beğenmişlik, zalimlik, başkalarını eleştirme, güçlü kişilerle yakınlaşma çabası veya zayıf kişileri küçümseme gibi belirtilerle ortaya çıkabilir. Üstünlük kompleksinin kökeninde genellikle geçmişte yaşanmış bir aşağılık duygusu yatmaktadır. Aşağılık duygusundan kurtulmak için bireyler ya kendilerini başkalarından üstün göstermeye

çalışır ya da dar bir çevrede kontrol sahibi olmaya çalışırlar (Mosak ve Maniacci, 1999; Yurtsever ve Yiğit, 2023: 223).

1.2. ÇOCUK EDEBİYATI TANIMI

Çocuk kavramının birçok tanımı vardır. Çocuk, bebeklik döneminden başlayıp ergenlik dönemi bitimine kadar devam eden süredeki kız veya erkek birey olarak tanımlanır (TDK, 2024). Çocuk, yetişkin himayesinde yeterliliklerini yerine getiremeyecek yaşa sahip erkek veya kızdır (Takır, 2023: 5). Çocuk, fikirleri ve hayal dünyaları ile farklı olan ve farklı öğrenme alanlarına sahip olan bireylerdir (Özübal, 2024: 28). Bebekliğin sonu ve ergenlik dönemi arasında fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimler sağlayarak yetişkin olacak bireye, çocuk tanımı yapılmaktadır (Tüfekçi Can, 2014: 2). Bu tanımların ortak noktası, çocuğun gelişimsel bir süreç içinde ele alınması gerektiğini göstermektedir; dolayısıyla çocuk kavramı yalnızca yaşa değil, aynı zamanda gelişimsel özelliklere de işaret etmektedir.

Çocuk kavramının ortak noktası çocukluk döneminin ele alınmasıdır (Can, 2014: 2). Çocukluk dönemi, okul öncesinden başlar ve lisenin ilk yıllarını kapsar (Güleryüz, 2002: 5). Çocuk, bu dönemde yalnızca bilgi edinmekle kalmaz; aynı zamanda sosyal, duygusal ve estetik becerilerini de geliştirme fırsatı bulur. Çocukluk dönemi önemli bir evredir. Çünkü çocuk dünyaya dair birçok unsuru bu dönemde deneyimler ve öğrenir. Özellikle bu dönemde yazılı ve sözlü anlatım ürünlerini formal ve informal şekilde öğrenir. Çocuğun edebi eserlere ulaşabilirliği düşünüldüğünde ise sanat eserlerinin okuyucu, yazar ve toplum ekseninde ne aktardığı ve aktarmak istediği de önemlidir. Yapılan aktarımın okuyucuyu, yazarı veya toplumu psikoloji ekseninde de etkilemesi göz ardı edilemez (Turna, 2022: 2). Çocuğun psikolojik olarak ihtiyacını karşılayan eserler sayesinde çocuğun estetik duygusunun gelişimine de yarar sağlanır (Can, 2014: 6). Çocuğun estetik duygu ve psikolojik gelişimine katkıda bulunan eserler, onun duygu dünyasını zenginleştirir ve hayal gücünü destekler. Bireyin estetik duygusuna hitap eden yazılı ve sözlü eserler edebiyat kavramıyla tanımlanır. Edebiyat, anlatılmak istenen veya anlatılmaya değer görülen duygu ve düşünceleri estetik bir dil ile aktaran araç olarak tanımlanabilir (Ayyıldız ve Birgören, 2005: 11). Estetik dille yazılan edebiyat, yaşamın her alanından beslenir ve onu anlatır (Kefeli, 2012: 9). Edebiyat, insandan

etkilenir ve beslenir (Şakar, 2011: 32). Bireyin estetik duygusuna hitap eden yazılı ve sözlü eserler edebiyat kavramıyla tanımlanır.

Çocuğun, yetişkin bir birey olmadan önce dinlediği ninni, şarkı, masal gibi unsurlar gelişiminde etkili olmaktadır. Çeşitlendirmesi fazla olan bu unsurlar çocuk ile edebiyat arasında bir ilişki oluşturur. İnsanlar ve çocuklar var olduğu sürece çocukların gereksinimlerine ve gerçeklerine göre yapılan bir edebiyat söz konusu olacaktır (Dilidüzgün, 1996: 24). Bu ilişkiden çocuk edebiyatı terimi oluşmaktadır. Çocuk edebiyatının temeli, Batı'da başlayan modernleşme sürecine dayanmaktadır (Karabulut, 2021: 27). Çocuk edebiyatının ortaya çıkmasında ve edebiyat dünyasında yer alan kişilerin dikkatinin bu yöne çekilmesinde etken olan bir diğer unsur da çocuk psikolojisi alanındaki gelişmelerdir (Yalçın ve Aytaş, 2008: 15).

Çocuk edebiyatı, çocuğun yaşamındaki olgulara karşı hassas ve ilgili davranmasını sağlayan ve çocuğu edebiyatın içine alarak onu iyi bir okur olması yönünde hazırlayan geçiş dönemi edebiyatıdır (Şirin, 2019: 46). Çocukların keyif alarak okuduğu ve gelişimleri üzerinde etki bıraktığı edebiyat alanı çocuk edebiyatı olarak adlandırılır (Uz Erşahin, 2009: 22). Çocuk edebiyatı, çocuğun gelişim sürecinde dil, kişilik, sosyal beceriler ve hayal gücünü destekleyerek, onun fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimine katkıda bulunur (Aydın, 2021: 203). Bu bağlamda çocuk edebiyatı, yalnızca eğlendirici bir araç değil; çocuğun bütünsel gelişimini destekleyen kritik bir eğitimsel ve estetik araç olarak değerlendirilebilir.

Çocuk edebiyatı, çocuklara özgü olması yönüyle ayrı yapıdadır. Ancak hem yetişkinlere hem de çocuğa hitap etmelidir (Sis, 2006:182). Nas (2004: 36), çocuk edebiyatını çocukluğu bilen ve içindeki çocuğu öldürmeyen yazarların edebiyatı olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, çocuk edebiyatının hem çocuk hem de yetişkin perspektifine duyarlı bir üretim süreci gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Çocukluğun geçmişini bilerek oluşturulan çocuk edebiyatı, öznesi çocuk olan bir edebiyattır. Ancak okuru sadece çocuk olmayan farklı bir yazarlık biçimidir de (Aydın, 2006: 154). Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün alanlarını ve söz sanatlarını kapsayan ancak hedef kitlesinin özelliklerini dikkate alarak yetişkinler için yazılan edebi türlere kıyasla daha fazla dikkat çeken bir alandır (Kardaş ve Kardaş, 2021: 64). Kutlu'ya (2006) göre uygarlığın geçirdiği evrelerin metin tahlillerine yansımaları ve sözlü edebiyat birikiminin yazılı

edebiyata dönüşmesi çocuk edebiyatına kaynaklık edebilir. Kurmaca ve bilgilendirici metinler, çocukların karakter gelişimi ve dünyaya bakış açıklarını zenginleştirir (Tunagür, 2021: 143). Çocuk edebiyatı çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağlar. Çocuğu kuşatarak onun saf ve temiz dünyasının gelişmesine katkı sağlar (Takır, 2023: 7). Çocuk edebiyatının işlevleri, çocukların gelişimi ve eğitiminde büyük bir öneme sahiptir (Esendemir ve Kardaş, 2021: 181). Bilim insanları ve eğitimciler, çocuk edebiyatının işlevlerini araştırarak çocuk edebiyatının keyif verdiğini, merak uyandırdığını ve farklı deneyimler kazandırdığını ortaya koymuşlardır (İşcan ve Baskın, 2021: 99). Çocuk edebiyatının temel işlevlerinden biri de çocukların duygusal ve düşünsel gelişimlerini destekleyerek hayal dünyasıyla gerçeklik arasında bağ kurmalarını sağlamasıdır (Tunagür, 2021: 3). Dolayısıyla çocuk edebiyatı, yalnızca eğlence amacı taşıyan bir edebiyat türü değil; çocuğun içsel dünyasını zenginleştiren, empati ve hayal gücünü besleyen pedagojik bir araç olarak da görülmelidir.

Yazılan edebiyat eserlerinin kime hitap ettiği bazen belli olmayabilir. Yetişkinlere ithaf edilen birçok edebiyat eserinin aynı zamanda çocukların dünyasına da seslendiği bilinmelidir (Yalçın ve Aytaş, 2008: 17). Bu durum edebiyatın yaş gruplarını aşan evrensel bir dil ve etkileşim aracı olduğunu göstermektedir.

Sever (2010: 198), çocuk edebiyatı eserlerinin çocuk ve edebiyat ilişkisi bağlamında bazı ilkelere dayanması gerektiğini savunur. Bu ilkeler şu şekildedir:

- Kitaplarda çocukların kendine özgü içtenlikli bir dil ile buluşması sağlanmalıdır.
- Yazar, çocuklarla dostluk kurabilecek olaylar sunmalıdır.
- Çocukların anlayamayacağı veya yaşlarına uymayacak sorumluluklar verilmemelidir.
- Dil kullanımı, çocukların kavramsal gelişimini desteklemelidir.
- Görseller çocukların zevkine uygun ve algıyı zenginleştirici olmalıdır.
- Kitaplar, çocukların sanat ve düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.
- Çocuğun yaşına ve ilgisine uygun içerikler sunarak, yaşamla bağ kurmasına yardımcı olmalıdır.

- Çocukların düşünmesini, eğlenmesini ve imge üretmesini destekleyecek içerikler sunulmalıdır.
- Kitap, yazarın gerçekliği ile çocukların dünyasından kopuk olmamalıdır.
- Tasarım, çocukları okumaya teşvik edici ve özenli olmalıdır.
- Kitaplar, şiddet konusuna duyarlılık oluşturacak şekilde yaklaşmalıdır.
- Çocuklara demokratik yaşamda iletişimin önemini anlatmalıdır.
- Çocuk edebiyatı, çocuklara yeni yaşantılar sunarak onlardan çıkarım yapma sorumluluğunu bırakmalıdır.

Çocuk edebiyatı, çocukların zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini destekleyerek kültürel mirası aktarırken onların yeteneklerini ortaya çıkaran ve çağın değerlerini yansıtan özel olarak yazılmış metinlerdir (Tüfekçi Can, 2012: 24). Çocuk edebiyatı eserlerinin var olmasını sağlayan unsurların başında eserin olay örgüsünde bulunan başkarakter ve karakterler gelir. Edebi eserlerde olayın merkezinde yer alan onun gelişimini ve sonucunu şekillendiren en önemli unsur karakterdir (Kaya, 2021: 13). Karakterlerin seçimi, çocuğun metinle özdeşim kurmasını ve metinden alacağı mesajları doğrudan etkiler; bu nedenle çocuk edebiyatında karakterlerin önemi ihmal edilemez. Karakterler, çocuğun dünyasında kendine yer bulmaktadır. Kaç yaşında olursa olsun çocuk, okuduğu edebiyat eserinin karakterleriyle özdeşim kurar (Yalçın ve Aytaş, 2008: 47). Bu bağlamda seçilecek karakterler önem arz etmektedir. Topçu'ya (2019: 19) göre çocukların kitaplardaki karakterlerin olaylara karşı tutumlarını örnek alabileceği düşünülmektedir. Ayrıca seçilen karakterler çocuğun ruhsal gelişimini ve yaşamını etkileyerek çocukta kalıcı izler bırakabilir (Sarıkaya ve Aydeniz, 2021: 91). Çocukların öykülerdeki karakterlerle özdeşim kurduğu göz önüne alındığında dinledikleri kitaplardaki mesajların incelenmesi önemlidir (Topçu, 2019: 3). Edebi eserler, okuyucu,

yazar ve toplum arasındaki etkileşimi yansıtan önemli bir veri kaynağıdır. Bu nedenle bu eserleri incelerken farklı disiplinlerden ve kuramlardan yararlanmak gerekir. Her eserin temelinde bir yaratma motivasyonu yattığından, psikolojik faktörler de göz ardı edilemez (Turna, 2020: 2). Bu durum çocuk edebiyatı eserlerinde karakterlerin psikolojik yönlerinin incelenmesinin gerekliliğini ortaya koymakta ve edebiyat ile psikoloji arasındaki karşılıklı etkileşimi görünür hâle getirmektedir. Psikoloji ve

edebiyatın ortak noktası insandır; edebiyat insanı ve toplumu anlatırken psikoloji anlamaya ve açıklamaya çalışır. Bu nedenle edebiyat psikolojiden, psikoloji de edebiyattan karşılıklı olarak etkilenir ve edebi eserler psikolojik kavramlara ilham kaynağı olabilir (Altunbay, 2023: 130). Edebi eserler, insanın gerçekliğine ve çevresiyle kurduğu ilişkilere özgün bir bakış açısı sunmayı amaçlar (Durmaz, 2024: 18). Bu özgün bakış açısıyla edebi eserler çeşitli bilim dallarından etkilenmektedir. Edebiyatın hem etkilediği hem de etkilendiği önemli bilim dallarından biri psikolojidir (Altunbay, 2023: 130). Adler'e göre psikoloji, olaylardan değil, olaylar hakkındaki düşüncelerimizden etkilenmektedir (Gönen, 2022: 974). Bu bağlamda edebiyat ve psikoloji, insanı odağına alan ve birbirini karşılıklı olarak etkileyen iki disiplindir (Uslucan ve Arslan, 2023: 209). Edebiyat ve psikoloji, kökleri insanlık tarihine uzanan ve yakın zamanda bilim olarak kabul gören disiplinlerdir; kendi kuralları olsa da, insanı ve iç dünyasını ortaklaşa inceledikleri için birbirleriyle ilişkilidirler (Arslan, 2018: 2). Her iki disiplinin de birbirine ihtiyaç duyduğu ve birbirlerinin yöntemlerinden faydalanarak kendi alanlarını ve amaçlarını daha iyi tanımladığı gerçeği ortadadır (Gönen, 2022: 974).

Çocukluk döneminde okunan eserlerin etkisi göz ardı edilmemelidir. Çocukluk döneminin psikolojideki önemi, çocuk edebiyatının psikanalitik kuramda özel bir yere sahip olmasını sağlamıştır (Tunç, 2021: 10). Psikanalitik yaklaşımların edebiyat incelemelerine getirdiği yeni bakış açıları dikkate alınmalıdır (Turna, 2020: 12). Bu bağlamda Sigmund Freud ve takipçileri Carl Jung ile Alfred Adler'in teorileri, edebiyat ve psikoloji arasındaki ilişkinin güçlenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Uslucan ve Arslan, 2023: 209). Psikoloji tarihinde Sigmund Freud, Alfred Adler ve Carl Gustave Jung, edebiyatı ve edebiyat bilimini doğrudan etkileyen önemli isimlerdir (Gönen, 2022: 974). Adler'in edebiyat psikolojisine katkısı özellikle çocuk edebiyatı alanındadır. Onun çocuk edebiyatı öğretimindeki yaklaşımı, çocuğun gelişimi, çevresiyle ilişkileri ve bu ilişkilerin çocuk üzerindeki etkileri açısından önemlidir (Gönen, 2022: 974). Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı, öykü ve roman analizleri için kullanışlı bir çerçeve sunar; bireyi çevresiyle bir bütün olarak ele alması sayesinde özellikle karakter odaklı metinlerdeki psikolojik incelemeler için etkilidir (Arslan, 2018: 2). Bu nedenle araştırmada, Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramında yer alan aşağılık ve üstünlük kompleksi kavramlarının çocuk edebiyatı eserlerinde karakterler üzerinden incelenmesi, hem çocukların içsel dünyalarını anlamak hem de metinlerin psikolojik derinliğini

ortaya koymak açısından tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, çocuk edebiyatının yalnızca bir edebiyat olmadığını, aynı zamanda psikolojik ve pedagojik bir değer taşıdığını ortaya koymaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İki bölümden oluşan araştırmanın ilk bölümünde nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise eylem araştırmasından yararlanılmıştır.

Doküman inceleme yöntemi aşağılık ve üstünlük kompleksinin çocuk kitaplarındaki kahramanlarda nasıl yer bulduğunu ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Herhangi bir iletişim aracıyla ortaya konulan yazılı dokümanların incelenmesiyle değerlendirilmesi için kullanılan sistemli yöntem doküman incelemesi denir (Kıral,2020: 173). Bu araştırma kapsamında belirlenmiş olan çocuk kitapları ayrıntılı biçimde incelenmiş; Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi kuramına yönelik kısımlar belirlenmiş, bulgular kuramla ilişkilendirilerek aktarılmıştır.

Çalışmanın eylem araştırmasına yönelik olarak yapılandırılan bölümü temelde seçilen çocuk edebiyatı eserlerindeki aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksine yönelik öğrenci görüşlerine odaklanmıştır. Karşılaşılan bir sorunla başa çıkabilmek veya bir alanda verimli ve etkili uygulamalar geliştirmek için bir plan belirleme, planı işe koşma, veri toplama, verileri çözümlemeden oluşan döngüsel sürece eylem araştırması denir (Tezcan, Ada ve Baysal,2016: 135). Eylem araştırması sürecinde esnek uygulamalardan ve probleme ilişkin zengin deyimlerden yararlanılabilir (Kuzu, 2009: 427). Bu yöntem okulda veya sınıfta karşılaşılan sorunların veya ders programlarının iyileştirilmesine yönelik araştırmalarda da kullanılmaktadır (Beyhan, 2013: 73). Çalışmanın bu bölümünde öğrencilere Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi kuramına ilişkin eğitim verilmiş, ilgili kitaplar okutulmuş ve eserlerdeki kahramanları kuramdan yola çıkarak değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrenci görüşlerine yönelik bulgular elde edilmiştir. Süreç toplamda 10 haftayı kapsayacak şekilde yürütülmüştür.

2.2. ARAŞTIRMA İNCELEME NESNELERİ

Doküman inceleme sürecine dâhil edilmiş eserlerin seçiminde ilk olarak uzman görüşüne (4 öğretmen, 3 doktora öğretim üyesi) başvurulmuştur. Daha sonra çalışmanın

yürütüleceği okuldaki kütüphanedeki kaynaklar taranmıştır. Toplam 60 çocuk kitabı incelenmiş ve aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksine daha belirgin şekilde yer verdiği tespit edilen 10 eser çalışma kapsamına alınmıştır. Seçili eserler şunlardır:

Tablo 2.1. Araştırmada Yer Alan Çocuk Kitapları

Araştırmada İncelenen Kitap Adı	Yayın	Baskı Yılı
Akıllı Pireler	Altın Kitaplar	2015
Çöp Plaza	Tudem	2019
Katıraslan	Beyan	2012
Bir Duvar Resmi	Can	2019
Korkulu Bir Gün	Yapı Kredi	2023
Kuklacı	Damla	2011
Cingo	Doğan ve Egmont	2018
Sihirli Top	Mavibulut	2022
Kediler Padişahı	Yapı Kredi	2012
Şeker Kutusu	Çınar	2006

Eylem araştırması sürecine katkı sunan çalışma grubu, Muş ili Merkez ilçesinde bir ortaokulda öğrenim gören 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun 11'i erkek 9'u kız olmak üzere toplam 20 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu, rastgele seçkisiz örnekleme tekniğiyle seçilmiştir. Rastgele (seçkisiz) örnekleme tekniğinde, örneklem kitle içerisinde tamamen rastlantısal olarak seçilir ve seçilen örneklemin, evrenin özelliklerini yansıtacak büyüklükte olması sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Durkaya ve Lokumcu, 2022: 469).

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın ilk bölümündeki doküman inceleme sürecinde veriler doğrudan incelenen eserlerden alınmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde seçili eserler öğrencilere okutulmuş ve öğrenci dönütleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Yarı

yapılandırılmış görüşme, esnek bir yapıda görüşme sorularının hazırlandığı ve katılımcıların açık uçlu yanıtlar vermesine dayanan bir tekniktir (Karahan, Uca ve GÜDÜK, 2022: 89). Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise önceden belirlenen soruların sabit biçimde tüm katılımcıları dâhil etmeye imkân tanıyan bir ölçme aracı olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 150). Yarı yapılandırılmış görüşmeler, elde edilen verilerin ulaşılabilirliği açısından alternatifler sunar ve ilgilenilen konuya yönelik yanıtlara ayrıntılı biçimde bakmayı içerir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2024:159).

Çalışma yapılmadan önce yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları hazırlanarak dört uzman (1 Doçent ve 3 Öğretim Üyesi) görüşüne sunulmuş, alınan dönütler sonrası düzenlenerek ve yapılandırılarak öğrencilere bu form uygulanmıştır.

Araştırma düzenlenerek uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir:

Tablo 2.2. Adler Kuramı Temelli Öğrenci Görüşme Formu

1	Hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluk neydi? Sence bu durum kahramanı nasıl hissettirdi?
2	Kahramanın bu zorluğu çözmek için neler yaptığını fark ettin mi? Sence bu çabaları yeterli miydi?
3	Kahraman kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissetti mi? Eğer hissettiyse, sence neden böyle hissetmiş olabilir?
4	Sence kahraman kendisini diğer kişilerden daha aşağıda hissettiği bir an yaşadı mı?
5	Kahraman bu hisleriyle başa çıkabilmek için nasıl davrandı? Bu davranışlar ona yardımcı oldu mu?
6	Hikâyede kahramanın kendini diğerlerinden üstün gördüğü bir an oldu mu? Sence bu davranışı doğru muydu?
7	Kahramanın kendini üstün göstermeye çalışması, diğer kişilerle olan ilişkilerini nasıl etkiledi?

Tablo 2.2. Adler Kuramı Temelli Öğrenci Görüşme Formu (Devamı)

8	Sence kahraman, üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklıyor olabilir mi? Neden böyle düşünüyorsun?
9	Kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir şey sen hiç hissettin mi? Bu durumda nasıl davrandın?
10	Sen de bazen kendini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettiğin durumlar yaşıyor musun? Bu durumlarda neler hissediyorsun?
11	Sence hikâyedeki kahraman, daha farklı davranabilir miydi? Ona bir tavsiye vermek istesen ne derdin?
12	Kahramanın hikâyesi sana ne öğretti?

2.4. VERİ ANALİZ SÜRECİ

Birinci bölümde incelemeler sonucunda elde edilen veriler, içerik analizi ile çözümlenmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. İçerik analizi, verilerin içerdiği benzer kavramlara odaklanarak bu kavramlara yönelik ortak temalara ve kategorilere ulaşmayı hedefler (Özkan, 2019: 39; Bayburtlu, 2022: 43). İçerik analizinde araştırmacının temel amacı elde ettiği verileri yorumlayabileceği kavram ve ilişkileri belirleyebilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İkinci bölümde ise verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler izleklere göre özetlenerek yorumlanır ve verilerdeki doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Şahin, 2022:190)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALFRED ADLER'İN AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMINA GÖRE SEÇİLEN ESERLERİN İNCELENMESİ VE SEÇİLEN ESERLERE AİT ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

3.1. AŞAĞILIK KOMPLEKSİ VE ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ KURAMINA GÖRE SEÇİLEN ESERLERİN İNCELENMESİ

3.1.1. Akıllı Pireler

Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinden biri olan *Akıllı Pireler* eseriyle pirelerin gözünden insanlar anlatılmaktadır. Kitabın olay örgüsü şu şekildedir: Ülkelerden birinde olağanüstü yetenekli ve çok akıllı bir bilim adamı yaşamaktadır. İnsanlığın yararına sunabileceği yeni şeyler bulmak istemektedir. Bu konuyu çok sevdiği bir arkadaşına söylediğinde arkadaşı ona öneride bulunarak evcil hayvanların çıkardıkları seslerin anlamlarını çözmeyi denemesini söylemiştir. Genç bilgin, bu öneriyi severek bu konu hakkında çalışmalar yaparak hayvanların neler söylediklerini algılayan bir ses algılama aygıtı geliştirmiştir. Böylelikle bu aygıt sayesinde hayvanların doğal afetleri ve başka olayları önceden algılayıp sesler çıkarmasıyla birçok yaşanabilecek olay için önlemler alınarak zararlar engellenmiştir. Fakat bu bilim adamına destek veren ülke başkanı bilginin bu buluşunun duyurulmasını istememiş ve ülke çıkarları için kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Genç hayvan bilgini insanlık için yaptığı bu buluşun gizlenmesine üzölmüş fakat bir şey yapamamıştır. Bilgin yine bir gün ses algılamaya aygıtında hayvanların seslerini incelerken pirelerin Yarasa Dağ'ında bir kurultay düzenleneceğini ve insanların pireler üzerinde uygulamak istediğı soykırım sorunu ele alınacağını öğrenir. Ancak bu bilgiyi sadece onu bu araştırmalara iten böcek bilgini arkadaşısı ile paylaşır. Böcek bilgini pirelerden önce bu mağaraya giderek ses alma aygıtını oraya yerleştirip pirelerin neler konuştuklarına dair bilgiler edinebileceklerini söyler ve iki bilgin bu fikri uygularlar. Pireler kurultayında ise insanların pirelerin soyunu kurutacaklarını ve bunu engellemek için nasıl bir yol izleneceğini dair öneriler istenildiğı dile getirilir. Aynı zamanda bu kurultayda pirelerin insanlarla olan serüvenleri anlatılmaktadır. Pireler, insanların onlarla uğraşmaması için hep gülsünler diye "gıdıklama operasyonu" gerçekleştirirler. Beklenen sonucun farklı durumlar doğurması üzerine insanların kendi dertleri ile ilgilenmelerini odaklanmaları

için "Boğmaca mikrobu " yani operasyonu düzenlerler ve bir süre bunda da başarılı olurlar. Fakat kalıcı çözüm isteyen pirelerden biri insanlara sevgi aşıl原因arak bu duruma çare bulunabileceğini ifade eder. Yüce Dağ denilen yerdeki Sevgi iksir kaynağını insanlara aktarmak için pireler yola çıkarken iki bilgin mağaradan aldıkları ses alma aygıtındaki verileri öğrenerek pirelerin giriştikleri bu görevi başaran kadar kimseye söylemeyeceklerine dair sözleşirler (Dayıoğlu, 2015).

Akıllı Pireler adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Hayvan Dilleri Bilgini:** Olağanüstü yeteneklere sahip akıllı bir bilgindir. İnsanlığın yararına olabilecek araştırmalar yapmak ister ve bunun için çabalamaktadır. Fakat geliştirdiği ses algılama aygıtı kimseye duyurulmak istenmeyince çaresizce kabul eder ve araştırmalarına farklı yönden devam eder.
2. **Böcek Bilgini:** Hayvan dilleri bilgininin arkadaşısıdır ve onu araştırma yaptığı konuda desteklemektedir.
3. **Pireler:** İnsanlar ve diğer canlılar üzerinde yaşamını sürdüren varlıklardır. Toplandıkları kurultayda insanlarla yaşadıkları serüvenleri anlatırlar.
4. **Pirelerin Serüven Yaşadıkları İnsanlar:** Bu insanlar bencil, açgözlü, kendini düşünen varlıklar oldukları kadar sevgi dolu, iyiliksever varlıklar olarak da anlatılmaktadır.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Hayvan Dilleri Bilgini

İnsanların yararına çalışmalar yapmak isteyen bu karakter, başarılarına rağmen aşağılık kompleksi içerisinde olduğu bazı davranışları ve sözleri bulunmaktadır. Bu iletiler şunlardır:

İkide bir, "Geçmişte yaşayan bilginler, evrenin pek çok gizini çözmüşler. Bana bir şey kalmamış!" diye yakınmaktan kendini alamıyordu. (Dayıoğlu, 2015: 7).

Adler'e göre aşağılık duygusu, bireyin ruhsal yaşamında belirleyici bir unsurdur (Emre, 2006: 73). Bu bağlamda karakterin, geçmişteki bilim insanlarıyla kendisini sürekli kıyaslaması ve kendi çabalarını değersiz görmesi, Adler'in ortaya koyduğu bu kuramsal çerçeveyi somut biçimde yansıtmaktadır.

b) Pirelerin Serüven Yaşadıkları İnsanlar

Eserde yer alan karakterler aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde bir arada verilmektedir. Bazı karakterler, aşağılık kompleksi içerisinde olup üstünlük sağlamaya çalışmaktadır. Pirelerin dilinden anlatılan insanlarla ilgili iletiler şunlardır:

"Sıska oğlan, çok bencildi. Her zaman, her konuda yalnız kendi çıkarlarını kolluyordu. Sanki karnı tok, sırtı pek, rahat, bolluk bir gün kolaylık içinde yaşaması için yaratılmıştı. Hep insanları sömürüyor, kendisine hizmet düşüncede yan çiziyordu. Evde televizyonun karşısındaki en iyi yere oturur, sofraya konan yemeğin en iyi yanına ister. Taşıtlara binip inerken herkes itip kakarak öne geçer. Yer bulup oturduğunda, yaşlı, hasta ya da bebekli kadınlar görünce, başını öte yana çevirirdi. Okulda ise sürekli olarak öğretmen arkadaşlarından yakınırdı."(Dayıoğlu, 2015: 18-19).

Pirelerin anlattığı Sıska Oğlan karakteri, belirgin bir bencillik ve üstünlük eğilimi içerisinde olduğunu göstermektedir. Nitekim bazı bireylerde üstünlük isteği, hırs, açgözlülük ve kıskançlıkla birleşerek kişiyi benmerkezci bir davranış biçimine sürükler; bu kişiler, rakiplerini küçümseyip onlara zarar vererek kendi yetersizliklerini telafi etmeye çalışırlar (Keskin, 2019: 30). Bu bağlamda Sıska Oğlan karakteri, hem bireysel çıkarlarını merkeze alan davranış kalıplarıyla hem de çevresine karşı duyarsız tutumuyla üstünlük kompleksinin tipik örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Eserde, üstünde yaşayan pireyi fark eden öğretmen kadının konuşması da dikkat çekmektedir. Öğretmen kadın, pirenin metin içindeki anlatımına göre üstünlük kompleksi içerisinde yer almaktadır.

" 'Elbette.' dedi. "Pestilini çıkardım tuvalete attım. Ama evi ilaçlamalıyız, bakarsın, eşi ve yavruları, yumurtaları da vardır... Okul dönüşü böcek ilacı alacağım..."(Dayıoğlu, 2015: 28).

Öğretmen kadının pirenin varlığını fark etmesi ve ona yönelik tepkisi, karakterin üstünlük kompleksi içerisinde bulunduğunu göstermektedir. İletide yer alan ifade ile kadının onun çevresini denetim altına alma ve hâkimiyet kurma isteğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum Adler'in bireylerin yaşamları boyunca çevrelerini kontrol etme ve üstün olma çabası içerisinde olduklarını vurgulayan görüşüyle örtüşmektedir. Adler'e göre insanlar sürekli çevrelerini kontrol etme ve üstün olma çabası içindedir ancak bu arzunun her zaman ve herkes tarafından tam olarak tatmin edilmesi mümkün değildir (Karabacak, 2010: 43). Dolayısıyla öğretmen karakterinin pirenin varlığını tehdit olarak algılayıp onu yok etme eğilimi, bireyin psikolojik üstünlük arayışının gündelik yaşamdaki bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Pirelerin bahsettiği bir diğer karakter olan evin babası, üstünlük kompleksi içinde olan bir birey olarak karşımıza çıkar. Bu karakter, yalnızca kendini düşünen, çevresine karşı ilgisiz ve sevgisiz bir insan olarak aktarılmaktadır.

"O evin babasıydı. Adam, öylesine suratsız, ters, sevimsiz bir insandı ki, karısı ve çocukları da ister istemez, onun gibi davranıyorlardı. Ne yapsalar babanın gözünde suç oluyordu. Asık suratlı adamın garipliği bu kadarla kalmıyordu. Üstelik katı yürekli, dünyada yalnız kendisi için yaşayan, hiç kimseye yardım etmeyen biriydi." (Dayıoğlu, 2015: 30).

"Yardım ne demek? Bu sözün anlamını bile bilmiyorum. Bilmediğim bir işe girişmek de âdetim değildir. Beni rahat bırakın." (Dayıoğlu, 2015: 30).

Yukarıdaki ifadelerde karakterin bencil ve sevgisiz kişiliği vurgulanmaktadır. Üstünlük duygusu, bireyde doğal olarak bulunan bir özellik olmakla birlikte aşırıya kaçtığında tehlikeli bir hâl alır. Kişi kendisini başkalarından üstün görmeye başladığında bu durum çevresiyle çatışmasına ve olumsuz davranışlar sergilemesine yol açabilir. Ergün'e (2011: 125) göre üstünlük kompleksi; kibir, dikkat çekici giyim, cinsiyet rollerinin abartılması veya zalimce tutumlarla kendini gösterebilir. Bu bağlamda eserdeki baba figürü, üstünlük duygusunu aşırı biçimde yaşayan ve çevresindekilere baskı kurarak kendi otoritesini sürdürmeye çalışan bir karakter olarak değerlendirilebilir.

Pirelerin bahsettiği karakterden biri de silah tüccarıdır. Silah tüccarı, yalnızca kendi menfaatini düşünen, diğer insanların acılarını önemsemeyen ve bu tavrıyla insanlık değerlerinden uzaklaşmış bir figürdür.

"Böyle zamanlarda, konağım olan bu adamı, tepeden tırnağa sevinç sarar. Kolu bacağı parçalanıp kafası gövdesinden ayrılan insanlarla geride kalan yakınlarının acıları, silah satıcılarına hiç etkilemez. Savaşta tarafların haklı ya da haksız olmaları da umurlarında değildir." (Dayıoğlu, 2015: 37).

Yukarıda yer alan ifade, karakterin vicdan yoksunluğunu ve çıkarıcılığını açıkça ortaya koymaktadır. Kibir, insan ve diğer canlılar için tehlikeli bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Adler'e göre kibir, boş gurur ve harislik gibi karakter özellikleriyle bağlantılıdır ve kişinin gerçeklik duygusunu kaybetmesine yol açar. Kibirli bireyler sürekli saldırgan ya da savunmacı davranır, hep haklı olduklarını düşünür ve her şeyi kontrol etme arzusu taşırlar (Gürova, 2022: 225). Bu açıdan bakıldığında silah tüccarı karakteri de üstünlük ve kibir duygusunun bireyi nasıl insanlıktan uzaklaştırabileceğini temsil eden önemli bir örnektir.

Pirelerin anlattığı karakterler arasında yer alan uzaya gidecek bir astronot ile karısı arasındaki diyaloglarda kadının aşağılık kompleksi içinde bulunduğu ve bu duygusunu üstünlük taslayarak gizlemeye çalıştığı görülmektedir. Kadın, kocasına karşı üstünlük sağlamaya yönelik alaycı ve küçümseyici bir tavır sergilerken aslında kendi yetersizlik duygusunu bastırma çabasıdır. Metin içi iletileri şunlardır:

"Evde, pek bencil ve gösteriş budalası bir anneyle üç çocuk ve kıvrıkcık tüylü güzel bir köpek vardı. Uzay adamı eve gelir gelmez, hemen karısı karşısına geçiyor, başlıyordu dırdıra." (Dayioğlu, 2015: 41).

" 'Uzay uçuşu için senin seçilmen, dostlarımızı çok kıskandırdı. Okul arkadaşımın dediğine göre, sana bu görev verileliberi burnum büyümüş. Herkese tepeden bakıyormuşum. Bakarım elbet. Dünyada kaç kadının kocası uzaya gidiyor? Dönüşünde gazeteciler, televizyon yapımcıları çevreni sardığında, lütfen beni yanına çağırma unutma. Hatta çocuklarla köpeğimizi de kolunun altına al. Bu sözlerimi unutursan, sana çok gücenirim.' " (Dayioğlu, 2015: 41).

" 'Hah, işte. Ben de sana can sıkıntısı konusunu açacaktım, iyi ki anımsattın. Senin için çok üzülüyorum. Uzay aracında canının sıkılacağı kesin. Sürekli olarak, gündüz bir boşluğa bakmaktan sinirlerim bozulacak. Kitap, dergi filan alsana yanına...' " (Dayioğlu, 2015: 42).

Yukarıda yer alan iletiler ile kadının aile içindeki baskın ve gösteriş meraklısı karakteri vurgulanır. Kadının çevresine karşı üstün görünme arzusunu açıkça ortaya koyulmaktadır. Bununla birlikte kocasına yönelik alaycı ifadeleri kadının hem küçümseyici hem de ironik bir söylem geliştirdiğini göstermektedir. Birtchnell'e göre üstünlük kompleksi, kişinin gizli aşağılık duygusunu üstünlük taslayarak saklama çabasıdır ve bu, bireyin kendini başkalarından daha üstün hissetmesine yol açabilir (Kazanoğlu, 2024: 7). Bu bağlamda kadının davranışları bu tanımı destekler niteliktedir. Çünkü karakter, içsel yetersizlik ve değersizlik hislerini bastırmak amacıyla üstünlük gösterileri sergilemekte ve bu yolla psikolojik bir denge kurmaya çalışmaktadır.

Pirelerin anlatımında yer alan "Kral" karakterinden iletiler yer almaktadır. Bu iletilerle kendinden başkasını düşünmeyen ve diğer insanları aşağı görerek onlara karşı herhangi bir olumlu duygu beslemeyip her şeyi kendine hak gören bir karakter olarak anlatılması, karakterin üstünlük kompleksine sahip olduğunu göstermektedir.

"Bir zamanlar, insanları yönetenlere kral denirmiş. Krallar, haklarına iyi örnek olacak yerde, sürekli birbirlerinin kuyularını kazarlarmış. Yönettikleri insanları, kendi kin ve öfkeleri uğruna, kanun savaflara sürerlermiş. Krallığı ellerinden kaptırmamak için öyle dolaplar çevirirlermiş ki, şeytan bile şaşar kalmış." (Dayioğlu, 2015: 54).

"Bu krallardan biri, kendini tüm krallardan akıllı ve güçlü olarak görürmüş. Ölçsüz biçimde kendini beğenmiş, korkunç derecede kin güdücüymüş.

Buyruğundaki halkı inim inim inletirmiş. Yüreği öyle katıymış ki, acıma duygusunu hiç tanımamış."(Dayioğlu, 2015: 55).

"Kral da, 'Verdiğim ders aklını başına getirdi, bundan sonra buyruklarına sadık bir köpek gibi uyacaktır.' diye geçirerek keyifleniyormuş." (Dayioğlu, 2015: 57).

Pirelerin bahsettiği Gemi Kaptanı ve karısına ait iletiler yer almaktadır. Bu karakterler, istediklerini elde etmeye alışmış ve kendi çıkarlarını düşünen karakterler olarak aktarılmaktadır. Bu iletilerde ilk defa yenilgiye uğradıkları söylemleri yer almaktadır. Karakterler, üstünlük kompleksi içerisinde gösterilmektedir.

"Tam foka sahip olmuşken, bu duruma düşmek ne acı! Dünya sosyetesinin en varlıklı kadınları hatta kraliçeler, prensesler bu eşsiz manto'dan ötürü bana imreneceklerdi." (Dayioğlu, 2015: 114).

"Yenilgiye alışık olmadığından, bunları söylerken tepeden tırnağa öfke kesilmiş tir tir titriyordu." (Dayioğlu, 2015: 114).

3.1.2. Çöp Plaza

Miyase Sertbarut'un *Çöp Plaza* hikâyesinde Gülova Mahallesi ile Elit City arasındaki yaşam farkını anlatmaktadır. Fırat ve ailesi Gülova mahallesinde yaşayan Hakkâri'den göç ederek gelen bir ailedir. Gülova mahallesi, bir zaman sonra Çöp Plaza olarak anılan durumu olmayan insanların bir arada yaşadığı yerdir. Fırat'ın ailesi çöp toplayarak geçimlerini sağlamaktadır. Çöp Plaza duvarlarının ardında zenginlerin yaşadığı Elit City de ise bu yaşamın tam tersi söz konusudur. Ancak Elit City sağlık kurulu burada yaşayan insanlarla toplantı gerçekleştirerek artık çocukların bağışıklık sistemlerinin devre dışı kaldığını açıklamıştır. Gülova mahallesini kaldırmak istemelerine rağmen Elit City'de çocukların bağışıklıklarını güçlendirme araştırmaları için Gülova mahallesi'ne sağlık ocağı kurularak oradaki çocuklardan kan örnekleri alınıp Gülova mahallesindeki çocukların kanı ile Elit City çocuklarını iyileştirilmesinde kullanılmaktadır. Fırat ve ablası Feride'nin hastalanması ile anne ve babası bir çare arayarak Fırat'ın abisi Murat'ın arkadaşı İhsan'dan yardım alarak Doktor Metin'le tanışmışlardır. Doktor Metin, çocuklardaki bir tuhaflığı fark eder ve bu durumun peşine düşer. Elde ettiği kanıtları savcılığa sunarak adaletin sağlanmasını ister. Her şeyin sonunda herkes hayatına kaldığı yerden devam eder. (Sertbarut, 2019).

Çöp Plaza adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Fırat:** Gülova mahallesinde yaşayan evin en küçük çocuğudur. Kanının alınarak Elit City'de ki Berk'e verildiğini öğrenir. Ancak Berk'in annesi tarafından dışlanır.

2. **Murat:** Fırat'ın ağabeyidir. Geleceğinin okuyarak olmayacağını düşünerek okulu bırakır ve çöp toplayarak para kazanır. Bulunduğu yeri küçümseyen bir karakterdir.

3. **Feride:** Fırat'ın ablasıdır. Plaza'ya gidip bedava yemekler yemektedir ve abisi ile çöp toplamaktadır. Okulunu devam ettirebileceğini düşünmemektedir.

4. **İsmail (Baba):** Hakkârî'den zorunlu olarak ailesiyle Ankara'ya göç etmiştir. Derme çatma bir ev yapar ve aileyi çöp toplayarak geçindirir.

5. **Zeynep (Anne):** Geçim sıkıntısına rağmen çocuklarını düşünen ve elindekiyle idare etmeye çalışan bir karakterdir.

6. **Klinik Şefi:** Elit City doktorudur. Zenginler harici insanları hastalıklı görmektedir. Kendi çıkarını düşünen ve bu doğrultuda hareket eden bir karakterdir.

7. **Sağlık Görevlileri:** Gülova mahallesindeki insanları küçük gören ve aşağılayan davranışlarda bulunan karakterlerdir.

8. **Öğretmen:** Gülova mahallesinde görev yapmaktan nefret etmektedir. Kendini buraya layık görmeyerek buradaki çocukları küçümsemektedir. Kendini Elit City'de görev yaparken hayal etmektedir.

9. **Elit City Sakinleri:** Bulundukları konum itibarıyla kendinden olmayan insanları dışlamakta ve aralarına almamaktadırlar.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Murat

Yaşadığı çevre koşullarını düşünerek kardeşi Fırat ve Feride'nin hayallerini küçümseyerek alaycı konuşmalar gerçekleştirmektedir. Bu durum Murat'ın aşağılık kompleksi içerisinde olduğunu göstermektedir. Metin içi iletileri şunlardır:

"Ne yapacaksın onu? Bu mahalleden bilim adamı çıkmaz oğlum, hiç heveslenme!" (Sertbarut, 2019: 12).

"Pöh, ayrıntı yok içmeye..." (Sertbarut, 2019: 12).

"Biriktirmek zenginlerin işi!" Diyerek avlu'daki eski paslı yağ tenekesine bir tekme attı Murat. "Bizimki kargaların boncuk biriktirmesine benzer." (Sertbarut, 2019: 12).

"Gülüverlerin yaşadığı yerler; onlar Gülliver, biz cüce." (Sertbarut, 2019: 16).

"Doktor oldun işte! Çöp doktoru! "dedi. (Sertbarut, 2019: 19).

Murat alay etti: "İyi valla, iyi ki yoksulluk ne güzel! Ya zengin olsaydık. Ne yapardık o zaman? "(Sertbarut, 2019: 49).

Bu diğerlerinin de dile getirmekten korktuğu bir şeydi. Söze dökmekten korkuyorlardı, çünkü eğer sorumlu sağlık ocağından kaynaklanıyorsa onunla nasıl başa çıkacaklarını bilmiyorlardı. Onun gücünden korkuyorlardı. Onun bağlı olduğu kurumlardan, onun bağlı olduğu zenginlikten, onun bağlı olduğu yönetimden ve karanlık adamlardan korkuyorlardı. İnsan bir mikropla savaşılabılır, bir virüsle başa çıkabilir ama karanlık ilişkilerin ucunun nereye dayandığı, nasıl bir silahı olduğu bilinmezdi ki. (Sertbarut, 2019: 70-71).

Karakterin bu ifadeleri, içinde bulunduğu yoksulluk koşullarına yönelik savunmacı bir alaycılığı yansıtmaktadır. Bu durum Adler'in aşağılık kompleksi kuramıyla örtüşmektedir. Adler'e göre her çocuk doğumdan itibaren çeşitli nedenlerle aşağılık duygusu yaşar; bu duygu, yeterince aşılmazsa travmaya dönüşerek ilerleyen yıllarda farklı biçimlerde kompleks hâlini alabilir (Topçu, 2018: 106). Nitekim Murat'ın çevresine yönelik küçümseyici ve alaycı tutumları, aşamadığı aşağılık duygusunun dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Romanın ilerleyen bölümlerinde "İnsan bir mikropla savaşılabılır, bir virüsle başa çıkabilir ama karanlık ilişkilerin ucunun nereye dayandığı, nasıl bir silahı olduğu bilinmezdi ki." (Sertbarut, 2019: 70-71) ifadesi, bu duygunun yalnız bireysel değil aynı zamanda toplumsal baskı ve çaresizlikle birleştiğinde nasıl derinleştiğini de gözler önüne sermektedir.

b) Feride

Abisi Murat gibi bulunduğu çevrenin şartlarından dolayı kendini küçük görmektedir. Bu sebeple aşağılık kompleksine dair söylemlerde bulunmaktadır. Metin içi iletileri şunlardır:

"Beni oraya almazlar" dedi Feride. Sonra bu oyunu bitirmek istedi. "Seni de beni de oraya almazlar." (Sertbarut, 2019: 42).

"Tabii tabii, zaten insanlar da şu ara evdeki bütün büyüteçlerden nasıl kurtulsak diyorlar" dedi Feride. Sonra bu olay cümlesinden utandıysa da geri alamadı, bağışlama dileyen bir söz etmedi (Sertbarut, 2019: 46).

Feride karakteri aynı zamanda güçlü olmak isteyen bir karakterdir. Bu durum aşağılık kompleksi içinde üstün olma duygusu ile ifade edilmektedir. Bunu ifade eden ileti ise şudur:

Feride, annesinin ayaklarını ovan ellerine baktı, acaba dert görecektir mi görmeyecek mi, diye düşündü. Kim bilir? Belki iyi bir adamla evlenecekti. Okusa, sonuna kadar okusa, üniversiteye falan gidebilse ne olurdu acaba? Polis olmak isterdi. Çünkü kadın polisler hoşuna gidiyordu, hem de insan polis olunca güçlü

olurdu. Polis olmasa bile belki zabıta... Kadın zabıtalara da görmüştü şehir merkezinde. Silahları yoktu, ama şapkaları ve telsizleri vardı. Onlar da güçlü. Sokak satıcılarının ödü kopuyor zabıtabadan, güçlü olmasalar kimse korkmazdı ki, diye geçirdiği içinden. (Sertbarut, 2019: 43).

Topçu'ya (2018: 113) göre, aşağılık karmaşasının komplekse dönüşmemesi için çocuğun yetersizlik duygusuyla başa çıkıp özgüven geliştirmesi gerekir; aksi hâlde bu eksiklik, ilerleyen süreçte üstünlük çabaları ve uyumsuz davranışlarla telafi edilmeye çalışılır. Dolayısıyla Feride'nin güçlü olma isteği, bastırılmış yetersizlik duygusunu dengeleme girişimi olarak değerlendirilebilir.

c) Klinik Şefi

Klinik Şefi karakteri, kişilik itibarıyla çıkarları doğrultusunda hareket eden, bencil ve faydacı bir yapıya sahiptir. Gülova mahallesindeki insanları küçümseyerek onlardan kişisel çıkarları için yararlanma çabası, onun üstünlük kompleksi içinde olduğunu göstermektedir. Klinik şefi, dış görünüşte bilimsel ve toplumsal fayda adına hareket ediyor gibi görünse de aslında güç, statü ve para arzusu tarafından yönlendirilmektedir. İletiler şunlardır:

Kameralar kapanıncaya kadar sabretmiş, çekim bitince hemen arabasındaki enfeksiyon önleyici mendillerle, sıvılarla elini yüzünü iyice silmişti (Sertbarut, 2019:33).

'Şimdi onları kısıkanıyorum,' diye geçirdi içinden Klinik Şefi.' Yaz kış atık toplayan, çöp karıştıran, yarı aç yarı tok yaşayan insanların sağlığını kısıkanıyorum.'(Sertbarut, 2019: 33).

"Biz güçlüyüz, biz karar vereceğiz, elimizde her türlü olanak var. Yenilgi diye bir şey yok."(Sertbarut, 2019: 34).

Kıskanma, kıskançlıktan eli ayağı titremeye başladı (Sertbarut, 2019: 63).

"Bu haksızlık..." diye mırıldandı." Biz bu bozuk kanı hak etmiyoruz."(Sertbarut, 2019: 64).

İçindeki vampirle savaşmayı hiç mi hiç düşünmedi. Kıskançlıkla baktı yeniden sağlam kan hücrelerine. "Onlar... Onlar bu gücü hak etmiyor."(Sertbarut, 2019: 64).

Klinik şefi Gülova mahallesindeki çocukların bu süper mikroba karşı da dirençli olup olmadıklarını deli gibi merak ediyordu. Bunu anlayabilmenin tek yolu deney yapmaktı. Eğer çöpün çocukları bu mikrobu alt ederse onların kan serumlarından elde edebileceği aşı ile tüm dünyada popüler bir bilim adamı haline geleceğini ve çok para kazanacağını düşündü. Ya mikrop kazanırsa? Bunu hiç düşünmedi şef. Düşünmeye değer bulmadı (Sertbarut, 2019: 86-87).

"Biz güçlüyüz! Biz egemeniz! Biz yenilmeyiz!"(Sertbarut, 2019: 90).

Mahkeme günü adliye binasına götürülen Çocuk Kliniği Şefi birden basın görevlerine seslendi: "Ben bilime hizmet ettim, suç değil bu!"(Sertbarut, 2019:144).

Yukarıdaki iletilerle karakterin çevresindeki insanları değersiz ve kirli olarak görme eğilimi yansıtılmakla birlikte onun üstünlük taslayan, güce dayalı bir benlik

algısına sahip olduğu ortaya koyulmaktadır. Aynı zamanda onun etik değerlerden uzak yalnızca kişisel çıkarlarıyla hareket eden bir karakter olduğu da gösterilmektedir. Bu durum üstünlük kompleksinin temel özelliklerinden biri olan başkalarını küçümseyerek kendini yüceltme davranışının bir yansımasıdır. Ayrıca iletilerde karakterin kıskançlık ve değersizlik duygularını üstünlük iddialarıyla bastırmaya çalışması ve kendini savunması, karakterin hâlâ üstünlük arayışını sürdürdüğünün göstergesidir. Bu bağlamda Ferah'ın (2024: 202) belirttiği üzere birey üstünlük isteğini toplumsal kurallara veya sağduyuya aykırı biçimde kişisel çıkarları için kullandığında aşağılık veya üstünlük kompleksleri gelişmekte ve bu durum nevrotik davranışlara yol açmaktadır. Klinik şefi karakteri de tam olarak bu tanıma uyan bir biçimde, gizli yetersizlik duygularını bastırmak için üstünlük kompleksi geliştiren çevresini manipüle eden bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır.

d) Öğretmen

Karakter, uzak siteden arabaları ve düşleri ile Gülova mahallesine gelen öğretmenlerden biridir. Öğrencilerin görünüşlerini ve konuşmalarını küçümsemektedir. Sadece kendini düşünen öğretmen, üstünlük kompleksine sahip davranışlarda ve söylemlerde bulunmaktadır. Bu iletiler şunlardır:

Öğretmen bu kötü kokunun kaynağını düşünmez ve camdan görebildiği Elit City'de pastörize süt kokan çocukların sınıfında olmayı hayal ederdi. Oradaki sınıfın çilekli bir gül vanilyalı havasını olumlamak isterdi. Yeni eşyaların, yeni giysilerin, düzgün konuşan çocukların olduğu sınıfları düşlemekten, kendi sınıfındaki çocukların neden kirli olduğuna kafa yoracak zamanı kalmaz (Sertbarut, 2019: 37).

Öğretmenin yalnızca kendi idealine ve yaşam tarzına odaklanmakta öğrencilerin bulunduğu ortamın koşullarını dikkate almamaktadır. Bu bağlamda bireylerin kendi yaşam tarzını ve ideallerini seçme süreçlerinde üstünlük arzusunun etkili bir güç olduğu görülmektedir (Ferah, 2024: 202). Dolayısıyla öğretmenlerin öğrencilerle olan etkileşimlerinde, kişisel ideallerini üstün tutmaları, sınıf ortamında adaletsiz ve önyargılı bir tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir.

e) Elit City Sakinleri

Eserde, bireylerin bulundukları çevre itibarıyla kendilerini üstün görme eğiliminde oldukları açıkça görülmektedir. Metin içi alıntıları şunlardır:

Herkes güçlü komşusu olsun istiyordu. Böylece kendilerini daha yıkılmaz, daha yüce, daha ulaşılmaz hissediyorlardı (Sertbarut, 2019:39).

Sitede dışarıdan girebilecek her türlü tehlikeye karşılık bir önlem vardı ve titizlikle uygulanıyordu... Öyle bir yalıtımı kurmuşlardı ki yalnızca duvarı yükseltmek değildi bu. Havayı bile yalıtımış gibiydiler (Sertbarut, 2019: 39).

İletilerde bireylerin sosyal çevrelerini statü göstergesi olarak konumlandıklarını ve bu sayede kendilerini daha güçlü hissettiklerini vurgular. Bu durum fiziksel güvenlik önlemlerinin yanı sıra psikolojik bir yalıtımın da varlığına işaret eder. Bireylerin dış dünyaya karşı geliştirdikleri savunma mekanizmalarının yalnızca fiziksel değil aynı zamanda sembolik bir üstünlük çabasının göstergesi olduğunu da ortaya koymaktadır.

Adler'in bireysel psikoloji kuramı da bu durumu destekler niteliktedir. Adler'e göre insanlar dünyaya güçsüz ve bakıma muhtaç olarak gelir; bu nedenle yaşamları boyunca bu zayıflığı telafi etmek ve çevreye uyum sağlamak amacıyla çeşitli hedefler belirlerler. Bu bağlamda aşağılık duygusu ve üstünlük çabası, insan yaşamının ayrılmaz iki yönüdür ve üstünlük için çaba göstermek, bireyin ruhunu şekillendiren ve yaşamın anlamını oluşturan evrensel bir süreçtir (Keskin, 2019:30). Dolayısıyla Sertbarut'un eserinde betimlenen site yaşamı, Adler'in kuramsal çerçevesinde bireylerin aşağılık duygularını bastırmak ve üstünlük hissi kazanmak amacıyla oluşturdukları sosyal ve mekânsal bir savunma alanı olarak yorumlanabilir.

Elit City sakinlerinden olan Başhekim'in üstünlük kompleksine dair metin içi alıntıları bulunmaktadır. Bunlar:

"Tedbirini al. Sizin orada araştırma yapılacak!" Telefonu geldiğinde başhekim önce telaşlanmış, ülke dışına kaçma seçeneğini de düşünmüş ama sonra atlatabileceğine inanmıştı. Yalnızca biraz para harcaması gerekecekti, hepsi bu (Sertbarut, 2019:136).

Savcının kendisini sıradanlaştırmırcasına "doktor" diye hitap etmesi canını sıktı başhekimin. O yalnızca doktor muydu, bugüne bugün ülkenin önemli kliniklerinden birinde başhekimdi, başhekim! (Sertbarut, 2019:138).

Elit City sakinlerinden olan başhekimin davranışları, Adler'in üstünlük kompleksi kavramı ile açıklanabilir. Adler'e göre aşağılık duygusunu dengelemeye çalışan bireyler üstünlük kompleksi geliştirebilir; bu kompleks kendine güveni ve sosyal konumu artırmayı hedefler ancak bazen sağlıksız davranışlara yol açar (Kazanoğlu, 2024: 9). Nitekim eserde başhekim, kendisine yönelik herhangi bir tehdit ya da statü kaybı olasılığında aşırı bir tepki göstermektedir. İletiler, onun gücüne ve konumuna duyduğu güvenin yanı sıra bu konumun sarsılmasına dair derin kaygısını yansıtır. Benzer biçimde savcının kendisine "doktor" diye hitap etmesi karşısındaki içsel tepkisi,

toplumsal statüsünü yüceltme eğilimini ve kendini sıradanlaştırılmaya karşı savunma refleksini gösterir. Bu tutumlar, başhekimin aşağılık duygusunu bastırmak için geliştirdiği üstünlük kompleksinin açık göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

f) Sağlık Görevlileri

Gülova mahallesindeki insanları küçümseyici davranışlarda bulunmaktadır. Bu durum karakterlerin üstünlük kompleksi içerisinde olduğunun göstergesi olabilmektedir. Metin içi alıntıları şunlardır:

"Bence çok uygun, baksana burada yalnızca çöp yığınları var. "(Sertbarut, 2019: 55).

"Bence de uygun, ama bunu istemek plazaları aşağılamak olur.

Sanırım belediyede bunun için yanaşmıyor. "(Sertbarut, 2019: 55).

Adam avlu'daki döküntüleri yüzünü buruşturarak baktıktan sonra... (Sertbarut, 2019: 57).

Gülova mahallesindeki insanlara yönelik küçümseyici tavırlar, karakterlerin sosyal statü farkını öne çıkararak kendilerini üstün görme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu durum Adler'in "üstünlük arzusu" kavramı ile ilişkilendirilebilir. Adler'e göre üstünlük arzusu, bireyi üstün olma çabasına yönlendirir ve bu çaba yaşam enerjisinin temelini oluşturur; birey bu arzuyu tatmin etmek için kendini geliştirmek zorundadır (Algan Atabay, 2019: 14). Ancak metinde yer alan karakterler, bu üstünlük arzusunu yapıcı bir biçimde kendilerini geliştirmek yönünde değil çevrelerindeki insanları küçümseyerek dışa vururlar. Karakterlerin yaşadıkları mekânı değersizleştirerek mahalle sakinlerine karşı küçümseyici bir tutum takındıklarını göstermeleri bu bakış açısını pekiştirir. Ayrıca karakterlerin fiziksel tepkileriyle de bu üstünlük duygusunu sergilediklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla karakterlerin Gülova mahallesine ve orada yaşayanlara yönelik tavırları, Adler'in üstünlük kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde psikolojik bir üstünlük kompleksi göstergesi olarak yorumlanabilir.

3.1.3. Katıraslan

Cahit Zarifoğlu'nun *Katıraslan* adlı eseri, fabl türünde yazılmıştır. Eser, bir Tilki ile Aslan'ın farklı bakış açılarına rağmen ortak bir yolculuğa çıkmasını konu alır.

Tilki, insanlara öykünerek seyahat için birçok eşya alır, hatta bu eşyalardan dolayı yük taşımakta zorlanır. Aslan ise yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılayacak eşyalar alır. Ormanda başlayan bu yolculukta ikili çeşitli zorluklarla karşılaşır. Çeşitli tehlikelerle

yüzleşirken hayatta kalma mücadelesi verirler. Bazen birbirleriyle anlaşmazlıklar yaşar bazen de zor durumlarda birbirlerine destek olurlar. Çöl yolculuğunda Tilki, gereksiz eşyalarından vazgeçmek zorunda kalır. Yolculuk uzadıkça yemek bulma sorunu baş gösterir ve açlık ile birlikte hayatta kalma içgüdüğü ön plana çıkar. Aslan, önce Tilki'nin eşyalarını, ardından Tilki'nin taşıma hayvanı olan katırı yemeye karar verir. Bu durum, ikili arasındaki dostluk bağını zedeleyerek Aslan'ın liderlik tavrı ile Tilki'nin hayatta kalma çabası arasında çatışma yaratır. Aslan, açlık sebebiyle Katır'ı yer. Bu olay, hikâyede bir dönüm noktasıdır. Tilki, bu durumu çaresizlikle kabullenmek zorunda kalır ve dostluğun sınırlarını yeniden değerlendirir. Açlık devam ettikçe Aslan, Tilki'yi yemeyi düşünür. Tilki, kurnazlığını kullanarak kendini korumaya çalışsa da Aslan'a karşı başarılı olamayacaktır (Zarifoğlu, 2012).

Katıraslan adlı eserde ana karakterler hayvanlardan oluşur ve karakterler şunlardır:

1. **Aslan:** Hikâyenin güçlü, lider karakteridir. Aslan, yolculuk boyunca gücünü ve otoritesini ön plana çıkarmakta açgözlülük ve bencilik göstergelerini okuyucuya sunar. Hayatta kalmak için ahlaki sınırları zorlayan bir figürdür.
2. **Tilki:** Kurnaz ve zeki bir karakterdir. İnsanlara benzemeye çalışması, eşya biriktirme ve hazırlık yapma eğilimiyle hikâyede anlatılır. Aslan'ın otoritesine boyun eğse de zaman zaman kendi zekâsıyla çözüm üretmeye çalışır. Tilki, dostluk ve güven konularında zorlu sınavlar verir. Başından geçen olayları ve Aslan'ın yaptıklarını kabullenerek kendi sonunu bekler.
3. **Katır:** Tilki'nin taşıma hayvanıdır. Hikâye boyunca yük taşıma sembolü olarak karşımıza çıkar. Hikâyede açlık nedeniyle Aslan tarafından yenir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Tilki

Tilki, kendi varlığında eksiklikler olduğunu düşünür. Aşağılık duygusu ile insan gibi olma arzusunu içinde barındırır. Metin içinde verilen iletileri şunlardır:

Tilki bir yiğit eşek bulmuş kendisine. İki de halı heybe atmış, bir semerine bir tergisine. Kapkacak, portatif çadır, kazma kürek, urganlar, halatlar, yazlık kışlık esvaplar, kremler, pudralar, diş fırçası, havlular, bornozlar... (Zarifoğlu, 2012: 92).

Çadır mı? Yani sen insanlar gibi çadırdan mı uyuyacaksın geceleri? (Zarifoğlu, 2012: 93).

Sevgili dostum, dedi Aslan, sen de sair yol tedariklerini düşünüürken tıpkı bir insan gibi davranmışsın (Zarifoğlu, 2012: 94).

Tilki: Doğrusu da bu. Bizler hayvan olarak ne kadar yücelsek, kendi soyumuz bakımından bunun bir sınırı vardır. Ama bizden yüce mahlûklar olan insanlara ne kadar benzeyebilirsek, o nispette derecemiz artar elbet (Zarifoğlu, 2012: 94).

Ve Tilki ekmekten bir lokma kopardı, çatala taktı, ekmeğin kabuk kısmını hafifçe salçaya batırdı, ağzına attı, üzerine türlüden bir çatal dolusu aldı. Çiğnedi çiğnedi ve yuttu. Ağzını peçete ile kuruladı, ikinci bir lokma için uzandı (Zarifoğlu, 2012: 98).

Aslan'a: İnsanların bulunduğu yüceliklere tırmanmaya çalışalım demiştik. Yanılmıyorsam bizzat sizde katıldınız bu asil düşünceye. Acaba yanlış mı duymuştum? Ve şimdi, affedin beni insanlara ait bir çiftlikten bir şeyleri şey almamı mı istiyorsunuz benden? (Zarifoğlu, 2012: 99).

Tilki'nin Aslan'a olan ifadesi: Haşa efendim, anlamsız bulduğumu söylemedim. Şunu demek istiyordum: İnsanlar birbirlerinin çifliklerinden bir şey çalmıyorlar. Çalanlara da iyi gözle bakmıyorlar (Zarifoğlu, 2012: 100).

İnsanların yüce olduklarını düşünme ve insan gibi olma mertebesine ulaşma gayreti içinde olduğunu gösteren ifadeler, Tilki'nin aşağılık kompleksi içerisinde olduğunu gösterir. Ayrıca var olan durumdan kurtulmak istememe çabası, yaşanan problemi görmezden gelerek itaat etme kavramları da aşağılık kompleksi içerisinde yer alır. Hikâyede bu duruma örnek verilebilecek iletiler de şunlardır:

"Evet" diyecekti ama acele etmedi, bekledi, kocaman Aslan toprakta yatarken, kendisi nasıl çadırı kurup içine girebilirdi. Bir uygunsuzluk vardı bu işte (Zarifoğlu, 2012: 93).

Aslan bir mektep şarkısı söylemeye başlar ve Tilki ona katılır şarkı bittikten sonra Aslan bu şarkıyı nereden bildiğini sorar: Efendim dedi Tilki, evimiz aslanların okuluna yakındı. Hep duyardım bu şarkıyı. Ama şimdiye kadar hiç söylemeye cesaretim olmamıştı. (Aslan): Neden o? (Tilki cevap verir): Hani, sizlerden biri duyar da başıma iş açarım diye (Zarifoğlu, 2012: 95).

Tilki korkuyla itaat ederek ileri fırladı. Fakat hemen geri döndü (Zarifoğlu, 2012: 99).

Tilki için kullanılan ifade: ruhu sonuna kadar, bir büyükle elde edilen yakından köleleştirici gururuna takılmıştı (Zarifoğlu, 2012: 106).

Tilki'nin Aslan'a süt getirmesinden sonra kullanılan ifade: Tilki, Aslan'ı böylesine memnun ettiği için çok mutluydu (Zarifoğlu, 2012: 108).

Adlerci kuram açısından bakıldığında Tilki'nin davranışları aşağılık duygusunun kompleks hâline dönüşmüş biçimini yansıtmaktadır. Yurtsever ve Yiğit'e (2023: 223) göre eksiklik hissinden doğan aşağılık duygusu yeterli sosyal destek, işbirliği ve yaşamla bağlılık yoluyla aşılabılır; aksi takdirde kronikleşerek aşağılık kompleksine dönüşür. Bireydeki aşağılık kompleksinin oluşumunda ise çocukluk deneyimleri, aşırı şımartılma veya ihmal edilme gibi etkenler önemli rol oynar. Tilki için genel olarak Aslan'ın açlık hissi geldiğinde büründüğü kişiliği görmesine rağmen kaçmaya çalışmaması, Aslan'a itaat ederek onu memnun etmeye çalışması, sol elle yemek yemesi, yatak yaparak uyumak istemesi ve çatal, kaşık ve yemek takımlarının varlığı kendi yaratılışı dışında davrandığını gösterir. Ayrıca insanları diğer canlılardan daha üstün görmesi, insanlardan korksa da onlara hayranlık duyması ve Aslan'a olan itaati aşağılık kompleksi ile ilgilidir. Çünkü kendi varlığını kusurlu ve aşağı görmektedir.

b) Aslan

Aslan karakteri, kendisini diğer canlılardan üstün gören çevresindekileri küçümseyen ve onları yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda kullanan bir kişilik özelliği sergiler. Metin içinde verilen iletileri şunlardır:

Ya Aslan, o da yiğit bir katır bulmuş kendine. Paşalar gibi kurulmuş üstüne (Zarifoğlu, 2012: 92).

Aslan hemen hak vermiş ona, görünüşte. Bıyık altından anlayışla gülmüş Tilki'nin saflığına (Zarifoğlu, 2012: 94).

Tilki Aslan'a konserveyi verip açmasını ister. Aslan bunun ne olduğunu Tilki'ye sorduğunda aldığı cevap karşısında teneke çiğniyormuş gibi zangır zangır titreyerek dişlerini öfkeyle birbirine sürer. Tilki'ye: Sevgili dostum, umarım bana hemen bir açıklama yaparsın. Bu teneke ve demirleri nasıl yiyecektik? (Zarifoğlu, 2012: 96).

Şimdi bu küçük teneke kabuk açılınca içinden yemek çıkacak demek. Anladığım kadarıyla, şu harika insanlar büyümlü bir kabuk yapmışlar, öyle mi? (Zarifoğlu, 2012: 97).

Aslan'ın: Sen ne kadar da bilgilisin dostum (Zarifoğlu, 2012: 97).

İnsanoğlunun harika buluşu! (Zarifoğlu, 2012: 97).

Aslan, Tilki'ye: Bakıyorum hayran olduğunu insanları görünce sevineceğin yerde çılgın atıyorsun (Zarifoğlu, 2012: 101).

Aslan'ın Tilki'ye: minik mi minik bir alışkanlığından söz etmek istiyorum. Annem beni, geceleri yatmadan önce bir tas süt içmeye alıştırmıştır. İşlerini bitirdikten sonra lütfedersen memnun olurum. Diyerek Tilki'den süt çalmasını ve ona getirmesini istemiştir (Zarifoğlu, 2012: 105).

Aslan kendi kendine söyler gibi: çöle gidiyoruz ha! dedi, sanki birlikte karar vermişler gibi (Zarifoğlu, 2012: 147).

Aslan, açlık ve susuzluk hissediyorum diye yeniledi. Sanki bir şeye karar vermekte güçlük çekiyor gibi. İfadesinden sonra eşiği daha sonraki süreçte açlık hissettiği anda katırı yemiştir (Zarifoğlu, 2012: 147).

Aslan'ın: açlık ve susuzluk hissediyorum, dedi. Tilki'nin imkânsız diye bağırdı. Tavşanların, geyikleri, tavukların ve horozların ülkesine birkaç dakikamız kaldı, birazdan orada olacağız. Fakat Aslan onu duymadı bile. Veya ne demek istediğini anlamadı. Tilki'ye gözlerini dikti. Tilki: Olamaz, diye feryat etti. Aslan'ın gözlerinde eşiğin ve katırın gördüğü o ifadeyi ilk defa o da gördü. Ve elinde olmadan, iradesizce koşmaya başladı. Aslan bir süre seyretti onu. Sonra da içinden, kaslarının ta derinliklerinden gelen hafif bir itiraz sesini kulaklarını tıkayarak peşine düştü (Zarifoğlu, 2012: 154).

Aslan, yukarıda yer alan iletide görüldüğü üzere avlanmak dışında yürümeye bile tenezzül etmeyerek katıra binip seyahat eder. Tilki'nin iyi niyetli davranışlarını ve onu saf bulur. Ayrıca Tilki'yi alaya alır. Aslan'ın iletileri, hem ironik bir kibir hem de kendisini her konuda üstün görme eğilimini yansıtır. Aslan, Tilki'yi sürekli eleştirir, ona emirler verir ve onu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirir. Tilki'den süt çalmasını istemesi, Aslan'ın bencil ve buyurgan kişiliğini ortaya koyar. Çöle doğru yaptıkları yolculukta Aslan'ın kendi kararlarını ortak bir iradeymiş gibi göstermesi bencil ve buyurgan kişiliğinin örneğidir. Açlık hissettiğinde önce kendisini taşıyan katırı, ardından da yol arkadaşı Tilki'yi bir av olarak görüp yemesi onun benmerkezci ve acımasız doğasını açık biçimde ortaya koyar. Bu noktada Aslan'ın Tilki'ye duyduğu sözde bağlılığın aslında onu bir “dost” olarak değil gerektiğinde kullanılabilecek bir “araç” olarak görmesine dayandığı anlaşılır.

Tüm bu unsurlar, Aslan'ın üstünlük kompleksi taşıdığını göstermektedir. Üstünlük kompleksi, kişinin içten içe hissettiği aşağılık duygusunu telafi etme çabasıyla ortaya çıkar. Adler'e göre bu kompleksi taşıyan bireyler, aslında kendi yetersizliklerini gizlemek amacıyla kendilerini diğerlerinden üstün göstermeye çalışırlar; bu durum ise çoğu zaman kibir, bencillik ve eleştirel tutumlar şeklinde dışa vurulur (Selvi, 2018: 11-12). Aslan karakteri de kibirli, buyurgan ve küçümseyici davranışlarıyla bu psikolojik durumu somutlaştırmaktadır.

Ayrıca üstünlük duygusuna yer verilse de Aslan'da aşağılık duygusunun olduğunu gösteren ifadelerle de yer verilmiştir. Bu ifadeler:

Minicik bir heybe atmış sırtına. İçinde birkaç kocaman kürdan, iki el bezi, kemiklerden ilik çıkarma aleti, bir okuma bir de uzaklara bakma gözlüğü, ünlü zoolog Kaptan Kaplan'ın üç dört araştırması, birkaç kurgu bilim romanı, açık renk bir şemsiye, bir sert yaylı kas çalıştırma aleti. (Zarifoğlu, 2012: 92).

Emin olun dedi Tilki, yolculuğa çıkan bir hayvanın ilk defa silahlandığına şahit oluyorum. Tıpkı bir insan gibi davranmışsınız (Zarifoğlu, 2012: 93).

(Aslan'ın Tilki'nin yaptığı yemeği yedikten sonra kullanılan ifade): Dizlerinin üzerine koyduğu el bezleri ile terbiyeli terbiyeli ağzını sildi (Zarifoğlu, 2012: 98).

Üstünlük duygusuna yer verilse de Aslan'da aşağılık duygusunun olduğunu gösteren ifadeler de yer verilmiştir. Metinde Aslan'ın yolculuğa çıkarken yanında taşıdığı eşyalar, onun güçlü görünme çabasını dolayısıyla içsel bir eksiklik duygusunu gizleme isteğini yansıtır. Tilki'nin Aslan'a tıpkı bir insan gibi davrandığını söylemesi Aslan'ın doğallıktan uzaklaşarak üstünlük iddiasını abartılı bir biçimde sergilediğini göstermektedir. Bu bağlamda hikâye içerisinde geçen bu metinler, her üstünlük kompleksinin içinde yer alabilen aşağılık duygusuna işaret etmektedir. Adler'e göre bireyde aşağılık duygusu veya üstünlük isteği toplumsal bağlamda şekillenir ve bireyin topluma karşı sorumluluklarıyla yakından ilişkilidir. Aşağılık duygusuna sahip kişiler ya topluma küsüp içine kapanarak başkalarına zarar verebilecek davranışlar sergiler ya da tam tersine problemleriyle başa çıkmak için çaba gösterir (Yurtsever ve Yiğit, 2023: 222). Bu kuramsal çerçeve, Aslan karakterinin davranışlarında gözlemlenen ikili yapıyı hem üstünlük sergileme hem de içten içe bir eksiklik hissi taşıma durumunu anlamlandırmada önemli bir dayanak oluşturmaktadır.

3.1.4. Bir Duvar Ressamı

Sevim Ak'ın *Karşı Pencere* adlı hikâye kitabı içerisinde yer alan hikâyelerden biri olan 'Bir Duvar Ressamı' hikâyesinde hem simit satan hem de duvar boyacılığı yapan bir çocuğu anlatılmaktadır. Babasının verdiği harçlık, boya almaya yetmediği için simitçilik yapmaktadır. Kazandığı paraların bir kısmını biriktirerek günün birinde yelken almak istemektedir. Meltem karakteri ile konuşan simitçi çocuk konuşma arasında aklına bir anısının geldiğini söylemektedir. Meltem, merak ettiğini ve dinlemek istediğini söyler. Bunun üzerine simitçi çocuk, okul duvarına çizdiği resmi ve başından geçenleri anlatır. Hikâye bu anlatımla son bulur (Ak, 2019).

Bir Duvar Ressamı adlı eserde karakterler şunlardır:

1. Simitçi Çocuk: Hem simit satan hem de kazandığı parayla boya kutuları alıp duvarlara resim çizen bir karakterdir.

2. Fırtına Ali: Simitçi çocukla sürekli alay eden ve zorbalık yapan bir karakterdir.

3. Bilgiç Oktay: Simitçi çocukla alay eden çocuklar arasında yer alır.

4. İpek: Simitçi çocuğa 'aptal' ifadesini kullanır ve simitçi çocuk tarafından çirkin çizimi yapılır.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a. Simitçi Çocuk

Simitçi Çocuk, yaşadığı dışlanmışlık ve aşağılanma duygusunu resimlerine yansıtan bir karakterdir. Başka çocukların kendisine yönelik küçümseyici ve alaycı davranışlarını, o da resimlerinde onlara yöneltmektedir. Bu durum, Simitçi Çocuk'un üstünlük kompleksi gibi gözüксе de aşağılık kompleksi içerisinde olduğu söylenebilir. Ayrıca bahsedilen karakterlerin, Simitçi Çocuk'u küçümseme davranışlarında ve söylemlerinde bulunmaları üstünlük kompleksi göstergesidir. Bu durumun metin içi alıntıları şunlardır:

Benimle ikide bir alay eden, tablamları devirmeye kalkan Fırtına Ali'yi unutur muyum? Kemal öğretmen kulağını çekerken yaptım resmini. Birkaç damla gözyaşı kondurdum yanaklarına (Ak, 2019: 11). 'Sokak satıcılarından alışveriş etmeyin, sümükleri akar hepsinin,' diyen Bilgiç Oktay'ı görecektin. Bir elinde koca bir bardak turşu suyu, ötekini de simit vardı. Gözlüğü yere düşmüş, kırılmıştı (Ak, 2019: 12).

İpek'i çok çirkin çizdim. Simit parasının üstünü verirken, 'Al bakalım güzel kız,' demiştim de, 'Aptal!' deyip sırtını dönmüştü bana (Ak, 2019: 12).

Ömer yerden bir menekşe koparıp İpek'e koştı. İpek'in o çirkin suratını görünce öyle şaşırdı ki, az kalsın bayılacaktı. Nasıl da mutluymdım! (Ak, 2019: 12).

Yapıtım olağanüstüydü çünkü. Beni omuzlarına aldılar. Kalabalık, 'Bravo!' 'Harika!' 'Büyük Sanatçı!' sesleriyle uğulduyordu. Omuzlarda geziyordum. Mutluluktan sarhoş gibiydim... (Ak, 2019: 13- 14).

"Kalk bakalım, küçük velet! Okulun bahçesini rezil etmişsin. Yarım saat içinde bahçeyi tertemiz görmezsem polis çağırırım!" (Ak, 2019: 14).

"Ne yapayım? Düşümden böyle uyandırılınca dünya başıma yıkıldı sandım (Ak, 2019: 14).

Yukarıda yer alan iletilerde karakterin bastırılmış öfkesini ve değersizlik hissini sanat aracılığıyla ifade ettiği görülmektedir. Aynı şekilde Simitçi Çocuk'un toplumsal konumundan ötürü dışlandığını ortaya koymaktadır. İletilerde karakterin yaşadığı değersizlik duygusunu mizahi bir üstünlük hissiyle telafi etmeye çalıştığı görülmektedir.

Bu durum ilk bakışta üstünlük kompleksi olarak yorumlansa da aslında karakterin aşağılık kompleksi içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Simitçi Çocuk'un düşsel anlatımı, gerçek hayatta bastırıldığı aşağılık duygusunu hayal dünyasında telafi etme çabasının bir göstergesidir. Öte yandan çevresindeki karakterlerin söylemleri, onların üstünlük kompleksi içinde davrandıklarını göstermektedir. Simitçi Çocuk'un "Ne yapayım? Düşümden böyle uyandırılınca dünya başıma yıkıldı sandım" (Ak, 2019: 14) sözü, düşük benlik saygısına sahip bireylerin hayal kırıklığı karşısında yaşadığı yetersizlik hissini açıkça yansıtır. Nitekim Uzun'a (2020: 437) göre düşük benlik saygısına sahip kişiler, üstünlük duygusunu tatmin edemediklerinde aşağılık duygusuna kapılarak kendilerini yetersiz hissederler. Bu bağlamda Simitçi Çocuk'un davranışları, Adler'in ortaya koyduğu aşağılık-üstünlük döngüsünü somut biçimde temsil etmektedir.

3.1.5. Korkulu Bir Gün

Yalvaç Ural'ın *Korkulu Bir Gün* kitabı bir hikâyedir. Bu kitap, Anadolu'da Tuz Gölü'nün güneyinde bir köye öğretmen olarak atanan anne ile Toprak Ürünleri Dairesine memur olarak atanan bir babanın çocuğu olan Yalçın'ın hikâyesidir. Daha arkadaş edinemeyen Yalçın evinin bahçesinde oynarken yol kenarında küçük bir köpekle birlikte olan dört çocuk görür. Onların nereye gittiklerini merak ederek çocukları gizlice takip eder. Dere kenarında yüzmelerini izlerken fark edilir ve arkadaş olmak istediğini dile getirir. İlk başta ret cevabı alsa da başka çocuklar tarafından durdurularak tanışabileceklerini öğrenir. Ancak arkadaş istemeyen diğer çocuklar tarafından Yalçın sülüklü dereye atılır. Yalçın paniğe kapılsa da onunla arkadaş olmak isteyen Hikmet sülüklerden Yalçın'ı kurtarır. Yalçın artık yaşadığı yerde yalnız değildir ve onun da arkadaşları olmuştur (Ural, 2023).

Korkulu Bir Gün adlı eserde karakterler şunlardır:

1. Yalçın: Taşındıkları yerde tek kaldığı için sıkılan ve yalnız kalmamak için arkadaş edinmek isteyen bir karakterdir.

2. Deredeki İki Çocuk: Aralarına kimseyi kabul etmeyen zorba karakterlerdir.

3. Hikmet: Yalçın'la arkadaş olmayı kabul eden ve Yalçın'a yardım eden bir karakterdir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a. Deredeki İki Çocuk

Eserde Yalçın karakterini, küçük görüp alay etmeleri ve şaka adı altında zorbalık yapmaları nedeniyle bu iki çocuk karakterin üstünlük kompleksi içerisinde yatan aşağılık kompleksinde yer aldığı söylenebilir. Bu durum metin içindeki iletileri şunlardır:

İlk konuştuğum çocuk alay ederek, "Vaay! Memur çocuğuymuş!" dedi (Ural, 2023: 25).

Fakat isimlerini bilmediğim o iki çocuk, arkamdan dolanıp ellerimden, ayaklarımdan tutarak beni bir salıncak gibi salladıktan sonra derenin en çamurlu yerine, "Haydiii altı okka!" deyip attı (Ural, 2023: 28-31).

" Neden sülüklü yere attınız? "" Şaka yapmak istemiştik! " dediler (Ural, 2023: 32).

Öteki iki çocuk ise halime katıla katıla gülüyordu (Ural, 2023: 38).

İletilerde, Yalçın karakterine yönelik küçümseme, alay ve fiziksel zorbalık, iki çocuk karakterin psikolojik olarak üstünlük kurma çabasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu durum onların görünürdeki üstünlük davranışlarının altında gizlenen bir aşağılık kompleksinin dışavurumu şeklinde yorumlanabilir. İletide çocukların sosyal statü temelli bir küçümseme dili kullandıkları görülmektedir. Fiziksel şiddet boyutuna ulaşan davranışlarla somutlaşan zorbalık, meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu meşrulaştırma girişimi, çocukların saldırgan davranışlarını oyun veya mizah perdesi altında gizleme çabasını yansıtır. Ayrıca mağduriyet karşısında empati yoksunluğu ve üstünlük hissinin güçlendiği bir duygusal mesafe ortaya koyulmaktadır.

Adler'e göre üstünlük çabası olarak ortaya çıkan uyumsuz davranışlar, bireyin aşağılık kompleksini telafi etmek için geliştirdiği savunma mekanizmalarıdır ve bu durum saldırganlık, kıskançlık veya gurur gibi tutumlarla kendini gösterebilir (Topçu, 2018: 105). Bu bağlamda söz konusu çocukların Yalçın'a yönelik alaycı ve saldırgan tutumları, Adler'in kuramında tanımlanan aşağılık duygusunu bastırma ve üstünlük kurma eğiliminin tipik bir örneği olarak değerlendirilebilir.

3.1.6. Kuklacı

Kemalettin Tuğcu'nun *Kuklacı* adlı eseri bir çocuk hikâyesidir. Hikâyede, 12 daireli Zümrüt apartmanın sahibi Recai Bey, ailesi ile bu apartmanda oturur. Geri kalan dairelerin kirasıyla ailesini geçindirir. Bir kızı bir oğlu olan Recai Bey, damadı, gelini ve torunu ile birlikte iki daireyi birleştirerek yaşamaktadır. Kaymakam emeklisi Recai Bey tahta oyma işini çok sevmektedir. Apartmanda kendi odasına küçük tezgâhında sıkıldığı vakitlerini oyma işini yaparak geçirmektedir. Bir gün eve gelen Recai Bey, eşinin odasını misafir odasına çevirdiğini görünce sinirlenir. Ailesi ona farklı davranmaya başlayınca suskunluğunu bozar. Bundan sonra evde kimse eskisi gibi davranmaz. Evde rahat olamayacağını düşünen Recai Bey küçük bir dükkân kiralayarak işlediği el oymalarını burada yapmaya devam eder. İlk zamanlar kimseye söylemese de torunu dedesinde farklılık olduğunu sezerek onu takip eder ve dedesinin bir kuklacı dükkânı işlettiğini görür. Recai Bey artık dükkânda yalnız değildir. Torunu ona yardım eder. Recai Bey'in bu denli bağımsız olmasını kabullenemeyen damadı ve karısı, Recai Bey'in aklını yitirdiğini düşünür. Damadının tavırlarına dayanamayan kızı kocasından boşanmak ister. Ancak damat açgözlü davranarak Recai Bey'i mahkemeye verir fakat bundan bir sonuç alamaz. Bir süre sonra Recai Bey'in kızı Calibe Hanım'a başka bir talip çıkar ve evlenir. Recai Bey'in torunu Yıldız ise dedesinde kalmak istediğini belirterek onlarla yaşamaya devam eder. Recai Bey oyma işini geliştirmeye devam eder. Dükkânın vitrinine koyduğu oymalar mahalledeki çocukların dikkatini çeker. Böylece dükkân, çocukların uğrak yeri haline gelir. Yaptığı el oymalarını yok pahasına satar. Onun için önemli olan bu işin değerini bilenlerin olmasıdır. Torunu yılsonu sergisinde dedesiyle beraber kuklalar hazırlamak istediğini söyleyerek Recai Bey'i ikna eder. Yılsonu sergisinde büyük ilgi gören kuklalardan sonra Recai Bey için dükkânı kapatma vakti gelmiştir (Tuğcu, 2011).

Kuklacı adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Recai Bey:** Kitaba adını veren karakterdir. Kuklacıdır. Apartman sahibi, emekli kaymakamdır. Karısının evde odasını değiştirmesinden sonra davranışlarında değişim meydana gelmiştir. Bu olaydan sonra karısı onunla alakalı olumsuz bir durumu söylediğinde karısını aşağılamakta ve ona nereden geldiğini hatırlatıp sürekli kızmaktadır. Evde önemseydiği tek kişi ise torunu Yıldız'dır. Recai Bey, ailesinde ona yapılanlara uzun süre susan ancak daha sonradan başkaldırarak kendisi için yaşamak isteyen ve isteklerini yapmaya çalışan bir karakterdir.

2. **Sahire Hanım:** Recai Bey'in karısıdır. Recai Bey'e ailesi hakkında yalan söylemiştir. Ailesinin fakirliğini kabullenemeyen ve bu yüzden onlarla görüşmeyen biridir. Kendini üstün gören bir kişiliktir. Gelinini hor görüp onu sürekli aşağılayan davranışlarda bulunur ve buna yönelik sözler sarf eder. Recai Bey tarafından sürekli yaşına uygun bir şekilde davranış sergilemesi ve görünüşünü bu yönde düzeltmesi konusunda uyarılar alır.

3. **Calibe Hanım:** Recai Bey'in kızıdır. Piyano çalmayı sever. Ancak birinci eşi Hayri Bey tarafından aşağılanmamak için piyano çalmaya cesaret edememiştir. Ancak ikinci evliliğinde eşi tarafından sevilince piyano çalmaya yeniden başlamıştır. İlk eşi Hayri Bey'in ona karşı davranışlarının acısını kardeşinin karısı olan Perihan Hanım'ı ezmeye çalışarak çıkarmaktadır. İlk evliliğinde insanlara karşı geçimsiz biridir. Ancak ikinci evliliği ile birlikte kendi hayatına yönelmektedir.

4. **Yıldız:** Recai Bey'in torunudur. Calibe Hanım ve Hayri Bey'in kızıdır. Evdekilere göre daha akıllı başındadır. Ne istediğini bilen, kendini ezdirmeyen, haklının yanında olan dürüst bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Dedesinin arkasında durup evdekilere karşı dedesini desteklemektedir. Yıldız, dedesinin yanında ne istediğini bilen, doğru yanlışı ayırt edebilen bir karakterdir.

5. **Bedri Bey:** Recai Bey'in oğludur. Avukattır fakat maddi olarak geçinemediğinden eşiyle birlikte Recai Bey ile yaşamak zorunda kalmıştır. Karakter olarak daha sakin, olaylara tepki vermeyen, kendini babasına göre aşağıda gören bir tiptir. Annesinin karısına karşı tavırlarına sesini çıkaramamaktadır.

6. **Perihan Hanım:** Recai Bey'in gelinidir. Calibe Hanım ve Sahire Hanım'ın davranışları ve sözlerine maruz kalmaktadır. Aile evinde yaşamak zorunda olduğu için yaşadıklarına sesini çıkaramamaktadır. Perihan Hanım, sönük ve ezilen bir karakterdir.

7. **Hayri Bey:** Calibe Hanım'ın ilk eşidir. Basit bir memurken Recai Bey sayesinde bankada şefliğe yükselmiştir. Fakat bu durumu kabullenmeyen, kendini diğer insanlardan üstün gören sürekli karısını ve ailesini aşağılayarak her şeyi kendine hak gören bir tiptir. Recai Bey'in yaptıklarını kendine hak görüp hep daha fazlasını istemektedir. Çevresindeki insanlar zamanla onun çekilmezliğine tahammül edemezler.

Hayri Bey, çıkarıcı, kendinden başkasını düşünmeyen, kendini üstün gören bir karakterdir.

8. **Fatma Hanım:** Evin gündelikçisidir. Kendi çıkarımı düşünen bir tiptir.

9. **Cevat Bey:** Calibe Hanım'ın ikinci eşidir. Kendi halinde, eşine değer veren bir karakterdir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Sahire Hanım

Sahire Hanım'ın üstünlük kompleksini tanımlayan cümleler metin içindeki iletilerde yer almaktadır. Bu ifadeler şunlardır:

Bedri Bey:

Anne, demişti. Babam durup dururken sana el kaldırmadı. Bu adam bu apartmanda korkunç bir ihmale uğradı. Sen karısı olup da kocana bakmadın, evin içinde en fazla harcanan o adam. O toplantı senin, bu toplantı benim gezmesini bildin. Kendini her şeyin sahibi ve hâkimi sandın. Ama bu adam bütün bu varlığı alın teriyle kazanmıştır. Her şeyi bizler gibi asalaklara bırakacak değildir. Zaman zaman kendini kaybettin, bu hâllere sebep sensin (Tuğcu, 2011: 14).

Calibe babasının ölmesinden doğacak fenalıkları düşünürken annesi:

Ben orasına karışmam, diyordu. Ama ben de artık kendimi bilirim. Param cebimde olur, iyi kötü bir de maaş bağlanır, yaşar giderim (Tuğcu, 2011: 40).

Sahire Hanım'da kendi ana ve babasına olduğu gibi, çocuklarına karşı da evlat sevgisi yoktu. O damadı Hayri Bey'in bir eşi gibiydi. Yalnız nefisini düşünüyordu. Hayri Bey yer, içer, giyinir, kuşanırdı. Bu kadın, fazla olarak yakınlarını ezmeye çalışıyordu. Bir pazar sigarayı yakmış, yemek odasında divana uzanarak gelinine bağırmaya başlamıştı:

Elini çabuk tut, ne zaman Hanım olacaksın? (Tuğcu, 2011: 41).

Sahire Hanım'ın üstünlük kompleksini açıklayan cümlelerdir. Ayrıca gelini Perihan'ı ezmekten ve aşağı görmekten geri durmamaktadır. Sahire Hanım'ın üstünlük göstergesi olarak Recai Bey'i de aşağılamaktadır. Aşağılayıcı ifadesi ise:

Sahire Hanım Recai Bey'e:
Sen bugün git, ayakaltında dolaşma. Kadın gelecek, dairede temizlik yaptıracağım (Tuğcu, 2011: 5).
Sahire Hanım:
Nesini anlıyacağım, dedi. Baban Kuklacı değil mi?
Sahire Hanım şimdi kendisini yükseltmek için kocasını kötüliyor, onu aşağılıyordu(Tuğcu, 2011: 69).
Sahire Hanım (Recai Bey için):
Sözde, dedi. Ama bir insan kalıbının adamı olmayınca (Tuğcu, 2011: 70).

Sahire Hanım'ın Recai Bey'i hem fiziksel hem de sosyal olarak küçümseyerek kendini yüceltme eğiliminde olması üstünlük kompleksine bir örnek teşkil etmektedir. Bu durum küçük yaşta aşağılanarak büyüyen ve kendinden utanan bireylerin, utançlarını gizlemek amacıyla başkalarını küçümsemeyi alışkanlık hâline getirebileceklerini ifade eden Cüceloğlu'nun (1997: 131) görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Sahire Hanım'ın üstünlük kompleksinin altında yatan aşağılık kompleksini açıklayan ileti şudur:

Evlenmeden önce, babaları ile anneleri arasındaki münakaşadan annelerinin Raşit adındaki bir bekçinin kızı olduğunu biliyorlardı. Ortaokulu bile biterememiş olan Sahire adındaki kızın gözü yüksekteymiş. Kendisini bir emniyet memurunun kızı olarak Recai Bey'e yutturmuş. Kendisini gayet munis ve uysal gösteren Sahire evlendikten sonra ailesi ile münasebetini kesmiş. Sahure kendi adını da Sahire şekline sokduktan sonra gittikçe işi azıtmağa başlamış (Tuğcu, 2011: 17).

Metinde Sahire Hanım'ın kişilik özellikleri ve davranış biçimi, bireyin kendi geçmişiyile olan çatışmasını gizleme çabası üzerinden değerlendirilebilir. Evlenmeden önceki kimliğini değiştirme ve sosyal statüsünü olduğundan yüksek gösterme eğilimi, onun üstünlük kompleksi altında gizlenen aşağılık kompleksinin bir göstergesidir. Sahire Hanım'ın özellikle adını Sahure 'den Sahire'ye çevirmesi ve babasını memur olarak tanıtmayı, bireysel kimliğini yeniden inşa ederek toplumsal kabul görme arzusunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu durum, aşağılık duygusunun dışavurumu niteliğindedir. Adler'e göre yetersizlik hissi sağlıklı biçimde yönlendirildiğinde bireyi gelişmeye teşvik eden bir uyarıcı işlevi görür; ancak bu his kronikleşip aşırı boyuta ulaştığında, kişi bunu telafi etmek amacıyla üstünlük kurma çabasına yönelir ve bu durum aşağılık kompleksi olarak adlandırılır (Karadoğan Doruk

ve Savaş, 2017: 111). Bu bağlamda Sahire Hanım'ın geçmişinden kopma, kimliğini değiştirme ve statüsel bir üstünlük görünümü yaratma çabaları, Adler'in kuramında açıklanan aşağılık kompleksinin tipik bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

b) Recai Bey

Recai Bey, karısını aşağılar ve nereden geldiğini hatırlatıp sürekli kızar. Bu duruma örnek olarak metin içi iletiler şunlardır:

Recai Bey:

Sen her işte bir engel olmayı seversin (Tuğcu, 2011: 68).

Bana bak Sahire, dedi. Bana bak Sahire. Ben senin ağzının kaşığı değilim.

Ben bu evde Beyefendiyim, sağır kulağına kurşun akasınca. Ben bu evin Beyefendisiyim. Beni adımla çağıramazsın (Tuğcu, 2011: 12).

Recai Bey:

- Bana bak Sahire, dedi. Burası Yeniçeşmede Yumurtacı Sokağı değil!

Buranın sahibi benim. Ya haddini bil, aklını başına toplayıp otur, ya da yıkıl git, baban bekçi Raşit Efendinin evine. Senin borun öterse ancak orada öter (Tuğcu, 2011: 14).

Recai Bey'in Sahire'ye yönelik ifadelerinde açık bir üstünlük kompleksi gözlemlenmektedir. Yukarıda yer alan iletiler, Recai Bey'in kendini üstün bir konuma yerleştirme çabasını ortaya koyar. Bu tutum, aşağılayıcı bir dil aracılığıyla karşısındaki kişiyi değersizleştirme ve kendi otoritesini pekiştirme eğilimi taşır. Bu bağlamda Adler'in üstünlük kuramı, Recai Bey'in davranışlarını anlamlandırmak açısından açıklayıcıdır. Adler'e göre üstünlük duygusu, tıpkı yetersizlik duygusu gibi doğuştan gelen ve evrensel bir nitelik taşır; hem birey hem de toplum için geçerlidir. Bu duygu, insanı ve toplumu sürekli olarak daha yüksek başarılar elde etmeye yönelten temel bir güçtür. Adler'e göre insan olmak, kendini yetersiz hissetmeyi ve üstün bir konuma ulaşmak için çaba göstermeyi içerir. Bireyin yetenekleri ve düşünceleri, bu üstünlük çabası doğrultusunda gelişir ve şekillenir (Ferah, 2024: 197). Dolayısıyla Recai Bey'in sözlerinde görülen hâkimiyet kurma arzusu Adler'in tanımladığı üstünlük çabasının patolojik bir biçimi olarak değerlendirilebilir.

c) Perihan Hanım

Perihan karakteri, aile içindeki konumu ve diğer karakterlerle kurduğu ilişkiler açısından değerlendirildiğinde belirgin bir aşağılık kompleksi içerisinde olduğu görülmektedir. Calibe ve Sahire karakterlerinin tüm aşağılayıcı sözlerine ve

küçümseyici davranışlarına karşı gelmemesi hatta sessiz kalarak boyun eğmesi bu psikolojik durumun açık bir göstergesidir.

Perihan sabahtan akşama kadar çalışır, bu apartmanda bir hizmetçiden ayırt edemezsin. Üstelik adı tembel, beceriksiz (Tuğcu, 2011:6).

Aile içinde harcanan bir kimse varsa o da Perihan'dı. Kız aileye gelin gelmiş, ama şaşkına dönmüştü. Sahire Hanımla kızı, canlarının sıkıntısını bu kızı kırmakla, ezmeğe çalışmakla gidermek istiyorlardı (Tuğcu, 2011: 20).

Sahire Hanım gelini ile uğraşmaya başlamıştı. Onu durmadan oğluna şikâyet ediyordu (Tuğcu, 2011: 73).

Sahire ve Calibe karakterlerinin Perihan'ı sürekli olarak ezmeleri, küçük görmeleri ve değersizleştirmeleri onların üstünlük kompleksinin dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Bu davranış biçimi, başkalarını küçülterek kendini yüceltme eğilimi taşıyan bir psikolojik savunma mekanizmasıdır. Buna karşılık Perihan'ın bu tutumlara tepki göstermemesi, kendisini savunmaktan kaçınması ve sessiz kalması onun aşağılık kompleksi içinde bulunduğunu göstermektedir. Adlerci bakış açısından aşağılık kompleksi yalnızca ebeveynlerin hatalı tutumlarından kaynaklanmaz; bireyin çevresiyle kurduğu ilişkiler özellikle aile içindeki olumsuz söz ve davranışlar da bu duyguyu tetikleyebilir (Açıkyol, 2023: 169). Bu bağlamda Perihan'ın sessizliği, kendine yönelik değersizlik algısının ve çevresindeki baskıcı tutumlar karşısında geliştirdiği pasif kabullenişin bir sonucu olarak okunabilir.

d) Hayri Bey

Damat Hayri Bey, sadece kendi çıkarını düşünerek çevresindeki herkesi kendinden aşağı gördüğünden Hayri Bey'in üstünlük kompleksi içerisinde. Bu durum, metinde şu şekilde gözlemlenebilir:

Pek konuşmayan bu adam, aile halkına yan gözle bakar, hemen hemen hepsinin sözlerini veya davranışlarını küçümserdi (Tuğcu, 2011: 19-20).

Ertesi gün ister istemez kocasını ziyarete giden Calibe Hanım Hayri Beyin birtakım istekleriyle karşılaştı. Giyecekten yiyeceğe, sigaradan paraya kadar her şey istiyor ve çok ağır sözler söylüyordu (Tuğcu, 2011: 48).

Bir hafta kadar sonra Hayri Bey apartmana telefon ederek karısı ile konuşmuş ve ona bir teklifte bulunmuştu:

Baban kiracılardan birisini çıkartsın, biz o daireye taşınalım (Tuğcu, 2011: 48).

Hayri Bey, bankanın hukuk müşavirlerinden birini hastahaneye isteyerek kayınpederini dava etmeye kalktı. Kendisini yüzüstü bırakmış, karısını, kızını kendisiyle görüştürmüyormuş (Tuğcu, 2011: 48).

Hayri Bey avukatı aracılığı ile anlaşma teklifinde bulunmuş, Calibe Hanım söz alarak, bankanın bütün hastahane masraflarını ödediği halde Hayri Bey'in hastahaneden aldığı ikinci bir faturayı apartmana yollayarak paranın kendisine ödenmesini istediğini de anlatmış ve faturayı yargıca verdikten sonra anlaşma teklifini şiddetle reddetmişti (Tuğcu, 2011: 58).

Calibe kocasının yüzüzlüğünden utanıyordu artık. Çok nazik bir insan olan babası son zamanlarda bu damadının bedavacılığına dayanamıyor, ara sıra bazı taşlamalarda bulunuyordu. Yıldız'a gelince, o büsbütün işi azıtmıştı. Babasının kendi canından başka kimseyi düşünmemesi onu sinirlendiriyordu. Calibe güzel bir kızken yakışıklı ve sevimli görünen bir erkek olan bu Hayri Bey'e isteyerek varmıştı. Fakat aradan bunca zaman geçtiği hâlde ondan yalnız ufak tefek hediye değil, tatlı bir söz bile işitmemişti (Tuğcu, 2011: 39).

Özellikle *"Babasının kendi canından başka kimseyi düşünmemesi"* cümlesi üstünlük kompleksinin açıkça bir örneğidir. Bu bağlamda Adler'in kuramına göre bireylerde üstünlük içgüdüğü baskınsa güç ve prestij arayışı öne çıkar ve bu durum davranışlarını etkiler (Algan Atabay, 2019: 13). Hayri Bey'in sürekli çevresindekileri küçümsemesi, maddi ve sosyal taleplerde bulunması, diğer aile üyelerini kontrol etme çabaları ve kendini üstün görmesi Adler'in üstünlük içgüdüğü ile açıklanabilecek bir güç ve prestij arayışının örnekleridir.

e) Calibe Hanım

Calibe Hanım, annesi tarafından değer görmemektedir. Aynı zamanda ilk evliliğindeki eşi Hayri Bey tarafından kendi çıkarları uğruna kullanıldığı için kendini onlara karşı ifade edememektedir. Bu durumdan ötürü aşağılık duygusu içerisinde yer almaktadır. Metin içindeki ifadesi:

Bir gün, karlı bir havada Calibe de dükkânın önüne gelmiş orada, yağın kar altında toplanmış çocukları, onların birbirlerine seslenmelerini görmüş ve dükkâna girerek:

- Aşolsun baba, diye haykırmıştı. Aileyi rezil ettin (Tuğcu, 2011: 36).

Calibe'nin babasına sitemi aslında onun aşağılık kompleksine örnektir. Ailesini ve kendisini küçük düşürdüğünü düşünerek aşağılık duygusunu ifade etmektedir. Hikâye içerisinde geçen bu metinler ile her üstünlük kompleksinin içerisinde yer alabilen aşağılık duygusu örnekleri görülür.

3.1.7. Cingo

Şermin Yaşar'ın *Cingo* adlı eseri bir çocuk hikâyesidir. Hikâye üç kişiden oluşan Gocukoğlu ailesinin eve bir köpek alması ile başlamaktadır. Binnur, Taner ve Can adlı karakterler hikâyede Bingo, Tango ve Cango olarak adlandırılmaktadır. Evin tek oğlu olan Cango, kardeş istemekte fakat ailesi istememektedir. Bu duruma karşılık Cango'nun ısrarlarıyla barınaktan bir yavru köpek sahiplenirler. Bu yavru köpeği "Cingo" olarak isimlendirirler. Ancak Cingo eğitimsiz bir köpek olduğu için aile içinden çıkılmaz olaylar yaşamaktadır. Cingo kendini insan zannederek hareket eder ve kurallara uymayarak özgürce davranmaktadır. Cingo'nun davranışlarından ötürü aile onu özel bir eğitim alanına kaydettirmek zorunda kalır. Eğitimden sonra Cingo, artık herkes gibi olmuştur. Bu duruma üzülmürken Bingo'nun hamile olduğunu öğrenen Cingo artık sevilmeyeceğini düşünerek evi terk eder (Yaşar, 2018).

Cingo adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Binnur (Bingo):** Ailenin annesidir ve öğretmendir. Sinirli ve ailede dediğinin olmasını isteyen ve herkesi baskılayan bir karakterdir.
2. **Taner (Tango):** Ailenin babasıdır. Ailede yaşanan durumları idare etmeye çalışan bir karakterdir.
3. **Can (Cango):** Evin tek çocuğudur. Cingo'nun eve gelişi için çaba sarf etmiş ve istediğini elde etmiştir.
4. **Cingo (Yavru köpek):** Kendini insan zanneden ve Gocukoğlu ailesi tarafından sahiplenilen bir yavru köpektir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Cango

Cango karakteri, aile içindeki konumu ve kişilik özellikleri açısından değerlendirildiğinde hem üstünlük hem de aşağılık duygularını barındıran bir psikolojik profil sergilemektedir. Evin tek çocuğu olarak şımartılmış olması onun çoğu durumda isteklerini elde etmesine olanak tanımış ve bu durum bazı davranışlarında üstünlük kompleksine sahip olduğunu göstermektedir. Metin içi iletiler şunlardır:

"Kabul etmedim. Niye edeyim ki? Hedefime adım adım ilerlerken hiçbir pazarlığa tahammülüm yoktu"(Yaşar, 2018: 11).

"Sürekli benim davranışlarımı eleştiriyorlar, kendimi işe yaramaz hissediyorum."(Yaşar, 2018: 122).

Alfred Adler'e göre aşağılık duygusu yaşamın doğal bir parçasıdır ve hiç aşağılık duygusu göstermeyen kişiler bile aslında bir şekilde üstünlük kompleksine sahiptir (Çelebi ve Ulus, 2024: 106). Bu bağlamda Cango'nun hem kendini güçlü ve kararlı hissetme çabası hem de eleştiriler karşısında yetersizlik duygusu yaşaması, Adler'in psikolojik kuramında tanımlanan aşağılık ve üstünlük komplekslerinin bir arada işlediğini göstermektedir.

b) Cingo

Cingo karakteri, bir yavru köpek olmasına rağmen kendini insan olarak görme çabasıyla dikkat çekmektedir. İnsan gibi davranmaya çalışarak yaptığı her şeyi haklı görmesi, görünürde üstünlük kompleksine işaret etse de davranışlarının altında yatan psikolojik neden aşağılık kompleksine dayanmaktadır. Cingo'nun kendini sürekli sorgulaması ve değerini kanıtlama çabaları, bu durumun somut örneklerini sunmaktadır. Cingo'nun, evde yeni bir üye gelmesiyle seilmeyeceğini düşünerek evi terk etmesi, aşağılık kompleksinin davranışsal yansımasına bir örnek teşkil eder. Metin içi iletileri şunlardır:

"Sen insansın da ben değil miyim?"(Yaşar, 2018: 15).

"Benden önce ne yapıyormuş acaba bunlar?" diye düşünüyorum (Yaşar, 2018: 27).

"Ben insan değil miyim? Ben niye düğüne gidemiyorum?"(Yaşar, 2018: 37).

"Ben bu evin bireyi, bir küçük bebeği, tatlışkosu, mini miniciği, uuuuuuy çooook tatlıısı değil miyim?" (Yaşar, 2018: 37).

"Ben insan değil miyim?!" (Yaşar, 2018: 37).

"Benim de şımartılmaya ihtiyacım var." (Yaşar, 2018: 38). *"Bana göre bunlar da kızacak bir şey yok gibi, belki de*

Tango'ya falan kızmıştır, öfkesini benden çıkarıyordur. Biliyorum, kesin öyle." (Yaşar, 2018: 46).

"Neden her yaptığım sorun oluyor anlamıyorum... Kötü biri değilim, işe yaramak için yaptığım her şeyi bana sorun olarak geri dönüyor." (Yaşar, 2018: 47).

"Hem fena mı oldu? Peşinden koştu, zayıflamıştır biraz. Spor iyidir Cango, spor iyidir." (Yaşar, 2018: 61-62).

"Dün bizimkiler beni görmeye geldi. Vallahi takdir ettim, eğitim epey işe yaramış, akıllanmışlar. Cingo da Cingo diye koşturup durdular peşinde. Pes yani, ben bu kadar eğitilebileceklerini düşünmemiştim." (Yaşar, 2018: 83).

"O bayık sesli çakma kangalı çıkart sahaya. Onu bir görsünler de bizim öğrendiklerimiz prim yapsın" (Yaşar, 2018: 93).

"Sonuçta insan psikolojisi ile köpek psikolojisi birbirine benziyor olmalı." (Yaşar, 2018: 123).

"Köpek olabilirim ama ben de insanım." (Yaşar, 2018: 138).

Cingo'nun davranışları Adler'in psikolojik kuramı ile de açıklanabilir. Adler'e göre, çözilemeyen aşağılık duygusu aşağılık kompleksine, üstünlük çabaları ise üstünlük kompleksine yol açar; aşağılık kompleksi olan bireyler çevreye korku ve eziklikle yaklaşır, hayallerle tatmin olur ve başarısızlık korkusu nedeniyle sorumluluklardan kaçınır (İlhan, 2023: 37). Bu çerçevede, Cingo'nun kendisini insan gibi görme ve üstünlük gösterme çabaları ile sürekli onay ve takdir arayışı, onun aşağılık kompleksinin üstünlük kompleksine dönüşen dışavurumları olarak değerlendirilebilir: "Köpek olabilirim ama ben de insanım" (Yaşar, 2018: 138) ifadesi, karakterin kendi kimliğini kabul ettirme ve değerini kanıtlama isteğinin en açık göstergesidir.

3.1.8. Sihirli Top

Fatih Erdoğan'ın *Sihirli Top* adlı eseri bir çocuk hikâyesidir. Deniz, Yoncaspor'un yedek oyuncusudur. Ancak sadece top toplayıcısı olarak görülmektedir. En büyük isteği gerçek bir maçta oyuncu olmaktır. Mahalledeki futbol takımı Kuruyaylalılarla yakında maç yapacakları için öncesinde antrenman niteliğinde maçlar yapmaktadırlar. Deniz'in isteği bu takımda yer alıp oynayarak Miray'a kendine kanıtlamaktır. Ancak takımın kaptanı Atilla ve diğer arkadaşları tarafından sürekli aşağılanmalara maruz kalmaktadır. Kötü bir antrenman gününde morali bozuk şekilde yürürken parktaki ağaçtan palamut tanesi düşer ve Deniz, palamut tanesini cebine atarak eve gider. Uyumadan önce bir topunun olmasını içinden geçirir. Uyuduğunda odasında bir ışık hüzmesi ile bir top belirir. Deniz, sabah topu görür ve çok sevinir. Topu babasının aldığı düşünerek arkadaşlarıyla maça bu topla hazırlanırlar. Bir zaman sonra Deniz, palamut cebindeyken topun düşüncelerini okuduğunu anlar. Diğer yandan top

sahası ve Neriman Hanım'ın evi dâhil olmak üzere mahalledeki arsayı almak isteyen müteahhit Fevzi Bey, arsayı Neriman Hanım'dan almak için çeşitli yollar denemektedir. Neriman Hanım, vergi borcu sebebiyle arsasını satmaya mecbur olduğunu çocuklara söylemiştir. Hüseyin Dede aldığı piyango biletinin Neriman Hanım'a vererek vergi borcunu ödemesini sağlar. Yoncasporlular ve Kuruyaylalılar takımı, satılması engellenen arsada bekledikleri maçı yapabilirler. Deniz, takıma girerek gerçek bir oyuncu olma hayaline ulaşır. Miray'ın onu desteklemesiyle bu isteği sonunda gerçekleşmiştir (Erdoğan, 2022).

Sihirli Top adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Deniz:** Futbol oynamayı çok isteyen ancak bir türlü beceremeyeceğini düşünen bir karakterdir. Diğerlerine göre yaşı küçük olduğundan sürekli alay edilir.
2. **Atilla:** Yoncaspor takımının kaptanıdır. Diğer çocuklara göre yaşı büyüktür. Deniz'i küçümser, görmezden gelip alay edilmesi için ortam sağlar.
3. **Lütfü:** Yoncaspor takımında yer alan çocuklardan biridir. Deniz'i aşağılayarak kendini üstün tutma eğilimi göstermektedir.
4. **Fevzi Bey:** Müteahhittir ve Neriman Hanım'ın arsasını alıp yapacağı kooperatife katmak istemektedir. Kibirli, istediğini elde etmek için zor kullanan bir karakterdir.
5. **Abbas:** Fevzi Bey'in ayak işlerini görmektedir. Fevzi Bey'den korkarak çekinir. Fevzi Bey'in aşağılamalarına karşı çıkmaz.
6. **Neriman Hanım:** Çocukların oynadıkları top sahasının sahibidir. İnatçı ve sinirli bir karakterdir.
7. **Hüseyin Dede:** Neriman Hanım'ın komşusudur. Neriman Hanım'a karşı duygular beslemektedir. Küçük maymunu ile yaşamaktadır ve çocuklarla iyi geçinmektedir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Atilla

Atilla'nın üstünlük kompleksini tanımlayan cümleler metin içindeki iletilerde yer almaktadır. Bu iletiler şunlardır:

Atilla ona ilk kez görüyormuş gibi yerinden sıçradı. "Sen mi?" dedi gülerek. "Tabii ki takımdasın ama yedek takımda!" (Erdoğan, 2022: 7).

Deniz'i pek ciddiye almıyordu çünkü. Deniz mi bilecekti, yoksa kaptan olarak kendisi mi?(Erdoğan, 2022: 205).

İletilerde karakterin kendisini diğerlerinden üstün görme eğilimini ve bu üstünlük duygusunu alaycı bir üslupla dışa vurduğu görülmektedir. Ayrıca bu iletiler, Atilla'nın otoritesine ile bilgisinin mutlaklığına olan inancını yansıtarak bu üstünlük tutumunu pekiştirmektedir. Adler'e göre insanlar, yetersizlik duygularını telafi etmek ve kendilerini değerli hissetmek için farklı hedefler peşinde koşar; bu duygular, başarı motivasyonu ve kişilik gelişimi açısından önemlidir (Çınarbaş ve Nilüfer, 2019: 126). Bu bağlamda Atilla'nın üstünlük eğilimi aslında bilinçdışı bir yetersizlik duygusunun telafisi olarak ortaya çıkmakta ve karakterin psikolojik dinamiklerini anlamada önemli bir gösterge oluşturmaktadır.

b) Deniz

Deniz karakteri, arkadaşları tarafından sürekli aşağılanmakta ve bu durum onun psikolojisinde belirgin bir aşağılık kompleksi oluşmasına yol açmaktadır. Deniz'in aşağılık kompleksine örnek olabilecek metin içindeki iletiler şunlardır:

Deniz de alay edilen kişi rolünün üstünde kalmasını istemediği için onlarla birlikte gülmeye çalıştı (Erdoğan, 2022: 7).

Böyle zamanlarda kendini çok berbat hissediyordu. Herkes ona bakıyor, beceriksizliğine gülüyordu. Hele bir de saha kenarında maçı izleyenler varsa, işte o zaman Deniz kale arkasında çömelerek kendini görünmez hale getirmeye çalışıyordu (Erdoğan, 2022: 13).

Deniz hayal kırıklığıyla geri çekildi. Onu niye görmüyorlardı ki? (Erdoğan, 2022: 8).

Deniz çevresindeki tüm sesleri kulaklarında uğuldadığını hissetti (Erdoğan, 2022: 21).

Önceki gün olanları tek tek aklından geçirmeye başladı. Atilla'nın takımı belirlerken onun adını unutmasını... Lütfü'nün ona 'fasulyeden' demesi... Antrenmana katılmasını... O muhteşem gol pozisyonunu... Ve o muhteşem gol pozisyonunun topu taca atarak kaçırmasına... Deniz içinin sıkıldığını hissetti (Erdoğan, 2022: 62- 63).

"Bir topa vurmayı beceremedim! "dedi. "Bir top işte. Bildiğin top. İşte şuradaki gibi..."(Erdoğan, 2022: 63).

İçinden gülmek geldi. "Birisi görse..." diye düşündü. "Birisi beni bu halde bir gün koskoca duvara topu atmaya çalışırken görse alay eder herhalde... Yani koca duvar... İnsan gözü kapalı vursa bile top duvara gider..." (Erdoğan, 2022: 68).

Deniz, alay edilen kişi rolünü üstlenmek istemediği için "Deniz de alay edilen kişi rolünün üstünde kalmasını istemediği için onlarla birlikte gülmeye çalıştı" (Erdoğan, 2022: 7) ifadesinde olduğu gibi çevresine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bu

aba, onu rahatlatmak yerine içsel bir yetersizlik duygusu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Metin boyunca, Deniz'in kendi beceriksizliğine dair farkındalığı ve bu beceriksizliğin başkaları tarafından fark edileceğı korkusu, aşığılık duygusunun somut göstergeleridir. Deniz'in içsel deneyimleri, yaşıdığı hayal kırıklığı ve sosyal kaygının devam ettiğini göstermektedir. Adlerci psikolojiye göre aşığılık duygusu, bireyin kendini yetersiz hissetmesine ve zaman zaman başarısızlıkla karşılaşmasına rağmen, kişisel gelişim ve toplumsal uyum açısından önemlidir. İnsanlar kendilerini zaman zaman fiziksel ve sosyal açıdan yetersiz hissetmelidir; çünkü bu duygu, bireyin kendini ve toplumu geliştirmesi için faydalıdır (İlhan, 2023: 37). Deniz'in hem kendi beceriksizliğini fark etmesi hem de sosyal baskı karşısında geri çekilmesi bu kompleksin davranışsal yansımaları olarak değerlendirilebilir ve onun gelişim sürecinin doğal bir parçası olarak yorumlanabilir.

"Bence bu maç benim için tümüyle sona erdi..." dedi Deniz, duvara doğru vurdu topun karşıya değil de yana doğru yuvarlanıp kapıdan çıktığını görünce (Erdoğan, 2022: 82).

"Ama ben berbat bir futbolcuyum! Daha topa bile vuramıyorum."(Erdoğan, 2022: 83).

Oysa kendisi henüz topa vurmaya bile beceremiyordu. "Topa vurmaya bilmeyen yamuk ayaklı birinin burada ne işi var!" diye düşünerek ayağı kalktı ve kapıya doğru yürüdü (Erdoğan, 2022: 110).

Oynamayı onun kadar isteyen hiç kimse olamazdı aslında ama onu yalnız topunu kullandıkları için oynatmalarını kabul edemezdi (Erdoğan, 2022: 110).

Deniz'in yaşıdığı başarısızlık duygusu ve kendine yönelik olumsuz değerlendirmeleri, bireyin aşığılık kompleksiyle ilişkilendirilebilecek niteliktedir. Nitekim yukarıda yer alan iletide umutsuzluğunu dile getiren Deniz, topun duvara çarpıp yön değiştirerek kapıdan çıkmasıyla birlikte başarısızlığını kişisel bir yetersizlik olarak algılamaktadır. Oysa karakter, henüz topa vurmaya bile becerememesine rağmen kendisini oyundan dışlamaktadır. Oynamayı diğerlerinden çok istemesine rağmen onuruna yedirememesi, bireysel değersizlik hissinin sosyal ilişkiler üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu bağlamda, aşığılık kompleksi bireyin kendi yetersizliğini dışa vurma biçimi olarak değerlendirilebilir. Kişinin bu durumu dengelemeye çalışması ise hem kendi sosyal ilişkilerini hem de toplumun yapısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Karadoğın Doruk ve Savaş, 2017: 112).

c) Lütfü

Futbol takımında yer alan Lütfü, Deniz'i aşağılama ve kendini ondan üstün tutma eğilimi gösteren cümleler kurmaktadır. Metin içi alıntıları şunlardır:

"Ne yani?" dedi Lütfü. "Deniz'e fasulyeden sayılır' ama demek istiyorsun?" Gülmekten yerlere yatacaktın neredeyse (Erdoğan, 2022: 9).

"Yuh be!" dedi Lütfü. " Avut bile değil! Oradan da topa taca gider miydi!"(Erdoğan, 2022: 21).

"Vaaay! Oyuncu fasulyeden ama top fasulyeden değilmiş!.."(Erdoğan, 2022: 101).

"Hey fasulye! Bu ne ya? "Lütfü gelmişti (Erdoğan, 2022: 151).

Lütfü, oyun sırasında Deniz'in başarısızlıklarını vurgulayarak kendini öne çıkarır. Ayrıca, alaycı hitaplarını sürdürerek Deniz'i aşağılama eğilimini devam ettirir. Bu davranışlar Adler'in şımartılmış çocuklarla ilgili gözlemleriyle açıklanabilir. Adler'e göre şımartılmış çocuklar övgüye düşkün oldukları için hayali üstünlük duygularına kapılırlar ve bu eğilim, çocukluklarından gelen bir alışkanlık olarak yaşamları boyunca devam eder (Keskin, 2019: 31). Lütfü'nün Deniz'e karşı tutumu, bu psikolojik çerçevenin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

d) Abbas

Fevzi Bey'in aşağılamalarına katlanır ve onu anlamamazlığa vurmaktadır. Metin içi iletileri şunlardır:

"Bir kadın, efendim..." dedi titreyerek. "Yaşlı... Şeytmişim ya demin..."(Erdoğan, 2022: 23).

Fevzi Bey'in aşağılamalarına katlanmak zorunda kalan karakter, onu anlamamazlığa vurarak kendini koruma yoluna gitmektedir. Bu tutum Alfred Adler'in insanların doğa karşısındaki çaresizliklerinden kaynaklanan kaygıyı aşağılık duygusu olarak tanımlamasıyla (Ericek, 2023: 321) açıklanabilir. Karakterin Fevzi Bey'in olumsuz tavırlarına karşı pasif bir direnç geliştirmesi kendini aşağılık duygusundan koruma çabası olarak yorumlanabilir.

e) Fevzi Bey

Fevzi Bey, kendini beğenmiş ve çevresindekileri aşağı gören bir karakter olarak öne çıkar; her şeyi yapabileceğine dair aşırı bir güvene sahiptir. Örneğin, Abbas'a yönelik tutumu, üstünlük kompleksine dair önemli ipuçları sunar:

Fevzi Bey... "Yaklaş dedim yavrucuğum!" Abbas bu 'yavrucuğum' sözünün şu anda hiçbir biçimde şefkat içermediğini bilecek kadar uzun yıllarını geçirmişti Fevzi Bey ile. Ürkerek yaklaştı (Erdoğan, 2022: 23).

Yukarıda yer alan ileti de Abbas'ın sorgulamadan itaatkâr bir şekilde Fevzi Bey'in dediğini yapması, aşağılık kompleksi ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca Fevzi Bey'in rahat bir tavırla Abbas'ın üzerinde üstünlük kurarak ona karşı bu davranışı gösterebilmesi üstünlük kompleksi ile ilişkilendirilebilir.

Fevzi Bey'in bu konuda zor kullandığı dedikodusu ortalıkta dolaşıyorsa da o bunu kabul etmiyordu. Ona göre çok uygun fiyatlar önerdiği için herkes arsasını ona 'güle oynaya' satıyordu (Erdoğan, 2022: 48-49).

"Abbas, söyle bana, ben adamı ne yaparım?" (Erdoğan, 2022: 94).

"Nasıl fena? Ayrıntı ver, ayrıntı! " / "Çok fena, efendim!

Çok fena yaparsınız!" / "Hah... Aynen öyle işte..."(Erdoğan, 2022: 95).

"Yeteer! Dedim ki, ben adamı fena yaparım dedim. Hoş, Neriman Hanım adam sayılmaz tabii ama olsun; ben fena yaparım diyorsan, fena yaparım. Neymiş?"(Erdoğan, 2022: 98).

Fevzi Bey'in zor kullandığı dedikodusunun ortalıkta dolaşmasına rağmen bunu kabul etmemesi ve kendi düşüncesine göre herkesin arsasını "güle oynaya" ona satması (Erdoğan, 2022: 48-49), onun üstünlük duygusunu pekiştiren bir başka örnektir. Adler'e göre aşırı üstünlük duygusu bazı bireyleri hırsızlığa ve başkalarını aldatmaya yönlendirebilir; bu kişiler, suçlarının ortaya çıkmayacağını ve zahmetsizce zengin olabileceklerini düşünürler (Keskin, 2019: 30). Fevzi Bey'in kendi üstünlüğünü her durumda göstermek istemesi ve başkalarını kontrol etme eğilimi Adler'in bu tanımıyla paralellik göstermektedir.

f) Hüseyin Dede

Hüseyin Dede, Neriman Hanım'a olan duyguları vardır fakat çekinmektedir. Hüseyin Dede, bu yönüyle aşağılık duygusuyla baş etmeye çalışmaktadır. Metin içi iletileri şunlardır:

Nerede bende o cesaret?(Erdoğan, 2022: 81).

"Bence bu maç benim için tümüyle sona erdi..."(Erdoğan, 2022: 81).

Karakterin iletilerine bakıldığında kendine yönelik yetersizlik algısını ve içsel çatışmasını açık biçimde ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Hüseyin Dede'nin duygusal bir yenilgi hissine kapıldığını da göstermektedir. Bu durum, bireyin yalnızca toplumsal ilişkilerinde değil, varoluşsal düzlemde de kendini eksik ve güçsüz hissetmesinin bir

yansımasıdır. Nitekim Ferah'ın (2024: 197) da belirttiği üzere insanlar hem doğa karşısında hem de yaşamları boyunca kendilerini yetersiz hissedebilir; asıl önemli olan bu yetersizlik değil, onun yarattığı duygudur. Hüseyin Dede'nin yaşadığı içsel gerilim, bu görüşü destekler niteliktedir.

g) Kuruyaylaspor Oyuncuları

Bireysel oynayan ve sadece kendilerini düşünerek hırslı bir şekilde futbol oynayan, takım oyuncularıdır. Metin içinde genel olarak sporcuları bir bütün olarak üstünlük duygularından bahsedilmiştir. Yer verilen iletiler şunlardır:

"Çok doğru, bireysel takılıyorlar. Bizim kadar çok paslaşmıyorlar..."(Erdoğan, 2022: 107).

Yoncaspor karşısında üstünlüklerinin farkındaydılar ve bu da onları kibirli yapıyordu. Bu kibir nedeniyle de, topu alan doğruca gidip kendi golünü atmaya çalışıyor, paslaşmaya gerekli görmüyordu (Erdoğan, 2022: 203-204).

Yoncaspor karşısında üstünlüklerinin farkında olan oyuncular, bu durumun yarattığı kibirle topu alır almaz kendi golünü atmaya çalışmakta ve paslaşmayı gerekli görmemektedir. Bu davranışlar sporcuların kendilerini düşünmeleri ve kibirli tavırları ile açıklanabilir ve psikolojik açıdan üstünlük kompleksi ile ilişkilendirilebilir. Adler'e göre üstünlük kompleksi, kişinin derinlerde hissettiği aşağılık duygusunu telafi etme çabasıdır. Bu kompleksi olan bireyler genellikle kendilerini üstün gösterme eğilimindedir; ancak bu tutum, gizli aşağılık duygularını maskeleye yöneliktir ve bu çaba, aşağılık hissini ortadan kaldırmada etkili değildir. Sonuç olarak bu kişiler başkaları tarafından kibirli, benmerkezci veya eleştirel olarak algılanabilir (Selvi, 2018: 11-12). Bu bağlamda futbolcuların bireyselci ve kibirli oyun tarzı, psikolojik olarak açıklanabilir bir üstünlük kompleksinin dışavurumu olarak değerlendirilebilir.

3.1.9. Kediler Padişahı

Tahir Alangu'nun *Kediler Padişahı* adlı eseri, fabl türündedir. Eserde, küçük bir köydeki kulübede Fakir Bir Kız ile hasta annesi yaşamaktadır. Kız, gece gündüz çalışarak evi geçindirmeye ve annesine bakmaya çalışmaktadır. Gecelerden birinde iş yaparken birdenbire mumu söner. Karanlıkta kalınca evden çıkıp ateş bulmak için yürürken uzaklarda bir ışık görüp oraya doğru ilerler. Korkunç bir dağ başında bulunan konağa varır ve gümüş tokmağı vurur. Kapıyı açan Toraman kediye mumunu yakmak için geldiğini söyler. Kızın halini, tavrını beğenen kedi içeri buyur eder ve kız her katta

bir kedi ile karşılaşır derdini anlatarak padişah kedinin huzuruna çıkar. Padişah kedi, kızın halini ve tavrını beğenerek sedef kakmalı kutuyu verir ve kimselerin olmadığı yerde açmasını ve bu konaktan kimseye bahsetmemesini tembihler. Kız eve gidip söyleneni yapar ve kutuyu açınca zümrütler, altınlarla karşılaşır. Tüm ihtiyaçlarını bu zümrütler ve altınlarla karşılayan Fakir Kız, yaşadıklarını kimseye anlatmaz. Bir zaman sonra evine gelen Komşu Kız'ının ısrarına dayanamayıp olanları anlatır. Ancak bu Komşu Kız diğer kızıdan daha bencil ve ukaladır. Kediler padişahının konağına gidip oradaki kedileri küçümser ve aşağılar. Kediler onu pek hoş karşılamazlar. Kediler padişahı, bu kıza büyük bir kara kutuyu verip diğer kıza söylediğini tembihler. Kız eve varıp denileni yaptığında kutudan vahşi hayvanlar çıkar (Alangu, 2012).

Kediler Padişahı adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Fakir (Güleç) Kız:** Annesine bakarak evi geçindirmeye çalışan iyi huylu bir karakterdir.
2. **Komşu Kız:** Bencil ve kendi çıkarlarını düşünen, karşısındakini küçük gören bir karakterdir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Fakir(Güleç) Kız

Metinde Fakir Kız karakteri, yaşam koşullarının zorlukları nedeniyle aşağılık duygusu ile karşı karşıya kalmaktadır. Metin içinde doğrudan ifade edilmese de Fakir Kız'ın yaşadığı çekingenlik ve kendini yetersiz hissetmesi aşağılık kompleksine işaret etmektedir:

Gece vakti komşu kapısına tıklatmaktan da çekinmiş, mumu alıp sokağa çıkmaktan başka çare bulamamış (Alangu, 2012: 57).

Bu durum, bireyin sosyal ve fiziksel açıdan yetersizlik hissi yaşadığında, çevresine karşı çekingen ve geri çekilmiş bir tutum sergileyebileceğini göstermektedir. Adlerci bakış açısına göre birey yaşamın zorluklarıyla karşılaştığında aşağılık duygusu hisseder ve bu duyguyla yaşam amacına ulaşmak için çaba gösterir (Ferah, 2024: 207). Fakir Kız'ın davranışları, bu psikolojik süreçle uyumlu olarak hem çevresine karşı temkinli tutumunu hem de kendi yetersizlik algısı ile başa çıkma çabalarını ortaya koymaktadır.

b) Komşu Kız

Kendini beğenmiş ve bencil tavırlarıyla ortaya çıkan Komşu Kız, kedileri hor görerek onları aşağılamaya çalışmaktadır. Komşu Kız'ın üstünlük kompleksine ait metin içi iletileri şunlardır:

Bakmış ki karşısında kaşları çatık, ağzı yalıt, kirlice esmer bir arsız kızcağız. Elinde bir mum, alacaklı gibi dikilmiş de iyiden iyiye kasılıyor (Alangu, 2012: 65).

"Ay aman, Tekir kediden kapıcı, kolcu mu olurmuş? Elinde satır, gözleri çakır. Çorap dokurken mumum söndü de, yakmaya geldim. Gevezelik edeceğine yol göster de huzura çıkayım, Ateş isteyeyim." demiş de, elini beline dayamış, ayağına eşeğe basıp içeriye girmiş. Merdivenlerden pat küt yukarı çıkmış (Alangu, 2012: 65).

Bu kız hemen bir kahkaha atıp kikir gülmüş: "Aman, kedilerin çamaşır yıkayışına... Bu nasıl iş?" (Alangu, 2012: 66).

Bu kız da ağzına maç sakız geveleyerek arsız arsız gülmüş: "Ay, sarı sarman, çamaşırcı karı (Alangu, 2012: 66).

Elini beline deste kulpu gibi dayamış. Merdivene yürümüş, pat küt yukarı çıkmış..."Ay, aman, kara kediden çavuş, perdecı mi olurmuş. Postu zifir de, gözleri fildir. Çorap dokurken mumun söndü. Mavlayıp murlayacağına, kalk da yol göster. Huzura çıkayım ateşi isteyeyim." demiş, elini beline desti kulpu dayanmış da dikilmiş (Alangu, 2012: 66).

Bu kız kah kah kahlamış, kih kih kihlemiş, kasıklarını tuta tuta bir gülmedir tutturmuş. Selamdan saygıdan ırak, gelmiş, dikilmiş kedi padişahın karşısına: "Ay, ay, kediden de padişah mı olurmuş? Görülmüş, duyulmuş şey değil. Ama ne gülüş şey bu? Çorap dokurken mumum söndü. O mindere yaslanıp nazlanacağına, kalk davran da şu mumu yak bari."(Alangu, 2012: 68).

"Al bu kara çekmeceyi, yolsuz, töresiz, yomsuz, yordamsız kız.
" (Alangu, 2012: 69).

Yukarıda yer alan iletiler, karakterin kendisini çevresindekilerden üstün görme eğiliminin göstergesidir. Aynı şekilde karakterin kedilerin davranışlarıyla alay etmesi onun küçümseyici ve kibirli tutumunu pekiştirir. Bu tavır, bireysel eksikliklerini bastırmak için geliştirilmiş bir büyüklük taslama davranışı olarak okunabilir. Adler'e göre, bireylerdeki üstünlük arzusu; bedensel eksiklikler, yetersiz eğitim, düşük görgü ya da fakirlik gibi çevresel etkenlerle tetiklenir ve bu içgüdüler doyurulamadığında birey, büyüklük taslama davranışı gösterebilir (Algan Atabay, 2019: 13–14). Bu bağlamda Komşu Kız'ın sürekli "elini beline dayayarak" ve "pat küt merdivenlerden yukarı çıkarak" sergilediği gösterişli ve küstah hareketler, Adler'in sözünü ettiği üstünlük arzusunun dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla karakterin kedileri hor gören, saygısız ve alaycı tutumları toplumsal ya da kişisel yetersizliklerini örtme çabasının bir sonucu olarak yorumlanabilir.

3.1.10. Şeker Kutusu

Rıfat Ilgaz'ın *Şeker Kutusu* adlı eseri bir çocuk hikâyesidir. Hikâyede Ali Yılmaz, nişanlısı Sevgi'ye özel ve gösterişli bir şeker kutusu olarak bayram ziyaretine gider. Ancak kutu, birçok kişinin eline geçtikten sonra tekrar Ali'nin annesinin evine döner. Bu komik tesadüf zinciri aracılığıyla kişiler arası hiyerarşi, çıkar ilişkileri ve toplumdaki ikiyüzlü davranışlar mizahi bir dille anlatılır (Ilgaz, 2006).

Şeker Kutusu adlı eserde karakterler şunlardır:

1. **Ali Yılmaz:** Bayram ziyareti için nişanlısını görmeye giden ancak cesaretin toplamada zorlanan karakterdir. Sıkılğan, mahcup, heyecanlı, çekingen, gösterişe meraklı, özgüveni zayıftır.
2. **Sevgi:** Ali Yılmaz'ın nişanlısıdır. Duygusal, saygılı, toplum kurallarına bağlıdır.
3. **Melahat Hanım:** Hırslı, statüye önem veren bir karakterdir.
4. **Hadiye Hanım:** Müfettiş Cemal Bey'in annesidir. Müfettişin annesi olma ayrıcalığını kullanan ve gururlu, gösteriş seven bir karakterdir.
5. **Şenol:** Genç, umutlu, fırsat kollayan bir karakterdir.

Karakterlerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi içerisinde yer aldığını gösteren iletileri:

a) Ali Yılmaz

Metinde karakterin çevresine mahcup olma duygusunu belli etmemeye çalışması, cesaretini toplamak için zararlı alışkanlıklara yönelmesi ve zorunlu gördüğü bir görevi yerine getirdikten sonra rahatlama isteğini uygun olmayan bir mekânda gidermesi, aşağılık kompleksine işaret etmektedir. Metin içi örnekler, bu psikolojik durumu açıkça ortaya koymaktadır:

"İki kat kâğıda sarın kutuyu!" dedi, "Şıklığı dışarıdan belli olmasın!" „Bu, biraz da onun sıkılganlığını gösteriyordu.” (Ilgaz, 2006:8).

"Kime verirsen ver, mahcup olmazsın!" (Ilgaz, 2006:8).

"Gitti, karşıdaki koltuk meyhanesinden, ayaküstü iki tek votka çekti. Duvardaki aynada kravatının üçgenini denkleştirdi. Lacivert çizgili ceketinin üst cebindeki mendili yeniden katladı, koydu yerine. İki votka adamakıllı artırmıştı cesaretini." (Ilgaz, 2006:8).

"Hiç düşünmemişti çiçekleri nasıl götüreceğini. Utanırdı böyle şeylerden. Bir Bayram gazetesi aldı, koydu çiçeklerin arasına. İki kadeh votka daha çekmesi gerekirdi, kapıyı çalabilmesi için. Meyhane şuracıktaydı, ayaküstünde yapındırdı. Artık nereye olsa gidebilirdi " (Ilgaz, 2006:8).

"Ev, tıklım tıklım misafirdi, bir yılgınlık çöktü içine. Elindekileri kapıdan verip gitse, ne iyi olurdu! İster istemez girdi içeri, merdivenleri çıktı." (Ilgaz, 2006:8).

Sevgi'nin uzattığı şekere, parmakları titreyerek uzanırken, keskin bir arpej kokusu, fırl fırl döndürmüştü başını. Çok oturmada, kapıdan çıkarken rahat bir soluk almıştı. Ne olursa olsun, büyük bir yük kalkmıştı üzerinden." (Ilgaz, 2006:9).

Adlerci perspektife göre aşağılık kompleksi, bireyin taşıyamayacağı kadar ağır bir yükü karşılaşmasıyla oluşur; kişi eksikliğini gidermeye çalışırken ya kendini yüceltir ya da sosyal çevreden uzaklaşır ve bu durum bazen antisosyal davranışlarla kendini gösterebilir (Karadoğan Doruk ve Savaş, 2017: 112). Karakterin sergilediği çekingenlik, mahcubiyet ve sosyal kaygı, bu kuramsal çerçevede aşağılık kompleksinin açık bir örneğini oluşturmaktadır.

b) Sevgi

Sevgi karakterine metin içinde çok yer verilmesine de, davranışları ve tutumları onun aşağılık kompleksi yaşadığını göstermektedir. Metin, Sevgi'nin büyüklerine karşı saygılı ve vefakâr olduğunu belirtirken, kendi hakkındaki düşüncesi ve annesinin sözlerine itaat etmesi aşağılık duygusunu ortaya koymaktadır:

"Kendisini okul yüzü görmemiş bir mahalle kızı sayardı." (Ilgaz, 2006: 9).

"Hadiii!" dedi annesi, "Çok konuşma! Al götür, parayı sokaktan toplamıyoruz!" İster istemez, şeker kutusunu sıkıştırdı koltuğunun altına." (Ilgaz, 2006: 9).

Adlerci perspektife göre bireylerin motivasyonunun temel kaynağı aşağılık duygusudur; doğuştan gelen veya sosyal etkileşimlerle gelişen eksiklik hissi kronikleştiğinde aşağılık kompleksine dönüşebilir (Topçu, 2018: 105). Sevgi'nin bu davranışları, hem kendi yetersizlik algısını hem de sosyal çevresine karşı uyum sağlama çabasını yansıtarak, aşağılık kompleksinin metin içerisindeki örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

c) Melahat Hanım

Terfi alabilmek için müfettişe kendini iyi göstermeye çalışan karakterin davranışlarında, bireysel çıkarlarını ön planda tutan bir tutum dikkat çekmektedir. Kendi çıkarını düşünen karakter, aşağılık kompleksi içerisinde gösterilebilir. Metin içi iletiler şunlardır:

" Müfettiş Cemal Beyler' e gidiyordu. Ankara'dan her bayram üç beş günlüğüne gelirdi annesine. Terfi senesiydi Melahat Hanım'ın, bu bayram mutlaka görmesi gerekirdi. " (Ilgaz, 2006: 10).

"Hazır şeker de geldi işte!" dedi, "Şekercinin önünde kuyruğa girmektense . . " (Ilgaz, 2006: 10).

"Siz bilirsiniz!" demekten başka çare bulamadı. " (Ilgaz, 2006: 10).

"Siz bilirsiniz!" demekten başka çare bulamadı." (Ilgaz, 2006: 11).

" Daha ne konuşacaktı ki, kalktı ayağa: "Hay Allah!" dedi içinden, "Kendi ayağımızla tutulduk!" Başı önüne düşüvermişti." (Ilgaz, 2006: 11).

Melahat Hanım, terfi senesinde müfettiş Cemal Bey'i mutlaka görmesi gerektiğini düşünür. Bu durum, karakterin iç dünyasında şekillenen çıkarıcı bir yaklaşımın göstergesidir. Aynı zamanda Melahat Hanım'ın davranışları, toplumsal statü kaybı ve otorite karşısında duyulan aşağılık duygusunu da açığa çıkarır. Nitekim "Hazır şeker de geldi işte!" dedi, "Şekercinin önünde kuyruğa girmektense..." (Ilgaz, 2006: 10) ve "Siz bilirsiniz!" demekten başka çare bulamadı (Ilgaz, 2006: 11) ifadeleri, karakterin edilgenliğini ve kendini üstün konumdaki kişilere beğendirme çabasını yansıtır. Bu noktada "İnsanoğlu, zaafı nedeniyle sürekli aşağılık duygusunu hisseder; bu duygu olumsuz olsa da bireyi kendini geliştirmeye teşvik edebilir" (Açıkyol, 2023: 168) ifadesi, Melahat Hanım'ın ruh hâlini açıklayıcı niteliktedir. Dolayısıyla karakter,

aşğılık kompleksinin etkisiyle kendi değerini dışsal onayla ölçmekte ve bu durum onu müfettişe yaranma yönünde davranışlara itmektedir.

d) Hadiye Hanım

Müfettiş annesi olmayı bir kibir kaynağı olarak görmektedir. Çevresindekilere karşı üstten bir tavır takınmaktadır. Bu da üstünlük kompleksi içerisinde aşğılık kompleksine sahip olduğunu göstermektedir.

"Cemal Bey'in annesi Hadiye Hanım, ğretmenlere el ptrmeye bayılırdı. Hele pen, böyle bir Müdire Hanım olursa... Gururla uzattı elini. Bir müfettiş anası olmanın tadını çıkarmıştı." (İlgaz, 2006: 11).

"Böyle demesi, bir bakıma gerekliydi de... ıkarıp, bir yüz kâğıt bırakması gerekecekti sonra! " (İlgaz, 2006: 12).

Topçu'ya (2018: 109) göre, kendini değerli hissetmek için kibreynelen kişi, başkalarını küçülterek üstünlük sağlamaya çalışır ve başkalarının değerini kabul etmeyi kişiliğine yapılan bir hakaret olarak görür. Bu bağlamda Hadiye Hanım'ın tavırları, üstünlük kompleksiyle maskelenmiş bir aşğılık kompleksinin tipik yansımasıdır.

e) şenol

Mahalle takımında futbol oynayan ancak bir türlü tutunamamış bir karakterdir. Fırsatları kollamaya çalışan bu karakterden çok bahsedilmese de aşğılık kompleksine dair iletisi yer alır:

"Kulüp başkanı! Diyeceğim ki, 'Reis Bey, bıktım bu amatrlkten! Geçir artık kadroya da, beş on kuruş ulanalım!' ... Haa, ne dersin? Anne be, dünkü çocuklar profesyonel oldu, biz bayram" (İlgaz, 2006: 11).

Fırsatları kollamaya çalışan bu karakterin konuşmasında, başarısızlık duygusunun ve değersizlik hissini etkileri görülür. İletilere bakıldığında karakterin başarısızlıklarını başkalarının elde ettiği statüyle kıyaslayarak kendi yetersizliğini derinden hissettiğini göstermektedir. Adler'e göre aşğılık hissi, ruhsal ve fiziksel etkenlerle davranışlara yansıyabilir veya üstünlük arzusuyla kendini gösterebilir; böylece aşğılık kompleksi, insanın kaybettiği dengesini telafi etme çabası olarak ortaya çıkar (Karadoğan Doruk ve Savaş, 2017: 111–112). Bu çerçevede, karakterin profesyonel olma isteği yalnızca ekonomik kazanç arzusundan değil, aynı zamanda psikolojik bir denge arayışından, yani aşğılık duygusunu telafi etme ihtiyaından kaynaklanmaktadır.

3.2. SEÇİLEN ESERLERE AİT ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde, öğrencilerin okuduğu eserlerde aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksine dair araştırma sorularına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

3.2.1. Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler

Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Akıllı Pireler* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.1. Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.Soru	İnsanların pirelere soykırım uygulaması, öfkeli hissettirmiştir.	5
	Kendini insanlara karşı korumak mutsuz hissettirmiştir.	
	Pirelerin soyunu kurtarmak, çaresiz hissettirmiştir.	4
	İnsanların üzerinde fark edilmeden yaşamak, ölümcül hissettirmiştir.	
	İnsanları oyalamak, çaresiz hissettirmiştir.	4
	İcat yapmak için aklına bir şey gelmemesi, çaresiz hissettirmiştir.	
	Araştırmalarının (Bilgin'in) izlenmesi, kötü hissettirmiştir.	3
		2
		1
		1
2.soru	Evet, yeterliydi.	20
3.soru	İnsanların daha güçlü olması, yetersiz hissettirmiştir.	10
	Başkalarına yardım edememesi güçsüz hissettirmiştir.	
	Araştırmalarının saklanması, yetersiz hissettirmiştir.	8
		2
4.soru	Hayvan Dilleri Bilgin'in geçmişteki bilginlerle kıyas yaparak kendini yetersiz görmesidir.	8
	Uzay adamının karısının, kocasının başarısı karşısında kendini öne çıkarması.	
	Gemi kaptanının karısının, saygınlığını kaybetme korkusu.	7
		5

Tablo 3.1. Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

5.soru	Toplantı düzenlediler, yardımcı oldu.	4
	Güçlü olmaya çabaladı, yardımcı oldu.	
	Arkadaşından yardım aldı, yardımcı oldu.	4
	Pes etmeyerek denemesi, yardımcı oldu.	
	Başka yollar denedi, yardımcı olmadı.	3
	Dayanıp çabaladı, yardımcı oldu.	
	Bildiklerini gizledi, yardımcı oldu.	3
		3
		2
		1
6.soru	Uzay adamının karısının, eşinin başarısını kendisi için kullanması.	8
	Kralın diğer kralları ve halkı küçümsemesi.	
	Silah tüccarının savaş acılarını umursamayıp zenginliğini önemsemesi.	4
	Gemi kaptanının karısının sosyete de en iyi görünmek istemesi.	
	Öğretmen kadının, pireye ve onun yaşam hakkına değer vermemesi.	3
	Evin babasının, yardımı küçümsemesi ve yalnızca kendini önemsemesi.	
		3
		1
		1
7.soru	Kötü etkiledi.	11
	Olumsuz etkiledi.	9
8.soru	Evet, övünse de güçsüz olduğunun farkında.	19
	Hayır.	1

Tablo 3.1. Akıllı Pireler Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

9.soru	Farklı davrandım.	11
	Korku içinde çaresiz hissettim.	5
	Vazgeçmedim.	3
	Hayır .	1
10.soru	Kötü hissediyorum.	8
	Üstünken mutlu, yetersizken üzgün hissediyorum.	6
	Üstünken iyi, yetersizken hoşnutsuz hissediyorum.	4
	Hayır, hissetmedim.	2
11.soru	Geleceği için hep çabalamalı.	9
	Öğrendiklerini başkalarıyla paylaşmalı.	6
	Doğru davrandı.	3
	İsteklerin için çabalamalı.	2
12.soru	Mücadele etmeyi.	5
	Çaba ve gayretle her şey olur.	4
	Çeşitli karakterdeki insanların varlığı.	3
	Dinlemeden yargılamamayı.	2
	Hayır, bana bir şey öğretmedi.	1
	Özgür olmanın bedelleri var.	1
	Birlikten kuvvet doğar.	1
	Yardımseverliği.	1
	İyi insan olmayı.	1
	Hayatta yanlışlar olabilir.	1

Akıllı Pireler kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde “aşağılık kompleksi” ve “üstünlük kompleksi” kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 5 kişi insanların pirelere soykırım uygulaması, 4 kişi kendini insanlara karşı korumak, 4 kişi Pirelerin soyunu kurtarmak, 3 kişi insanların üzerinde fark edilmeden yaşamak, 2 kişi insanları oyalamak, 1 kişi icat yapmak için aklına bir şey gelmemesi, 1 kişi araştırmalarının (Bilgin'in) izlenmesi yanıtlarını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 7 kişi çaresiz, 5 kişi öfkeli, 4 kişi mutsuz, 3 kişi ölümcül ve 1 kişi kötü yanıtını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın karşılaştığı zorluğu çözmek için neler yaptığını fark edip etmediğine 20 kişi evet diyerek verilen çabaların yeterli olduğu yanıtını vermiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissetmiş olma nedenlerine 10 kişi insanların daha güçlü olması, 8 kişi başkalarına yardım edememesi ve 2 kişi araştırmalarının saklanması yanıtlarını vermiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendisini diğer kişilerden daha aşağı hissettiği durumlar için 8 kişi Hayvan Dilleri Bilgin'in geçmişteki bilginlerle kıyas yaparak kendini yetersiz görmesi, 7 kişi uzay adamının karısının, kocasının başarısı karşısında kendini öne çıkarması ile 5 kişi gemi kaptanının karısının, saygınlığını kaybetme korkusuyla yaşadığı korku yanıtlarını vermiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hisleriyle başa çıkabilmek için sergilediği davranışların neler olduğuna dair yanıtlar 4 kişi toplantı düzenlediler, 4 kişi güçlü olmaya çabaladı, 3 kişi arkadaşından yardım aldı, 3 kişi pes etmeyerek denemesi, 3 kişi başka yollar denedi, 2 kişi dayanıp çabaladı ve 1 kişi bildiklerini gizledi şeklindedir. Sergilediği davranışların karakterlere yardımcı olduğunu 17 kişi belirtirken 3 kişi yardımcı olmadığını belirtmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendisini üstün gördüğü durumlar için 8 kişi uzay adamının karısının, eşinin başarısını kendisi için kullanması, 4 kişi kralın diğer kralları ve halkı küçümsemesi, 3 kişi silah tüccarının savaş acılarını umursamayıp zenginliğini önemsemesi, 3 kişi gemi kaptanının karısının sosyete de en iyi görünmek istemesi, 1 kişi öğretmen kadının, pireye ve onun yaşam hakkına değer vermemesi ve 1 kişi evin babasının, yardımı küçümsemesi ve yalnızca kendini önemsemesi yanıtını vermiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermeye çalışmasının diğer kişilerle olan ilişkilerine etkisine 11 kişi kötü etkiledi, 9 kişi olumsuz etkiledi yanıtlarını vermiştir.

Sekizinci soruda yer alan kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklayıp saklamadığına ilişkin maddeye 19 kişi evet, övünse de güçsüz olduğunun farkında; 1 kişi ise hayır yanıtını vermiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilere kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir şey hissedip hissetmedikleri sorulmuş 19 kişi olumlu 1 kişi olumsuz yanıt vermiştir. Olumlu yanıt veren öğrencilerin sergiledikleri davranışlara dair görüşleri; 11 kişi farklı davrandım, 5 kişi korku içinde çaresiz kaldım ve 3 kişi vazgeçmedim şeklindedir.

Onuncu soru, öğrencilere kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşayıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin ikisi böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtirken 8 kişi kötü, 6 kişi üstünken mutlu, yetersizken üzgün; 4 kişi üstünken iyi, yetersizken hoşnutsuz yanıtını vermiştir.

On birinci soruda öğrencilere hikâyedeki kahraman, farklı davranabilir miydi maddesi sunulmuş ve 20 kişi hayır yanıtını vermiştir. Kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 9 kişi geleceğin için hep çabalamalısın, 6 kişi öğrendiklerini başkalarıyla paylaşmalısın, 3 kişi doğru davrandın ve 2 kişi isteklerin için çabalamalısın.

On ikinci soruda öğrenciler kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 5 kişi mücadele etmeyi, 4 kişi çaba ve gayretle her şey olur, 3 kişi çeşitli karakterdeki insanların varlığı, 2 kişi dinlemeden yargılamamalı, 1 kişi birlikten kuvvet doğar, 1 kişi özgür olmanın bedelleri var, 1 kişi yardımseverliği, 1 kişi iyi insan olmayı ve 1 kişi hayatta yanlışlar olabilir olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca 1 kişi hayır yanıtını vererek öğrendiği bir şey olmadığını belirtmiştir.

3.2.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler

Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Çöp Plaza* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Gerçeği ortaya çıkarmak istemesi, güçlü hissettirmiştir.	6
	Elit City'dekilerin çöp plazadaki çocukların kanını çalması, çaresiz hissettirmiştir.	4
	Kardeşlerin hastalanması, çaresiz hissettirmiştir.	3
	Yaşadıkları yerin çok kötü olması, kötü hissettirmiştir.	2
	Açlık ve sefalet içinde olması, çaresiz hissettirmiştir	2
	Önlemlere rağmen çocukların hastalanması, şaşkınlık hissettirmiştir.	1
	Sağlıklı olma isteği, korku hissettirmiştir.	
	Sağlık ocağına gittiği gün, korku hissettirmiştir.	1
		1
2.soru	Evet, yeterliydi.	20

Tablo 3.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

3.soru	Kötülüklerin cezasız kalması	9
	güçsüz hissettirmiştir.	
	O kötü yerde yaşarken diğerlerinin	7
	güzel yerde yaşaması yetersiz	
	hissettirmiştir.	
4.soru	Başkalarıyla hayatını kıyaslaması	3
	yetersiz hissettirmiştir.	
	Zenginler tarafından ezilmek	1
	güçsüz hissettirmiştir.	
4.soru	Mahallelinin, yetkililer korkarak	9
	ses çıkaramaması.	
	Feride'nin, mesleklere olan özlemi.	5
	Murat'ın, bilim adamı hayalini	2
	küçümsemesi.	
	Murat'ın, "Biz cüceyiz" demesi.	
	Feride'nin, "Bizi oraya almazlar"	2
	sözleriyle hayal kurmayı	2
	bırakması.	

Tablo 3.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

5.soru	Kendine olan güvenini yitirmedi, yardımcı oldu.	9
	Kabullendi, yardımcı olmadı.	7
	Mücadele etti, yardımcı olmadı.	4
6.soru	Murat'ın kardeşlerini küçümseyerek konuşması.	5
	Klinik şefinin karar verme gücünü eline alması.	5
	Klinik şefinin çocuklar üzerinden başarı hayali kurması.	3
	Başhekimin "doktor" diye hitap edilmesine bozulması.	2
	Öğretmenin kendi öğrencilerini hor görüp elit sınıfları hayal etmesi.	2
	Elit City sakinlerinin kendilerini üstün hissetmesi.	2
	Sağlık görevlilerinin mahalledeki insanları çöp yığını gibi görmesi.	1
7.soru	Etkilemedi.	10
	Kötü etkiledi.	5
	Eşitsizlik oluştu.	4
	Mesafeli oldu.	1
8.soru	Üstün değildi. (Murat)	9
	Aşağılık duygusunu saklıyor.	7
	Çünkü yetersiz hissediyor.	
	Üstünlük duygusunu saklıyor.	4
9.soru	Çünkü çıkarıcı ve zenginleri düşünüyor.	
	Kendime güvendim.	10
	Çok çabaladım.	7
10.soru	Moralimi bozmadım.	3
	Moralsız hissediyorum.	11
	Kendime düşük görüyordum.	4
	Özgüvenli hissediyorum.	3
	Hayır hissetmedim.	2

Tablo 3.2. Çöp Plaza Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

11.soru	Yaşadıklarına rağmen üzülmemeli.	6
	Başkalarına özenmeyip cesur olmalı.	5
	Hayır, doğru bildiğinden şaşmamalı.	5
	Kendini çok düşük görmemeli.	2
	Daha fazlasını istememeli.	2
12.soru	Doğru her zaman mutlu etmez.	6
	Bulunduğun yerde mutlu olmalı.	5
	İyi ve kötü hep bir aradadır.	2
	Hayatın gerçekleri vardır.	3
	Evet, boş işler için üzülmemeli.	2
	Eşitsizlik her yerde var.	1
	Zorluklarla baş edilebilir.	1

Çöp Plaza kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruya yönelik yanıtlarda, hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluklara yönelik olarak 6 kişi gerçeği ortaya çıkarmak istemesi, 4 kişi Elit City'de yaşayanların çöp plazadaki çocukların kanını çalması, 3 kişi kardeşlerin hastalanması, 2 kişi yaşadıkları yerin çok kötü olması, 2 kişi açlık ve sefalet içinde olması, 1 kişi önlemlere rağmen çocukların hastalanması, 1 kişi sağlıklı olma isteği ve 1 kişi sağlık ocağına gittiği gün yaşanan korku unsurlarını belirtmiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 9 kişi çaresiz, 6 kişi güçlü, 2 kişi korku, 2 kişi kötü ve 1 kişi şaşkın yanıtını vermiştir.

İkinci soruda 20 kişi kahramanın karşılaştığı zorlukları aşmak için çabalar gösterdiğini fark etmiş ve bu çabaların yeterli olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü soruda öğrenciler, kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissettiğini belirtmiştir. Bu hislerin nedenleri olarak 9 kişi kötülüklerin cezasız kalması, 7 kişi başkalarının iyi yerlerde yaşarken kendisinin kötü koşullarda yaşaması, 3 kişi hayatını başkalarıyla kıyaslaması ve 1 kişi zenginler tarafından ezilmesi durumlarını göstermiştir. Dördüncü soruya verilen yanıtlarda, kahramanın kendisini diğer kişilerden daha aşağıda hissettiği anlara örnek olarak 9 kişi mahallenin yetkililerden korkup ses

çıkaramaması, 5 kişi Feride'nin mesleklere duyduğu özlem, 2 kişi Murat'ın bilim insanı olma hayalini küçümsemesi, 2 kişi Murat'ın "Biz cüceyiz" demesi ve 2 kişi Feride'nin "Bizi oraya almazlar" diyerek hayal kurmayı bırakması durumlarını göstermiştir.

Beşinci soruda öğrenciler, kahramanın bu tür hislerle başa çıkma yollarını farklı şekillerde değerlendirmiştir. 9 kişi kahramanın kendine güvenini kaybetmediğini ve bu tutumun ona yardımcı olduğunu ifade ederken 7 kişi kahramanın durumu kabullendiğini, 4 kişi ise mücadele ettiğini ancak bu mücadelenin yardımcı olmadığını belirtmiştir.

Altıncı soruya verilen yanıtlarda hikâyede kahramanın ya da diğer bazı karakterlerin kendilerini üstün gördüğü anlara örnek olarak 5 kişi Murat'ın kardeşlerine küçümseyerek konuşması, 5 kişi klinik şefinin karar verme gücünü eline alması, 3 kişi klinik şefinin çocuklar üzerinden başarı hayalleri kurması, 2 kişi başhekimin "doktor" hitabına bozulması, 2 kişi öğretmenin elit sınıfları hayal etmesi, 2 kişi Elit City sakinlerinin kendilerini üstün görmesi ve 1 kişi sağlık görevlilerinin mahalle halkını çöp gibi görmesi durumlarını göstermiştir.

Yedinci soruda öğrencilerin 10'u kahramanın üstünlük çabalarının diğer kişilerle olan ilişkilerini etkilemediğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra 5 kişi ilişkileri kötü etkilediğini, 4 kişi eşitsizlik yarattığını ve 1 kişi bu durumun mesafeye neden olduğunu ifade etmiştir.

Sekizinci soruda yer alan kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklayıp saklamadığına ilişkin maddede 9 kişi Murat karakterinin üstün olmadığını belirtirken 7 kişi kahramanın aşağılık duygusunu sakladığını, 4 kişi ise üstünlük çabalarının arkasında çıkarıcılık ve zenginleri koruma niyetlerin olabileceğini ifade etmiştir.

Dokuzuncu soruda öğrenciler, kahramanın yaşadığı duygulara benzer duygular hissettiklerini belirtmiştir. Bu duruma verdikleri tepkiler 10 kişi için kendine güvenmek, 7 kişi için çok çabalamak ve 3 kişi için moralini bozmamak şeklinde gerçekleşmiştir.

Onuncu soruya yönelik yanıtlarda kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri bir durumla karşılaştıklarında öğrencilerin 11'i kendini moralsiz

hissettiğini, 4'ü kendini düşük gördüğünü, 3'ü özgüvenli hissettiğini belirtmiştir. 2 kişi ise bu tür duyguları hiç yaşamadığını ifade etmiştir.

On birinci soruda hikâyedeki kahramana yönelik tavsiyelerde, öğrencilerden 6 kişi kahramanın yaşadıklarına rağmen üzülmemesi gerektiğini, 5 kişi başkalarına özenmeden cesur davranması gerektiğini, 5 kişi doğru bildiğinden şaşmamasını, 2 kişi kendini düşük görmemesini ve 2 kişi daha fazlasını istememesi gerektiğini belirtmiştir.

On ikinci soruda öğrencilerin verdiği cevaplara göre hikâyeden çıkarılan başlıca dersler şunlardır: 6 kişi için doğru her zaman mutlu etmez, 5 kişi için bulunduğu yerde mutlu olmalısın, 3 kişi için hayatın gerçekleri vardır, 2 kişi için iyi ve kötü hep bir aradadır, 2 kişi için evet, boş işler için üzülmemelidir, 1 kişi için eşitsizlik her yerde var ve 1 kişi için zorluklarla baş edilebilir.

3.2.3. Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler

Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Katıraslan* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.3. Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Aslan'ın Tilki'ye yaptığı baskı, kötü hissettirmiştir. Aslan'ın açlığını doyurmak, çaresiz hissettirmiştir. Aslan'dan kaçamaması, çaresiz hissettirmiştir. Aslan'ın otoriter olması, çaresiz hissettirmiştir. Aslan'a kendini beğendirmesi, mutsuz hissettirmiştir. Aslan'la çöle gitmeleri, çaresiz hissettirmiştir. Kendini küçük görmesi, kötü hissettirmiştir.	

Tablo 3.3. Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

2.soru	Evet, yeterliydi.	18
	Hayır, fark etmedim.	2
3.soru	Aslan ondan büyük ve güçlü olduğu için güçsüz hissettirmiştir.	16
	Kendini güçsüz görmesi yetersiz hissettirmiştir.	4
4.soru	Tilki'nin insanlara benzemek istemesi.	11
	Tilki'nin Aslan'ın yanında çadıra girmeye çekinmesi.	5
	Aslan'ın yolculuk için eşya alıp insanları taklit etmesi.	4
5.soru	Bir şey olmamış gibi davrandı, yardımcı olmadı.	7
	Bağımlılık duydu, yardımcı olmadı.	5
		3
	Memnun etmeye çalıştı, yardımcı olmadı.	2
	Hiçbir şey yapamadı, yardımcı olmadı.	2
	Her seferinde yumuşak davrandı, yardımcı olmadı.	2
	Sakin kalmaya çalıştı, yardımcı olmadı.	1

Tablo 3.3. Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

6.soru	Aslan'ın Tilki'yi alaya alması.	5
	Aslan'ın yolculuğa karar verirken Tilki'yi yok sayması.	4
	Aslan'ın kendi isteklerini öncelik yapması.	3
	Aslan'ın açlık hissedince Katır'ı yemesi.	3
	Aslan'ın Tilki'yi gözünü bile kırpmadan av olarak görmesi.	2
	Tilki'nin insan gibi davrandığı anlarda kendini farklı hissetmesi.	2
	Tilki'nin Aslan'a ahlaki ders vermeye çalışması.	1
7.soru	Olumsuz etkiledi.	11
	Kötü.	7
	Etkilemedi.	2
8.soru	Evet, üstünlük duygusunu saklıyor çünkü kibirli ve bencildir.	13
	Bilmem, çoğu zaman olabilir.	5
	Hayır.	2
9.soru	Kötü hissettim.	9
	Karşı çıktım.	7
	Mutlu ve neşeli hissettim.	2
	Hayır.	2
10.soru	Üzgün ve mutsuz hissediyorum.	9
	Kötü hissediyorum.	9
	Hayır, hissetmedim.	2
11.soru	Daha cesaretli olmalı.	7
	Kendi gibi olabilir.	4
	Güçlüsün diye her şey senin olamaz.	3
	Kötü olanlara karşı çıkmalı.	2
	Kendi fikrine sahip olmalı.	2
	Kaçmalıydı.	1
	Kimsenin kölesi olmamalı.	1

Tablo 3.3. Katıraslan Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

12.soru	Cesaretin olması gerekir.	9
	Evet, kendini ezdirmemeli.	6
	Gerçeklerden kaçılmaz.	3
	Başkalarının kölesi olmamalı.	2

Katıraslan kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 5 kişi Aslan'ın Tilki'ye yaptığı baskı, 4 kişi Aslan'ın açlığını doyurmak, 4 kişi Aslan'dan kaçamaması, 3 kişi Aslan'ın otoriter olması, 2 kişi Aslan'a kendini beğendirmesi, 1 kişi Aslan'la çöle gitmeleri ve 1 kişi kendini küçük görmesi yanıtını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 12 kişi çaresiz, 6 kişi kötü ve 2 kişi mutsuz yanıtını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorlukları çözmek için yaptığı çabalar hakkında farklı görüşler vardır. 18 kişi kahramanın çabalarının yeterli olduğunu belirtirken 2 kişi böyle bir çabayı fark etmediğini ifade etmiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissetmesi ile ilgili olarak 16 kişi, Aslan'ın ondan daha büyük ve güçlü olması nedeniyle kendini güçsüz hissettiğini, 4 kişi kahramanın kendini güçsüz gördüğünü belirtmiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendisini diğer kişilerden daha aşağı hissettiği durumlar için 11 kişi Tilki'nin insanlara benzemek istemesi, 5 kişi Tilki'nin Aslan'ın yanında çadıra girmeye çekinmesi ve 4 kişi Aslan'ın yolculuk için eşya alıp insanları taklit etmesi yanıtlarını vermiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hisleriyle başa çıkabilmek için sergilediği davranışların neler olduğuna dair 7 kişi bir şey olmamış gibi davrandı, 5 kişi bağımlılık duydu, 3 kişi memnun etmeye çalıştı, 2 kişi her seferinde yumuşak davrandı, 2 kişi hiçbir şey yapamadı ve 1 kişi sakin kalmaya çalıştı yanıtlarını vermiştir. 20 kişi kahramanın sergilediği davranışların ona yardımcı olmadığını belirtmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendisini üstün gördüğü durumlar için 5 kişi Aslan'ın Tilki'yi alaya alması, 4 kişi Aslan'ın yolculuğa karar verirken Tilki'yi yok sayması, 3 kişi Aslan'ın kendi isteklerini öncelik yapması, 3 kişi Aslan'ın açlık hissedince Katır'ı yemesi, 2 kişi Aslan'ın Tilki'yi gözünü bile kırpmadan av olarak görmesi, 2 kişi Tilki'nin insan gibi davrandığı anlarda kendini farklı hissetmesi ve 1 kişi Tilki'nin Aslan'a ahlaki ders vermeye çalışması yanıtını vermiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermeye çalışmasının diğer kişilerle olan ilişkilerine etkisine 11 kişi olumsuz etkiledi, 7 kişi kötü ve 2 kişi etkilemedi yanıtlarını vermiştir.

Sekizinci soruda yer alan kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklayıp saklamadığına ilişkin maddeye 13 kişi "Evet, üstünlük duygusu çünkü kibirli ve bencil " yanıtını verirken 5 kişi bu duruma "bilmem, çoğu zaman olabilir" ve 2 kişi "hayır" yanıtını vermiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilere kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir şey hissedip hissetmedikleri sorulmuş 18 kişi olumlu, 2 kişi olumsuz yanıt vermiştir. Olumlu yanıt veren öğrencilerin sergiledikleri davranışlara dair görüşleri; 9 kişi kötü hissettim, 7 kişi karşı çıktım ve 2 kişi mutlu ve neşeli hissettim şeklindedir.

Onuncu soru öğrencilerin kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşayıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin ikisi hissetmediğini belirtirken 9 kişi üzgün ve mutsuz hissediyorum, 9 kişi kötü hissediyorum yanıtını vermiştir.

On birinci soruda kahramana öğrencilerin tavsiyeleri şu şekildedir: 7 kişi daha cesaretli olmalıydı, 4 kişi kendi gibi olabilir, 3 kişi güçlüsün diye her şey senin olamaz,

2 kişi kötü olanlara karşı çıkmalıdır, 2 kişi kendi fikrine sahip olabilirsin, 1 kişi kaçmalıydı ve 1 kişi kimsenin kölesi olma.

On ikinci soruda öğrenciler kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 9 kişi cesaretin olması gerektiği, 6 kişi kendini ezdirmemeli, 3 kişi gerçeklerden kaçılmaz ve 2 kişi başkalarının kölesi olmamalı ifadeleriyle belirtmişlerdir.

3.2.4. Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler

Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Bir Duvar Ressamı* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.4 Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Boya almak için çalışması, azimli hissettirmiştir.	7
	Gördüğü düşü gerçek zannetmesi, kötü hissettirmiştir.	6
	Kimsenin simitlerini almaması, kötü hissettirmiştir.	
	Müdürün ona kızması, kötü hissettirmiştir.	2
	Yoksulluk, hayalleri için çabalaması gerektiğini hissettirmiştir.	
	Yoksulluk, yetersiz hissettirmiştir.	2
2.soru		2
		1
	Evet, yeterliydi.	10
	Birçok şey, yeterliydi.	8
3.soru	Hayır.	2
	Elleri boya olduğu için simitlerinin alınmaması yetersiz hissettirmiştir.	8
	Harçlığının yetmemesi yetersiz hissettirmiştir.	4
	Baskılanması güçsüz hissettirmiştir.	3
	Hayır.	
	Sevinci kursağında kaldığından güçsüz hissettirmiştir.	2
	Fakir olması güçsüz hissettirmiştir.	
	Maddi durumu yetersiz hissettirmiştir.	1
		1
		1

Tablo 3.4. Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

	Simitçi Çocuk'un ellerinin kirli olmasından dolayı aşağılandığı ve sosyal olarak dışlandığı an.	15
4.soru	Simitçi Çocuk'un hayallerinin gerçeklerle sert şekilde çarpıştığı an.	5
	Yaşadıklarını resmetti, yardımcı oldu.	9
	Azimli davrandı, yardımcı oldu.	
	Pes etmedi ve çalıştı, yardımcı oldu.	5
5.soru	Bu hisleri olmadığı için davranmadı.	
	Diğerleri gibi davrandı, yardımcı olmadı.	3
		2
		1
6.soru	Simitçi Çocuk'un kendisine kötülük yapanları resimle "cezalandırması".	11
	Simitçi Çocuk'un İpek'e yaptığı "intikam" resmi.	9
	Simitçi tarafından kötü resmedilir.	10
7.soru	Yalnız kalmıştır.	5
	Kendini üstün görmedi.	4
	Olumsuz etkiledi.	1
	Evet, aşağıda hissediyor.	12
8.soru	Diğer kahramanlar kendi eksikliklerini saklıyor.	6
	Hayır, çünkü üstün değildi.	2
	Çabalamam gerektiğini hissettim.	5
9.soru	Güçlü hissedeceğim şeylerle ilgilenirim.	5
	Azimli hissettim.	
	Görmezden gelmem gerektiğini hissettim.	4
	Hayır.	3
	Sevdiklerimden cesaret alırım.	
		2
		1

Tablo 3.4. Bir Duvar Ressamı Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

10.soru	Kötü hissediyorum.	8
	Sevinçli hissediyorum.	5
	Hayır, üzgün hissediyorum.	2
	Kendimi sorguluyorum.	2
	Kendimi düşünerek mutlu hissediyorum.	2
	Hırslı hissediyorum.	1
11.soru	Hayır, her zaman hayal kurmalı.	9
	Kendini olduğu gibi kabullenmeli.	5
	Hayır, sabırlı olmak hayallere ulaştırır.	3
	Hayallerden gerçeklere dönmeli.	2
	Hayır, olduğu gibi kalmalı.	1
		1
12.soru	Hayaller, gerçeklerden uyarlanabilir.	7
	Kendi ayakları üzerinde durulmalıdır.	5
	Çaba sarf etmek gereklidir.	3
	Azimli davranılmalıdır.	2
	Hayır, bir şey öğretmedi.	2
	Kimse küçümsenmemelidir.	1

Bir Duvar Ressamı kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 7 kişi boya almak için çalışması, 6 kişi gördüğü düşü gerçek zannetmesi, 3 kişi yoksulluk, 2 kişi kimsenin simitlerini almaması ve 2 kişi müdürün ona kızması yanıtlarını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 10 kişi kötü, 7 kişi azimli, 2 kişi çabalamalı ve 1 kişi yetersiz hissettiği yanıtlarını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için yaptığı çabalar ve bu çabaların yeterliliği ile ilgili olarak 10 kişi çabaların yeterli olduğunu belirtmiştir. 8 kişi birçok şeyin yeterli olduğunu ifade etmiş; yalnızca 2 kişi çabaların yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendini yetersiz, güçsüz ya da farklı hissettiği durumlara verilen yanıtlarda 8 kişi elleri boya olduğu için simitlerinin alınmaması, 4 kişi harçlığının yetmemesi, 3 kişi baskılanması, 1 kişi sevinci kursağında kalması, 1 kişi

fakir olması ve 1 kişi maddi durumu nedenlerini belirtmiştir. 2 kişi ise böyle bir durumun yaşanmadığını belirtmiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendini diğerlerinden aşağıda hissettiği bir an olup olmadığı üzerine verilen yanıtlarda 15 kişi Simitçi Çocuk'un ellerinin kirli olması sebebiyle aşağılandığı ve sosyal olarak dışlandığı anı ifade ederken 5 kişi ise hayallerinin gerçeklerle sert şekilde çarpıştığı anı ifade etmiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hislerle başa çıkma yöntemleri ve bu davranışların etkisi hakkında 9 kişi yaşadıklarını resmetmesinin, 5 kişi azimli davranmasının ve 3 kişi pes etmeyip çalışmasının ona yardımcı olduğunu belirtmiştir. 2 kişi bu duyguları yaşamadığı için davranış göstermediğini, 1 kişi ise diğerleri gibi davranarak bu durumun yardımcı olmadığını ifade etmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendini üstün gördüğü bir anın olup olmadığı sorusuna öğrencilerden 11 kişi Simitçi Çocuk'un kendisine kötülük yapanları resimle "cezalandırmasını" ve 9 kişi İpek'e yaptığı intikam resmini bu bağlamda değerlendirmiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermesinin diğer kişilerle olan ilişkilerine nasıl yansıdığı ile ilgili olarak 10 kişi kahramanın Simitçi tarafından kötü resmedildiğini, 5 kişi kahramanın yalnız kaldığını belirtirken 4 kişi kahramanın kendini üstün görmediğini ve 1 kişi olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Sekizinci soruda kahramanın üstün olmaya çalışarak başka bir duygusunu saklayıp saklamadığı sorusuna 12 kişi kahramanın aslında kendini aşağıda hissettiğini düşündüğünü belirtirken 6 kişi diğer kahramanların da kendi eksikliklerini sakladığını, 2 kişi ise kahramanın üstün olmadığını bu nedenle de bir şey saklamadığını belirtmiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilerin kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir şey hissedip hissetmediği ve bu durumlarda nasıl davrandıkları sorulduğunda, 5 kişi çabalaması gerektiğini, 5 kişi güçlü hissedeceği şeylerle ilgilendiğini, 4 kişi azimli hissettiğini, 3 kişi bu durumları görmezden gelmesi gerektiğini, 2 kişi böyle hissetmediğini ve 1 kişi sevdiklerinden cesaret aldığını ifade etmiştir.

Onuncu soruda kendini başkalarından daha az yeterli veya üstün hissettikleri durumlarda öğrencilerin neler hissettikleri üzerine 8 kişi kötü, 5 kişi sevinçli, 2 kişi

üzgün, 2 kişi kendini sorguladığını, 2 kişi kendini düşünerek mutlu olduğunu ve 1 kişi hırslı hissettiğini ifade etmiştir.

On birinci soruda öğrencilere hikâyedeki kahraman, farklı davranabilir miydi maddesi sunulmuş ve 13 kişi hayır yanıtını vermiştir. Kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 9 kişi her zaman hayal kurmalı, 5 kişi kendini olduğu gibi kabullenmeli, 3 kişi sabırlı olmak hayallere ulaştırır, 2 kişi hayallerden gerçeklere dönmeli ve 1 kişi olduğu gibi kalmalı.

On ikinci soruda öğrenciler kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 7 kişi hayaller, gerçeklerden uyarlanabilir, 5 kişi kendi ayakları üzerinde durulmalı, 3 kişi çaba sarf edilmeli, 2 kişi azimli davranmalı ve 1 kişi kimse küçümsememeli yanıtları verilmiştir. 2 kişi hayır yanıtını vererek hikâyenin öğreticiliğinin olmadığını belirtmiştir.

3.2.5. Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler

Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Korkulu Bir Gün* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.5. Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Çocuğun dereye atılması, korkmuş ve çaresiz hissettirmiştir.	8
	Sülüklerin ona yapışması, korku hissettirmiştir.	
	Arkadaş bulamaması, yalnız hissettirmiştir.	5
	Zorbalığa maruz kalması, endişeli ve güçsüz hissettirmiştir.	
	Fark edilmemek, yalnız hissettirmiştir.	3
		3
		1
2.soru	Evet, yeterliydi.	14
	Evet, iyi olan çocuğu dinlemesi yeterliydi.	4
	Hayır, değildi.	
	Hayır, çabalamalıydı.	1
		1

Tablo 3.5. Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

3.soru	Kötü davranılması yetersiz hissettirmiştir.	7
	İki çocuğun onu sülüklerin içine atması güçsüz hissettirmiştir.	6
	Arkadaşı olmadığı için yetersiz hissettirmiştir.	
	Zorbalığa maruz kalması güçsüz hissettirmiştir.	
	Yalnız olduğu için güçsüz hissettirmiştir.	3
		3
		1
		10
4.soru	İki çocuk tarafından derenin çamurlu yerine atılması.	
	“Şaka yapmak istemiştik” diye geçiştirilmesi	5
	Diğer çocukların Yalçın’ın haline gülmesi.	
	“Vaay! Memur çocuğuymuş!” şeklinde alay edilmesi.	3
		2
5.soru	Arayışa girdi, yardımcı oldu.	10
	Sessiz kaldı, yardımcı olmadı.	7
	Arkadaşlarına sevgiliye yaklaştı, yardımcı oldu.	2
	Pes etmedi, yardımcı oldu.	1
		14
6.soru	Memur çocuğu olduğunu söylemesi.	
	Kötü davranan çocukların Yalçın’la konuşması.	
		6
		10
7.soru	Olumsuz etkiledi.	10
	Aralarına kabul etmemeleri etkiledi.	8
	Kıskançlık oldu.	
		2
8.soru	Arkadaş edinmek istiyor.	11
	Yalnız olduğu için saklıyor.	7
	Hayır, üstün olmaya çalışmadı.	2

Tablo 3.5. Korkulu Bir Gün Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

9.soru	Mutsuz hissettim.	6
	Hiç yalnız kalmamış gibi davrandım.	5
	Duygusal hissettim.	
	Asla hissetmem.	4
	Hayır, yaşamadım.	2
	Bencil davranırdım.	2
		1
10.soru	Yetersiz hissediyorum.	8
	Kırgın ve üzgün hissediyorum.	7
	Kendimi sorguluyorum.	3
	Güçlü olmak zorunda hissediyorum.	2
11.soru	Kendine güvenmeli.	6
	Kötü davrananlara karşı çık.	4
	Hayır, hiç kimseye güvenmemeli.	3
	Hayır, daha cesur olunmalı.	2
	Hayır, elinden geleni yapmalı.	2
	Hayır, arkadaş edinmek zorunda değil.	1
	Cevap vermemeli susmalı.	
	Bazen yalnızlık daha iyidir.	1
		1
12.soru	Yeni bir yerde nasıl davranılması gerektiğini öğrendim.	8
	Yalnızlık zordur.	
	İnsanlara hemen güvenmemeli.	6
	Empati yapılmalı.	3
	Arkadaşlığın önemini öğrendim.	1
	Klasik hikâye öğretici yanı yok.	1
		1

Korkulu Bir Gün kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 8 kişi çocuğun dereye atılması, 5 kişi sülüklerin ona yapışması, 3 kişi arkadaş bulamaması, 3 kişi zorbalığa maruz kalması ve 1 kişi fark edilmemesi yanıtını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 8 kişi korkmuş ve çaresiz, 5 kişi korku, 4 kişi yalnız ve 3 kişi endişeli ve güçsüz yanıtını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için yaptığı çabalar ve bu çabaların yeterliliği üzerine 14 kişi çabaların yeterli olduğunu belirtmiştir. 4 kişi iyi olan çocuğu

dinlemesinin yeterli olduğunu düşünürken; 1 kişi bu çabaların yetersiz olduğunu, 1 kişi ise çabalanması gerektiğini ifade etmiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendini yetersiz, güçsüz ya da farklı hissedip hissetmediği sorusuna öğrenciler 7 kişi kötü davranışlara maruz kalmasının, 6 kişi sülüklere atılmasının, 3 kişi arkadaşsız kalmasının, 3 kişi zorbalığa uğramasının ve 1 kişi yalnızlığının ona yetersizlik ve güçsüzlük hissettirdiğini ifade etmişlerdir.

Dördüncü soruda kahramanın kendini başkalarından aşağıda hissettiği durumlar için öğrenciler 10 kişi iki çocuk tarafından derenin çamurlu yerine atılması, 5 kişi “Şaka yapmak istemiştik” şeklinde olayın geçirtilmesi, 3 kişi diğer çocukların Yalçın’ın haline gülmesi ve 2 kişi “Vaay! Memur çocuğuymuş!” şeklinde alay etmesi yanıtlarını vermişlerdir.

Beşinci soruda kahramanın bu hisleriyle başa çıkabilmek için sergilediği davranışların neler olduğuna dair yanıtlar 10 kişi arayışa girdi, 7 kişi sessiz kaldı, 2 kişi arkadaşlarına sevgiliye yaklaştı ve 1 kişi pes etmedi şeklindedir. Sergilediği davranışların karakterlere yardımcı olduğunu 13 kişi belirtirken 7 kişi yardımcı olmadığını belirtmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendini başkalarından üstün gördüğü anlar hakkında 14 kişi memur çocuğu olduğunu söylemesi ve 6 kişi kötü davranan çocukların Yalçın’la konuşması olarak belirtmiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermeye çalışmasının diğer kişilerle ilişkilerine etkisi sorusunda 10 kişi bu durumun olumsuz etkilediğini belirtirken 8 kişi aralarına kabul edilmediğini, 2 kişi ise kıskançlık yaşandığını belirtmiştir.

Sekizinci soruda kahramanın üstün olmaya çalışarak başka bir duygusunu saklayıp saklamadığı sorulduğunda 11 kişi onun aslında arkadaş edinmek istediğini, 7 kişi yalnız olduğu için bunu sakladığını yanıtını vermiştir. 2 kişi ise kahramanın üstün olmaya çalışmadığını ifade etmiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilere kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir şey hissedip hissetmedikleri sorulmuş 16 kişi olumlu 4 kişi olumsuz yanıt vermiştir. Olumlu yanıt veren öğrencilerin sergiledikleri davranışlara dair görüşleri; 6 kişi mutsuz

hissettim, 5 kişi hiç yalnız kalmamış gibi davrandım, 4 kişi duygusal hissettim ve 1 kişi bencil davranırdım şeklindeir.

Onuncu soru, öğrencilerin kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşıyıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin neler hissettiklerine ilişkin yanıtlar şu şekildedir: 8 kişi yetersiz, 7 kişi kırgın ve üzgün, 3 kişi kendimi sorguluyorum ve 2 kişi güçlü olmak zorunda.

On birinci soruda öğrencilere hikâyedeki kahraman, farklı davranabilir miydi maddesi sunulmuş ve 8 kişi hayır yanıtını vermiştir. Kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 6 kişi kendine güvenmeli, 4 kişi kötü davrananlara karşı çıkmalı, 3 kişi hiç kimseye güvenmemeli, 2 kişi daha cesur olunmalı, 2 kişi elinden geleni yapmalı, 1 kişi cevap vermemeli susmalı, 1 kişi bazen yalnızlık daha iyidir ve 1 kişi arkadaş edinmek zorunda değil.

On ikinci soruda öğrenciler kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 8 kişi yeni bir yerde nasıl davranılması gerektiği, 6 kişi yalnızlığın zorluğunu, 3 kişi insanlara hemen güvenmemeyi, 1 kişi arkadaşlığın önemi ve 1 kişi empati yapılmalı olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca 1 kişi öğretici yanı yok yanıtını vererek hikâyenin öğreticiliğinin olmadığını belirtmiştir.

3.2.6. Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler

Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Kuklacı* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.6. Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Kukla yaptığında küçük görülmesi, öfkeli hissettirmiştir.	6
	Karısının onu saymaması, kötü hissettirmiştir.	5
	Yalnızlaştırılmak istenmesi, kötü hissettirmiştir.	3
	Bunadığının söylenmesi, öfke hissettirmiştir.	2
	Ailesiyle olan tartışmaları, kızgın ve hırçın hissettirmiştir.	2
	Ailesinin karşı gelmeleri, zorluk hissettirmiştir.	2
		2
2.soru	Evet, yeterli değildi.	11
	Evet, yeterliydi.	9
3.soru	Evde fazlalık görülmesi yetersiz hissettirmiştir.	8
	Sesini çıkaramaması yetersiz hissettirmiştir.	3
	Hor görülmesi yetersiz hissettirmiştir.	3
	Hayır.	2
	Dışlanması ve azarlanması güçsüz hissettirmiştir.	2
	Yalnız bırakılması güçsüz hissettirmiştir.	1
	Mecbur hissetmesi yetersiz hissettirmiştir.	1
		1

Tablo 3.6. Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

4.soru	Sahire Hanım'ın ailesiyle ilişkisini kesmesi, kendi gerçek kimliğinden utanması.	7
	Perihan'ın aşağılamalara boyun eğip sesini çıkarmamasıdır.	5
	Calibe Hanım'ın ailesi ve kocası tarafından değer görmediğini hissetmesi.	4
	Recai Bey'in eşine ve çevresine sürekli aşağılayıcı sözler söylemesi.	2
	Calibe "nin, babasına "Aileyi rezil ettin" diye sitem etmesi.	2
5.soru	Uzaklaşmaya çalıştı, yardımcı oldu.	8
	Azimli, kararlı ve çalışkan davrandı, yardımcı oldu.	6
	Sevdiği işle uğraştı, yardımcı oldu.	3
	Bağırıp çağırdı, yardımcı olmadı.	2
	Umursamadı, yardımcı olmadı.	1
6.soru	Sahire Hanım'ın kendini evin sahibi olarak görmesi, yakınlarını ezmeye çalışması.	8
	Sahire Hanım'ın, gelini Perihan'ı sürekli küçümsemesi ve aşağılaması.	6
	Recai Bey'in karısını sürekli aşağılaması ve nereden geldiğini hatırlatması.	4
	Hayri Bey'in sadece kendi çıkarını düşünmesi ve ailesini kendinden aşağı görmesi.	2

Tablo 3.6. Kuklacı Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

7.soru	Bağlarını zayıflattı.	8
	Birbirlerini ilgisiz oldular.	5
	Araları bozuldu.	5
	Olumsuz etkiledi.	2
8.soru	Önceden ezildiği için saygı görmek istemesi.	8
	Kendini üstün görürken diğerlerini ezmesi.	6
	Damadin yaptıklarına karşı çıkması.	3
	Hayır, kendi halinde olmak istemesi.	2
	Karısının eski yaşantısını gizlemesi.	1
9.soru	Yılmadan çabaladım.	9
	O ana göre davrandım.	6
	Kaçmak istedim.	3
	Bir şey yapmadım, sustum.	2
10.soru	Yetersiz ve güçsüz hissediyorum.	6
	Mutlu hissediyorum.	5
	Sevinç ya da üzüntü hissediyorum.	5
	Üzgün hissediyorum.	2
	Hayır, hissetmedim.	2
11.soru	Kuklacılığa devam etmeli.	7
	Hayır, davranışları yeterliydi.	6
	Ailesine karşı kibar ve nazik davranmalı.	5
	Hayır, damadını daha erken kovmalıydı.	2
12.soru	Ne olursa olsun hayallerin peşinden git.	7
	Her istenilen verilmemeli.	6
	Azimli ve kararlı olan her şeyi başarır.	4
	İnsanlara karşı tedbirli olunmalı.	2
	Güçlü durmalı.	1

Kuklacı kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 6 kişi Kukla yaptığında küçük görülmesi, 5 kişi karısının onu saymaması, 3 kişi yalnızlaştırılmak

istenmesi, 2 kişi ailesiyle olan tartişmaları, 2 kişi ailesinin karşı gelmeleri ve 2 kişi bunadiğının söylenmesi yanıtını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 8 kişi öfkeli, 8 kişi kötü, 2 kişi kızgın ve hırçın ve 2 kişi zorluk yanıtını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için yaptığı çabaların yeterli olup olmadığı sorusuna verilen yanıtlarda 11 kişi çabaların yeterli olmadığını belirtmiştir. Buna karşılık 9 kişi kahramanın davranışlarını yeterli bulduğunu ifade etmiştir.

nc soruda kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissetmiş olma nedenlerine 8 kişi evde fazlalık görülmesi, 3 kişi sesini çıkaramaması, 3 kişi hor görülmesi, 2 kişi dışlanması ve azarlanması, 1 kişi mecbur hissetmesi ve 1 kişi yalnız bırakılması yanıtını vermiştir. 2 kişi ise bu tür bir his yaşamadığını ifade etmiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendisini diğer kişilerden daha aşağı hissettiği durumlar için 7 kişi Sahire Hanım'ın ailesiyle ilişkisini kesmesi, kendi gerçek kimliğinden utanması, 5 kişi Perihan'ın aşağılamalara boyun eğip sesini çıkarmaması, 4 kişi Calibe Hanım'ın ailesi ve kocası tarafından değer görmediğini hissetmesi, 2 kişi Recai Bey'in eşine ve çevresine sürekli aşağılayıcı sözler söylemesi ile 2 kişi Calibe "nin, babasına "Aileyi rezil ettin" diye sitem etmesi yanıtını vermiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hislerle başa çıkma yolları ve bu davranışların etkisi hakkında öğrenciler 8 kişi uzaklaşmaya çalışmasının, 6 kişi azimli, kararlı ve alışkan davranmasının, 3 kişi sevdiği işle uğraşmasının yardımcı olduğunu belirtmiştir. Öte yandan 2 kişi bağırıp çağırmak ve 1 kişi umursamamak gibi tepkilerin yardımcı olmadığı ifade etmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendisini üstün gördüğü durumlar için 8 kişi Sahire Hanım'ın kendini evin sahibi ve hâkimi olarak görmesi, yakınlarını ezmeye çalışması, 6 kişi Sahire Hanım'ın, gelini Perihan'ı sürekli küçümsemesi ve aşağılaması, 4 kişi Recai Bey'in karısını sürekli aşağılaması ve nereden geldiğini hatırlatması ile 2 kişi Hayri Bey'in sadece kendi çıkarını düşünmesi ve ailesini kendinden aşağı görmesi yanıtını vermiştir.

Yedinci soruda kahramanın üstünlük tavrının diğer kişilerle olan ilişkilerine etkisi için 8 kişi bu durumun bağları zayıflattığını, 5 kişi birbirlerine karşı ilgisiz hâle

geldiklerini ve 5 kişi aralarının bozulduğunu belirtmiştir. 2 kişi ise bu sürecin genel olarak olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Sekizinci soruda yer alan kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklayıp saklamadığına ilişkin görüşler şunlardır: 8 kişi önceden ezildiği için saygı görmek istemesi, 6 kişi kendini üstün görürken diğerlerini ezmesi, 3 kişi damadının yaptıklarına karşı çıkması, 1 kişi karısının eski yaşantısını gizlemesi. Ayrıca 2 kişi hayır ifadesini kullanarak kahramanın kendi halinde olmak istediğini belirtmiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilerin kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir durumu yaşayıp yaşamadıkları ve nasıl davrandıkları sorusuna verilen yanıtlarda 9 kişi yılmadan çabaladığını, 6 kişi o anki koşullara göre davrandığını, 3 kişi kaçmak istediğini ve 2 kişi hiçbir şey yapmayıp sustuğunu ifade etmiştir.

Onuncu soru, öğrencilerin kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşayıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin ikisi böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtirken 6 kişi yetersiz ve güçsüz, 5 kişi sevinç ya da üzüntü, 5 kişi mutlu ve 2 kişi üzgün yanıtını vermiştir.

On birinci soruda öğrencilere hikâyedeki kahraman, farklı davranabilir miydi maddesi sunulmuş ve 8 kişi hayır yanıtını vermiştir. Kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 7 kişi kuklacılığa devam etmeli, 6 kişi davranışları yeterliydi, 5 kişi ailesine karşı kibar ve nazik davranmalı ve 2 kişi damadını daha erken kovmalıydı.

On ikinci soruda öğrenciler kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 7 kişi ne olursa olsun hayallerin peşinden git, 6 kişi her istenilen verilmemeli, 4 kişi azimli ve kararlı olan her şeyi başarır, 2 kişi insanlara karşı tedbirli olunmalı ve 1 kişi güçlü durmalı olarak ifade etmişlerdir.

3.2.7. Cingo Kitabına Yönelik Görüşler

Cingo Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Cingo* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.7. Cingo Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	İnsan olmaya çalışmak, hevesli hissettirmiştir.	10
	Eğitilmek için evden gönderilmesi, yalnız hissettirmiştir.	3
	Ailesinden ayrılmak, üzgün hissettirmiştir.	2
	Cingo'nun bebeği duyunca evi terk etmesi, üzgün hissettirmiştir.	2
	Cingo'nun tuvaletini tutamaması, umursamaz hissettirmiştir.	1
	Cingo'nun âşık olması, kederli hissettirmiştir.	1
	Köpeğin kaçması, tedirgin hissettirmiştir.	1
2.soru	Evet, yeterliydi.	13
	Evet, yetersizdi.	7
3.soru	Neden farklı olmadığını düşünmesi yetersiz hissettirmiştir.	14
	Diğerleriyle kıyaslanması yetersiz hissettirmiştir.	4
	Hayır, kendini hep haklı görür.	2
4.soru	Cango'nun "Sürekli benim davranışlarımı eleştiriyorlar, kendimi işe yaramaz hissediyorum." demesi.	8
	Cingo'nun "Ben insan değil miyim?" demesi.	7
	Cingo'nun "Benim de şımartılmaya ihtiyacım var." demesi.	5

Tablo 3.7. Cingo Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

5.soru	Evdekilerle kendini kıyaslaması, yardımcı olmadı.	7
	İnsanların ondan istediği gibi davranması, yardımcı olmadı.	5
	Sevimli olmaya çalışması, yardımcı olmadı.	3
	Sabırlı davranması, yardımcı oldu.	2
	Evi terk etmesi, bilmiyorum.	2
	Sakin davranması, yardımcı oldu.	1
6.soru	Cingo'nun kendisini sıradan bir köpekten farklı ve özel görmesi.	9
	Cango'nun evde tek çocuk olmanın ayrıcalığına sahip olması.	5
	Cingo'nun başka köpekleri küçümsemesi.	4
	Cango'nun "Hedefime adım adım ilerlerken hiçbir pazarlığa tahammülüm yoktu." demesi.	1
	Cingo'nun "Bu evin tatlısı değil miyim?" demesi.	1
7.soru	Kötü etkiledi.	8
	İyi etkiledi, barınakta eğitildi.	5
	Umursamadığı için etkilemedi.	4
	Başkaları tarafından istenilmedi.	3
8.soru	İnsan gibi olduğunu zanneder.	11
	Kendini sürekli över.	6
	Hayır.	2
	Sevgisizliğini saklıyor.	1
9.soru	Sabırlı olmaya çalıştım.	8
	Daha ılımlı kalmaya çalıştım.	6
	İstemedenden söylenileni yaptım.	3
	Yaşamadım.	2
	Hayır, herkese eşitim.	1

Tablo 3.7. Cingo Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

10.soru	Öz güvenli ve cesaretli hissediyorum.	8
	Kötü ve acınası hissediyorum.	
	Gururlu hissediyorum.	6
	Hayır, hissetmedim.	3
	Hırslı hissediyorum.	2
		1
11.soru	İnsanlara göre yaşanmaz.	7
	Kendini sev.	5
	Zorla güzellik olmaz.	3
	Olduğun gibi kal ve kimseye özenme.	
	Hayır, daha farklı olamazsın.	2
	Sadece kendini değil çevreni de düşün.	2
		1
12.soru	Kurallara uymayan kabul görmez.	7
	İyilik ve dostluk her zaman vardır.	4
	Hayal gücü önemlidir.	4
	Eğitimsiz hayat olmaz.	3
	Hayır.	2

Cingo kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 10 kişi insan olmaya çalışmak, 3 kişi eğitilmek için evden gönderilmesi, 2 kişi ailesinden ayrılmak, 1 kişi Cingo'nun tuvaletini tutamaması, 2 kişi Cingo'nun bebeği duyunca evi terk etmesi, 1 kişi Cingo'nun âşık olması ve 1 kişi köpeğin kaçması, yanıtını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 10 kişi hevesli, 4 kişi üzgün, 3 kişi yalnız, 1 kişi umursamaz, 1 kişi kederli ve 1 kişi tedirgin yanıtlarını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için gösterdiği çabaların yeterli olup olmadığı sorulduğunda 13 kişi çabaların yeterli olduğunu düşünürken 7 kişi bu çabaları yetersiz bulmuştur.

Üçüncü soruda kahramanın kendisini yetersiz, güçsüz ya da farklı hissedip hissetmediği ile ilgili olarak 14 kişi Cingo'nun neden farklı olmadığını düşünmesini ve 4 kişi diğerleriyle kıyaslanmasını yetersiz hissetmesi olarak ifade etmiştir. Ancak 2 kişi

Cingo'nun kendini hep haklı gördüğünü ve bu yüzden böyle bir his yaşamadığını ifade etmiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendisini diğer kişilerden daha aşağı hissettiği durumlar için 8 kişi Cango'nun "Sürekli benim davranışlarımı eleştiriyorlar, kendimi işe yaramaz hissediyorum." anı, 7 kişi Cingo'nun "Ben insan değil miyim?" anı ve 5 kişi Cingo'nun "Benim de şımartılmaya ihtiyacım var." anı yanıtını vermiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hislerle başa çıkmak için nasıl davrandığı ve bu davranışların ona yardımcı olup olmadığı sorusuna verilen yanıtlarda 7 kişi evdekilerle kendini kıyaslamasının, 5 kişi insanların ondan belli bir şekilde davranmasını beklemesinin ve 3 kişi sevimli olmaya çalışmasının yardımcı olmadığını belirtmiştir. Yardımcı olan davranışları 2 kişi sabırlı davranması ve 1 kişi sakin kalmasını yanıtlarıyla belirlemiştir. 2 öğrenci ise evi terk etmesini değerlendiremeyip "bilmiyorum" yanıtını vermiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendisini üstün gördüğü durumlar için 9 kişi Cingo'nun kendisini sıradan bir köpekten farklı ve özel görmesi, 5 kişi Cango'nun evde tek çocuk olmanın ayrıcalığına sahip olması, 4 kişi Cingo'nun başka köpekleri küçümsemesi, 1 kişi Cango'nun "Hedefime adım adım ilerlerken hiçbir pazarlığa tahammülüm yok" demesi ve 1 kişi Cingo'nun "Bu evin tatlısı değil miyim?" demesini örnek göstermiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermeye çalışmasının diğer kişilerle olan ilişkilerine etkisine 8 kişi kötü etkiledi, 5 kişi iyi etkiledi / barınakta eğitildi, 4 kişi umursamadığı için etkilemedi ve 3 kişi başkaları tarafından istenilmedi yanıtını vermiştir.

Sekizinci soruda yer alan kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklayıp saklamadığına ilişkin maddeye 2 kişi hayır; 11 kişi insan gibi olduğunu zannetmesi, 6 kişi kendini sürekli övmesi ve 1 kişi sevgisizliğini saklaması yanıtını vermiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilere kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir şey hissedip hissetmedikleri sorulmuş 17 kişi olumlu 3 kişi olumsuz yanıt vermiştir. Olumlu yanıt veren öğrencilerin sergiledikleri davranışlara dair görüşleri; 8 kişi sabırlı olmaya

çalıştım, 6 kişi daha ılımlı kalmaya çalıştım ve 3 kişi istemeden söylenileni yaptım şeklindedir.

Onuncu soru, öğrencilerin kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşayıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin ikisi böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtirken 8 kişi öz güvenli ve cesaretli, 6 kişi kötü ve acınası, 3 kişi gururlu ve 1 kişi hırslı yanıtını vermiştir.

On birinci soruda öğrencilere hikâyedeki kahraman, farklı davranabilir miydi maddesi sunulmuş ve 2 kişi hayır yanıtını vermiştir. Kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 7 kişi insanlara göre yaşanmaz, 5 kişi kendini sev, 3 kişi zorla güzellik olmaz, 2 kişi daha farklı olamazsın, 2 kişi olduğun gibi kal ve kimseye özenme, 1 kişi sadece kendini değil çevreni de düşünmelisin.

On ikinci soruda kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 7 kişi kurallara uymayan kabul görmez, 4 kişi iyilik ve dostluk her zaman vardır, 4 kişi hayal gücü önemlidir ve 3 kişi eğitimsiz hayat olmaz olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca 2 kişi hayır yanıtını vererek öğrendiği bir şey olmadığını ifade etmiştir.

3.2.8. Sihirli Top Kitabına Yönelik Görüşler

Sihirli Top Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Sihirli Top* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.8. Sihirli Top Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Topa düzgün vuramaması, güçsüz ve başarısız hissettirmiştir.	8
	Dışlanması, kötü hissettirmiştir.	6
	Yok sayılması, çaresiz hissettirmiştir.	4
	Küçümsenmesi, üzüntü hissettirmiştir.	2
2.soru	Evet, yeterliydi.	11
	Evet, yetersizdi.	9
3.soru	Ayağının yamuk olduğunu düşünmesi yetersiz hissettirmiştir.	5
	Topa vuramadığı için güçsüz hissettirmiştir.	5
	Dalga konusu olduğu için güçsüz hissettirmiştir.	3
	Kendini küçük görmesi güçsüz hissettirmiştir.	2
	Aralarına almadıkları için güçsüz hissettirmiştir.	2
	Yeteneksiz görülmesi yetersiz hissettirmiştir.	2
	İsim takılması yetersiz hissettirmiştir.	2
		1
4.soru	Deniz'in sahada beceriksiz bulunup diğerlerinin alay etmesi.	10
		6
	Basit bir topa vuramaması.	4
	Yamuk ayaklı hissetmesi.	4
5.soru	Bahaneler söyledi, yardımcı olmadı.	12
	Vazgeçmedi, yardımcı oldu.	8

Tablo 3.8. Sihirli Top Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

6.soru	Atilla'nın Deniz'i küçümsemesi ve onunla alay etmesi.	8
	Lütfü'nün Deniz'e "fasulyeden oyuncu" diyerek alay etmesi.	5
	Fevzi Bey'in insanlara emir verirken küçümseyici konuşması.	4
	Kuruyaylaspor oyuncularının topu paylaşmadan bireysel oynamaları ve kibirli davranmaları.	3
7.soru	Etkiledi.	13
	Etkilemedi.	7
8.soru	Ön planda olmak istedi.	18
	Hayır, karakteri öyledir.	2
9.soru	İyi ve olumlu davrandım.	9
	Vazgeçmeyerek istediğimi aldım.	6
	Kötü davrandım.	5
10.soru	Yetersizken üzgün hissediyorum.	9
	Güçlüyken mutlu hissediyorum.	6
	Kibirli ve heyecanlı hissediyorum.	3
	Hayır, hissetmedim.	2
11.soru	Kendini fark etmeli ve tanımalı.	6
	Kendini hiçbir zaman ezdirmemeli.	5
	Kendine önyargılı davranmamalı.	4
	Yeterince çaba başarı getirir.	4
	Hayır, yaşadıklarını kabullenmek gerekir.	1
12.soru	Kendine inanmak başarıya götürür.	9
	Her zaman güçlü olunmalıdır.	7
	İsteğe, vazgeçmeden çabayla ulaşılır.	4

Sihirli Top kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda kahramanın karşılaştığı en büyük zorluk ve bu durumun kahramanı nasıl hissettirdiğiyle ilgili olarak öğrencilerden 8 kişi topa düzgün vuramamanın kahramanı güçsüz ve başarısız hissettirdiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte 6 kişi

dışlanmak, 4 kişi yok sayılmak ve 2 kişi küçümsemek gibi durumların da kahramanda kötü, çaresiz ve üzgün hisler uyandırdığı ifade etmiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için gösterdiği çabaların yeterli olup olmadığına dair 11 kişi çabaların yeterli olduğunu düşünürken 9 kişi bu çabaların yetersiz kaldığını ifade etmiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendini yetersiz, güçsüz ya da farklı hissedip hissetmediğine yönelik verilen yanıtlar arasında şunlar yer almıştır: 5 kişi ayağının yamuk olduğunu düşünmesi, 5 kişi topa vuramaması, 3 kişi dalga konusu olması, 2 kişi kendini küçük görmesi, 2 kişi aralarına alınmaması, 2 kişi yeteneksiz görülmesi, 1 kişi isim takılması.

Dördüncü soruda kahramanın kendisini diğerlerinden daha aşağıda hissettiği bir an yaşayıp yaşamadığı ile ilgili olarak öğrencilerin 10'u Deniz'in sahada beceriksiz bulunarak alay edilmesini, 6'sı basit bir topa vuramamasını ve 4'ü kendini "yamuk ayaklı" hissetmesini aşağılık hissi ile ilişkilendirmiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hislerle başa çıkmak için nasıl davrandığı ve bu davranışların işe yarayıp yaramadığına yönelik öğrencilerin 12'si bahaneler üreterek davranmasının yardımcı olmadığını, 8'i ise vazgeçmeyerek ilerlemesinin ona yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendisini diğerlerinden üstün gördüğü anlara öğrencilerden 8 kişi Atilla'nın Deniz'i küçümsemesi ve alay etmesi, 5 kişi Lütfü'nün "fasulyeden oyuncu" diyerek küçümsemesi, 4 kişi Fevzi Bey'in emir verirken kibirli konuşması ve 3 kişi Kuruyaylaspor oyuncularının bireysel oynayarak kibirli davranışları yanıtını vermiştir.

Yedinci soruda kahramanın üstünlük çabasının diğer kişilerle olan ilişkilerine etkisi maddesinde 13 kişi bu durumun ilişkileri etkilediğini belirtirken 7 kişi üstünlük çabasının bir etkisi olmadığını ifade etmiştir.

Sekizinci soruda kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu gizleyip gizlemediği ile ilgili olarak öğrencilerden 18 kişi Deniz'in ön planda olma isteğiyle bu şekilde davrandığını belirtirken 2 kişi ise bu davranışların karakter özelliği olduğunu belirtmiştir.

Dokuzuncu soruda öğrencilerin kahramanın yaşadığı duygulara benzer duygular yaşıyıp yaşamadıkları ve bu durumda nasıl davrandıklarına yönelik 9 kişi iyi ve olumlu davrandığını, 6 kişi vazgeçmeyerek istediğini aldığını, 5 kişi ise kötü davrandığını ifade etmiştir.

Onuncu soru öğrencilerin kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşıyıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin ikisi böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtirken 9 kişi yetersizken üzgün, 6 kişi güçlüyken mutlu, 3 kişi kibirli ve heyecanlı hissettiği yanıtını vermiştir.

On birinci soruda öğrencilere hikâyedeki kahraman, farklı davranabilir miydi maddesi sunulmuş ve 1 kişi hayır, yaşadıklarını kabullenmek gerekir yanıtını vermiştir. Kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 6 kişi kendini fark etmeli ve tanımalı, 5 kişi kendini ezdirmemeli, 4 kişi kendine önyargılı davranmamalı, 4 kişi yeterince çaba başarı getirir.

On ikinci soruda öğrenciler kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 9 kişi kendine inanmanın başarıya götürdüğünü, 7 kişi her zaman güçlü olunmalıdır ve 4 kişi isteğe, vazgeçmeden çabayla ulaşılır olarak ifade etmişlerdir.

3.2.9. Kediler Padişahı Kitabına Yönelik Görüşler

Kediler Padişahı Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Kediler Padişahı* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.9 Kediler Padişahı Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Mumun sönmesi ve zifiri karanlıkta kalması, çaresiz hissettirmiştir.	11
	Sürekli çalışmak zorunda olması, yorgun hissettirmiştir.	6
	Fakir olması, çaresiz hissettirmiştir.	3
2.soru	Evet, yeterliydi.	18
	Hayır, fark etmedim.	2
3.soru	Çaresiz hissettiği için güçsüz hissettirmiştir.	7
	Yetersiz görmesi güçsüz hissettirmiştir.	5
	Kimsesiz olması güçsüz hissettirmiştir.	3
	Fakir olması yetersiz hissettirmiştir.	3
	Hayır, hissetmemiştir.	2
4.soru	Fakir Kız'ın gece vakti komşu kapısını çalmaktan çekinmesi.	12
	Fakir Kız'ın sokağa tek başına çıkmak zorunda kalması.	8
5.soru	Tek ışık alan yere doğru gitmesi, yardımcı oldu.	10
	Cesur davranması, yardımcı oldu.	6
	Çok çalışması, yardımcı oldu.	4
6.soru	Komşu Kız'ın kedileri aşağılaması ve hor görmesi.	15
	Komşu Kız'ın selamsız, saygısız şekilde davranması.	5
7.soru	Başına gelenlerin peşine kimse düşmedi.	14
	Diğer kişiler ona zarar verdi.	6

Tablo 3.9 Kediler Padişahı Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

8.soru	Daha iyisini istedi.	11
	Küçümsedi.	7
	Hayır.	2
9.soru	Çabaladım.	11
	Küçük gördüm.	7
	Hayır.	2
10.soru	Bazen iyi bazen kötü	7
	hissediyorum.	6
	Mutsuz hissediyorum.	5
	Şaşkın hissediyorum.	2
	Hayır, hissetmedim.	
11.soru	Küçük görmeyip duygular saklanmalı.	10
	Çok konuşmamalı.	5
	Verilen sır saklanmalı.	3
	Verilen sözler tutulmalı.	2
12.soru	Yaşananlardan ders çıkarılmalı.	9
	Tatlı dilli olunmalı.	8
	Alay edilmemeli.	3

Kediler Padişahı kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluğa; 11 kişi mumun sönmesi ve zifiri karanlıkta kalması, 6 kişi sürekli çalışmak zorunda olması ve 3 kişi fakir olması yanıtlarını vermiştir. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 14 kişi çaresiz, 6 kişi yorgun yanıtını vermiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için gösterdiği çabaların fark edilip edilmediği ve yeterli olup olmadığına dair 18 kişi çabaların yeterli olduğunu ve fark ettiklerini belirtmiş, 2 kişi ise bu çabaları fark etmediğini ifade etmiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissetmiş olma nedenlerine 7 kişi çaresiz, 5 kişi yetersiz görmesi, 3 kişi kimsesiz olması ve 3 kişi fakirlik yanıtını vererek güçsüzlük ve yetersizlik hissiyle ilişkilendirilmiştir. Ancak 2 kişi kahramanın bu şekilde hissetmediğini belirtmiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendisini diğerlerinden daha aşağıda hissettiği bir anın olup olmadığına dair öğrencilerden 12 kişi Fakir Kız'ın gece vakti komşu kapısını

çalmaktan çekinmesini, 8 kişi ise Fakir Kız'ın sokağa tek başına çıkmak zorunda kalmasını aşağılık duygusuyla ilişkilendirmiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hislerle başa çıkmak için nasıl davrandığına yönelik olarak 10 kişi tek ışık alan yere doğru gitmesi, 6 kişi cesur davranması ve 4 kişi çok çalışması yanıtını vermiştir. Bu davranışların karakterlere yardımcı olup olmadığı ile ilgili olarak öğrencilerin tümü sergilenen davranışların karakterlere yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendisini üstün gördüğü bir an olup olmadığı durumlar için 15 kişi Komşu Kız'ın kedileri hor gördüğü ve aşağılayıcı şekilde davranmasını, 5 kişi Komşu Kız'ın selamsız ve saygısız davranmasını üstünlük gösterisi olarak belirtmiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermeye çalışmasının diğer kişilerle olan ilişkilerine etkisine 14 kişi başına gelenlerin peşine kimse düşmedi, 6 kişi diğer kişiler ona zarar verdi yanıtını vermiştir.

Sekizinci soruda kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duyguyu gizleyip gizlemediğine dair yanıtlarda 11 kişi daha iyisini istediğini, 7 kişi küçümseyici bir tutum gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca 2 kişi bu tür bir duyguyu gizlemeye çalışmadığını savunmuştur.

Dokuzuncu sorudaki öğrencilerin kahramanın yaşadığı duygulara benzer bir durumu yaşayıp yaşamadıkları ve nasıl davrandıklarına ilişkin yanıtlarda 11 kişi çabaladığını ve 7 kişi birini küçük gördüğünü belirtmiştir. Ancak 2 kişi benzer bir deneyim yaşamadığını ifade etmiştir.

Onuncu soruya öğrencilerin kendilerini yetersiz ya da üstün hissettiklerinde ne tür duygular yaşadıklarına yönelik yanıtlarda 7 kişi bazen iyi bazen kötü hissettiğini, 6 kişi mutsuz ve 5 kişi şaşkın hissettiğini belirtmiştir. Ancak 2 kişi bu tür bir duyguya sahip olmadığı yanıtını vermiştir.

On birinci soruda kahramana öğrencilerin tavsiyeleri şu şekildedir: 10 kişi küçük görmeyip duygular saklanmalı, 5 kişi çok konuşmamalı, 3 kişi verilen sır saklamalı ve 2 kişi verilen sözler tutulmalı.

On ikinci soruda kahramanın hikâyesinden öğrendiklerini; 9 kişi yaşanan olaylardan ders çıkarılmalı, 8 kişi tatlı dilli olunmalı ve 3 kişi alay edilmemeli olarak ifade etmişlerdir.

3.2.10. Şeker Kutusu Kitabına Yönelik Görüşler

Şeker Kutusu Kitabına Yönelik Görüşler: Bu kısımda *Şeker Kutusu* kitabına yönelik olarak elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Görüşler şu şekildedir:

Tablo 3.10. Şeker Kutusu Kitabına Yönelik Görüşler

Soru Maddesi	Cevaplar	f
1.soru	Bayramda nişanlısını görmeye gitmesi, heyecanlı hissettirmiştir.	11
	Bayramda nişanlısını görmeye gitmesi, mahcup ve utanmış hissettirmiştir.	9
2.soru	Evet, yeterliydi.	11
	Evet, yetersizdi.	7
	Hayır, fark etmedim.	2
3.soru	Cesaretinin olmaması güçsüz hissettirmiştir.	9
	Alışık olmaması yetersiz hissettirmiştir.	7
	Tereddüt etmesi yetersiz hissettirmiştir.	4
	Ali Yılmaz'ın şeker kutusunun şıklığını gizletmek istemesi.	8
4.soru	Ali Yılmaz'ın kapıdan çıkarken rahatlama hissetmesi.	5
	Sevgi'nin annesinin uyarısı karşısında sessiz kalması.	3
	Melahat Hanım'ın müfettişe kendini beğendirmeye çabası.	2
	Şenol'un kariyerinde başarısız hissedip yakınması.	2

Tablo 3.10. Şeker Kutusu Kitabına Yönelik Görüşler (Devamı)

5.soru	Arkadaşlarının yanına gitti, yardımcı oldu.	20
--------	---	----

	Hadiye Hanım'ın bir müfettiş anası olmanın tadını çıkarması.	10
6.soru	Hadiye Hanım'ın el öptürmekten keyif alması	6
	Melahat Hanım'ın şeker kutusunu fırsata çevirmesi.	4
7.soru	Yapmacık davranmaları etkiledi.	8
	Birbirlerinin arkalarından konuşmalarını etkiledi.	6
	İlişkileri zayıf oldu.	4
	Birbirlerini sevmemeleri yönünde etkiledi.	2
8.soru	Kendine güveni olmadığını düşünüyorum.	14
	Yetersizlik duygusunu bastırdığını düşünüyorum.	6
9.soru	Çok çalıştım.	11
	Soğukkanlı davrandım.	7
	Hayır, yaşamadım.	2
10.soru	Yetersiz ve utanç dolu hissediyorum.	7
	Haklı hissediyorum.	5
	Güçlü hissediyorum.	4
	Başarısız hissediyorum.	2
	Hayır, hissetmedim.	2
11.soru	Cesaret için kötü şeylerden yardım almaya gerek yok.	7
	Kendine güvenmeli.	5
	Korkuların üzerine gitmeli.	5
	Daha düzgün davranmalı.	2
	Duygular bastırılmamalı.	1
12.soru	Çıkar ilişkisinin sonucunu öğrendim.	8
	İnsan ilişkilerinin gerçek yüzünü öğrendim.	6
	Sevmenin gücünü öğrendim.	4
	Bir şey olacaksa o engellenemez.	2

Şeker Kutusu kitabına ilişkin yapılan betimsel analizde, öğrencilerin karaktere yönelik algılarında Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı çerçevesinde "aşağılık kompleksi" ve "üstünlük kompleksi" kavramlarının izlerine rastlanmıştır.

Birinci soruda hikâyede kahramanın karşılaştığı en büyük zorluk, bazı öğrencilere göre bayramda nişanlısını görmeye gitmenin heyecanlı bir durum yaratmasıyken bazılarına göre bu durumun kahramanda mahcubiyet ve utanma duygusu uyandırmıştır. Karşılaştığı zorlukların kahramanı nasıl hissettirdiği sorusuna 11 kişi heyecanlı hissettiğini, 9 kişi ise utanma ve mahcubiyet yaşadığını belirtmiştir.

İkinci soruda kahramanın bu zorluğu çözmek için çaba gösterip göstermediği ve bu çabaların yeterliliği üzerine öğrencilerden 11 kişi verilen çabaları yeterli bulurken 7 kişi çabaların yetersiz olduğunu, 2 kişi ise bu durumu fark etmediğini belirtmiştir.

Üçüncü soruda kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissedip hissetmediğine dair görüşlerde 9 kişi cesaretinin olmamasının güçsüz hissettirdiğini, 7 kişi alışık olmamanın yetersiz hissettirdiğini, 4 kişi ise tereddüt etmenin bu hissi doğurduğunu ifade etmiştir.

Dördüncü soruda kahramanın kendini diğer kişilerden daha aşağıda hissettiği anla ilgili olarak öğrenciler farklı olaylara dikkat çekmiştir. 8 kişi Ali Yılmaz'ın şeker kutusunun şıklığını gizlemek istediği anı öne çıkarırken 5 kişi kapıdan çıkarken yaşadığı rahatlamaya, 3 kişi Sevgi'nin annesinin uyarısına sessiz kalmasına, 2 kişi Melahat Hanım'ın beğenilme çabasına ve 2 kişi Şenol'un kariyerinde başarısız hissettiği ana yönelik yanıtlar vermiştir.

Beşinci soruda kahramanın bu hislerle başa çıkmak için nasıl davrandığına yönelik olarak 20 kişi arkadaşlarının yanına gitme davranışının yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Altıncı soruda kahramanın kendini diğerlerinden üstün gördüğü anla ilgili olarak 10 kişi Hadiye Hanım'ın bir müfettişin annesi olmanın tadını çıkarmasını, 6 kişi Hadiye Hanım'ın el öptürmekten keyif almasını ve 4 kişi Melahat Hanım'ın şeker kutusunu fırsata çevirmesi olarak belirtmiştir.

Yedinci soruda kahramanın kendini üstün göstermeye çalışmasının diğer kişilerle ilişkilerini nasıl etkilediği konusunda ise 8 kişi yapmacık davranışların etkili olduğunu, 6 kişi arkadan konuşmaların ilişkileri etkilediğini, 4 kişi ilişkilerin zayıf olduğunu, 2 kişi ise bu durumun sevgisizlikle ilgili olduğunu ifade etmiştir.

Sekizinci soruda yer alan kahramanın üstün olmaya çalışarak aslında başka bir duygusunu saklayıp saklamadığına dair görüşlerde, 14 kişi kahramanın kendine güveninin olmadığını düşündüğünü belirtirken 6 kişi yetersizlik duygusunu bastırdığını ifade etmiştir.

Dokuzuncu soruda kahramanın yaşadığı duygulara benzer hislerin öğrenciler tarafından da yaşanıp yaşanmadığı maddesi için 11 kişi çok çalıştığını, 7 kişi soğukkanlı davrandığını, 2 kişi ise böyle bir duygu yaşamadığını ifade etmiştir.

Onuncu soru, öğrencilere kendilerini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettikleri durumlar yaşayıp yaşamadıkları ve neler hissettikleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin ikisi böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtirken 7 kişi yetersiz ve utanç dolu hissettiğini, 5 kişi haklı, 4 kişi güçlü, 2 kişi ise başarısız hissettiğini belirtmiştir.

On birinci soruda kahramana öğrencilerin tavsiyeleri ise şu şekildedir: 7 kişi cesaret için kötü şeylerden yardım almaya gerek yok, 5 kişi kendine güvenmeli, 5 kişi korkularının üzerine gitmeli, 2 kişi daha düzgün davranmalı ve 1 kişi duygular bastırılmamalı.

On ikinci soruda kahramanın hikâyesinin öğrencilere ne öğrettiğiyle ilgili olarak 8 kişi çıkar ilişkilerinin sonucunu öğrendiğini, 6 kişi insan ilişkilerinin gerçek yüzünü, 4 kişi sevmenin gücünü, 2 öğrenci ise bir şey olacaksa bunun engellenemeyeceğini öğrendiğini ifade etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada incelenen çocuk edebiyatı eseriyle, çocuk edebiyatı ile psikoloji arasında yakın bir ilişkiden söz edilebilmektedir. Çalışmanın ilk basamağında Alfred Adler'in aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksi kuramı üzerinden çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin varlığı incelenmiş ve çeşitli çıkarımlara ulaşılmıştır.

a) İncelenen Eserlerde Aşağılık Kompleksine İlişkin Sonuçlar

Çocukluk döneminde en iyi olma ve en iyisini yapma arzusuyla hareket eden bireylerde, ilerleyen yaşlarda maddi kazanç elde etme hırsı ve başkalarına yönelik imrenme duygusu açgözlülükle birlikte artış gösterebilir. Bu durum, bireyin zamanla daha bencil ve benmerkezci bir kişilik yapısına yönelmesine neden olabilir (Yıldırım, 2024: 29). *Kuklacı* hikâyesinde damadın aileden para almak için avukat tutması ve dava açmak istemesi, evliyken kendi parasıyla ailesine hiçbir şey yapmayıp karısına babasından para istemesini söylemesi, kendi sevdiği yemekleri istemesi bu duruma örnek gösterilebilir. Aşağılık kompleksinin gelişiminde çocukluk dönemine ait üç temel etken öne çıkmaktadır: bedensel kusurlar veya yetersizlikler, aşırı şımartılma ve ihmale uğrama ya da yetersiz ilgi görme (Önol, 2019: 12). *Sihirli Top* hikâyesinde Deniz'in ayağının yamuk olduğunu düşünmesi bedensel kusurlar teorisini öne çıkarır. Deniz'in babası, işini düşünmesi sebebiyle çocuğun isteklerini görmezden gelmesi ise yetersiz ilgi görme teorisiyle ilişkilidir. Deniz'in topa düzgün vuramadığı için arkadaşları tarafından isim takılması ve küçük görülmesi yetersizlik algısının oluşumunda etkin rol oynamaktadır. *Çöp Plaza* hikâyesinde ise fakirlikten abinin okul okumayı bırakıp çalışması ihmale uğrama etkeni göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca ailenin çocuklarıyla yeterince ilgilenememesi de aşağılık kompleksi oluşumunda önemli bir etkidir. *Bir Duvar Resmi* hikâyesinde Simitçi Çocuk'un boyalarını almak için simit satmaya çalışması ancak elinin boyalı olması sebebiyle simitleri satmada zorlandığının ifadesiyle birlikte *Cingo* hikâyesinde "Cingo" adlı köpeğin insan gibi davranıp şımarık tavırları bu üç temel etken eksenindedir.

Aşağılık duygusu, bireyin yakın ve uzak çevresel etkenlerin yarattığı baskı sonucu ortaya çıkmakta ve bu baskı, nevrotik eğilimler aracılığıyla bireyin psikolojik sorunlar yaşamasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum, kimi zaman çevreden aşırı geri çekilme kimi zaman ise çevreye karşı düşmanca tutumlarla üstünlük kurma çabası şeklinde dışa

vurulmaktadır (Yıldırım, 2024: 30). Akıllı Pireler hikâyesinde pireler, asık suratlı adamı tarif ederken suratsız, ters, sevimsiz, ailesindekiler ne yapsa suç gören, katı yürekli, dünyada yalnızca kendisi için yaşayan, hiç kimseye yardım etmeyen biri olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, karakterin üstünlük kurma çabası içinde olduğunu göstermektedir. *Kediler Padişahı* hikâyesinde ise Komşu Kız'ın kedileri hor görmesi karakterlerin davranışlarının altında yatan duygunun, aşağılık duygusundan kaynaklandığını göstermektedir.

Hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşma sürecinde etkili olan faktörlerden biri aşağılık duygusudur; hedefin büyüklüğü ise bireyin aşağılık duygusunun derinliğiyle ilişkilidir (Demir Gencer, 2023: 23). *Bir Duvar Resmi* hikâyesinde karakter, resim yapabilmek için simit satması ve kazandığı parayla boya almak istemesi; *Sihirli Top* hikâyesinde ayağının yamuk olduğunu düşünen karakterin antrenman yapmaya başlaması aşağılık duygusu içerisindeki karakterlerin hedeflerini göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar, aşağılık ve üstünlük kompleksinin seçili eserlerde farklı görünümlemlerle yer aldığını göstermektedir. İncelenen eserler, bireylerde çocukluk döneminde yaşanan bedensel yetersizlikler, ihmal ve aşırı şımartılma gibi faktörlerin aşağılık duygusunun oluşumunda belirleyici olduğunu göstermektedir. *Sihirli Top* ve *Çöp Plaza* hikâyelerinde karakterlerin bedensel kusurlar, ilgi eksikliği ve sosyal küçük görülme deneyimleri, aşağılık kompleksinin temel kaynakları olarak ortaya çıkmaktadır. Aşağılık duygusu, bireyin psikolojik olarak çevresine karşı geri çekilmesine veya üstünlük kurma eğilimi geliştirmesine yol açmakta, bu durum kimi hikâyelerde karakterlerin bencil, şımarık veya başkalarını hor gören davranışlarıyla kendini göstermektedir (*Akıllı Pireler*, *Kediler Padişahı*, *Kuklacı*). Öte yandan aşağılık duygusu karakterlerin hedef belirleme ve kendini geliştirme motivasyonlarını da tetiklemekte; *Bir Duvar Resmi* ve *Sihirli Top* hikâyelerinde karakterlerin kişisel çabaları, aşağılık duygusunun olumlu bir yönü olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda çocuklukta yaşanan eksiklikler ve ihmal, hem aşağılık kompleksinin hem de üstünlük kompleksinin temelini oluşturmakta; bireyler, yaşadıkları aşağılık duygusunu bastırmak veya telafi etmek amacıyla üstünlük çabaları içine girmektedir. Sonuç olarak aşağılık ve üstünlük kompleksleri, birbirini besleyen psikolojik süreçler olarak karakterlerin davranışlarını ve hedeflerine yönelik motivasyonlarını şekillendirmektedir.

b) İncelenen Eserlerde Üstünlük Kompleksine İlişkin Sonuçlar

Aşağılık duygusunun etkisiyle bireyde tek taraflı çatışma alanları ortaya çıkmakta; bu durum, üstünlük eğiliminin bir yansıması olarak yalnızca kendi düşüncelerini dayatma biçiminde kendini göstermektedir (Soydaş, 2024: 14). *Katıraslan* hikâyesinde Tilki'nin insana özenmesi ve ilk başlarda insan gibi davranmaya diretmesi; Aslan'ın kendi düşüncelerini kabul ettirmesi ve kendi açlığını ön plana koyması üstünlük eğilimi yansımasına örnektir. *Sihirli Top* hikâyesinde Hüseyin Dede'nin, Neriman Hanım'a olan duygularına karşılık bulamayacağını düşünerek kendini başka erkeklerle kıyaslaması ve kendini çirkin görmesi, tek taraflı çatışma alanının ortaya çıkmasına neden olur.

Üstünlük kompleksi, temeldeki aşağılık duygusunu gizlemek için sergilenen bir üstünlük gösterisidir ve bu durum, bireyin kendini diğerlerinden daha üstün görmesine neden olabilir (Kazanoğlu, 2024: 7). *Kuklacı* hikâyesinde Sahire Hanım'ın eski yaşamını gizlemesi, yaşına rağmen süslenmesi ve bakımına özen göstermesi, gelinine karşı küçümseyici ve aşağılayıcı tavırlar sergilemesi kendini başkalarından üstün gördüğünün göstergesidir. *Akıllı Pireler* hikâyesinde uzay adamının karısının gösteriş budalası olarak tanımlanması ve çevresine karşı davranışları ile birlikte aynı hikâyede bahsedilen siyasi parti başkanlarının konuşmaları, temeldeki aşağılık duygusunu gizlemek için sergilenen üstünlük gösterisi olarak görülmektedir.

Adler'e göre üstünlük arzusu içinde olan birey, hatayı kendisinde aramak yerine, başarısızlığının nedenini dışsal etkenlere yükleyerek sorumluluktan kaçınma eğilimi gösterir (Yıldırım, 2024: 30). Cingo karakterinin içsel konuşmaları ve davranışları bu duruma örnek teşkil etmektedir. Cingo'nun aileye yardım niteliğinde gördüğü çamaşırları balkondan aşağıya atması, eve gelen misafirin anahtarını çöpe atması, iş yerinde kabloları kemirip gelen müşteriye kovalaması, eğitim yerinden kaçmak için köpeklerin kavga etmesine neden olması fakat yaşanan olumsuzlukların hatası nedeniyle olmadığını ifade etmesi sorumluluktan kaçınma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Alfred Adler'e göre üstünlük kompleksi, aslında bir aşağılık hissinin aşırı telafisidir. Üstünlük taslama davranışı, altta yatan bu aşağılık kompleksini gizleme amacı taşır; ancak bu çaba, hislerin giderilmesi konusunda etkisizdir. Üstünlük

kompleksine sahip kişiler kendilerini çok üstün görebilir ve başarılı olmak için yoğun çaba gösterebilirler. Bu durum, başkaları tarafından kibirli, benmerkezci ve eleştirel olarak algılanmalarına yol açabilir (Schultz & Schultz, 2013; Selvi, 2018: 11-12). *Katıraslan* hikâyesinde Aslan'ın kibri, *Bir Duvar Ressamı* hikâyesinde Simitçi Çocuk'un resimlerinde onu hor görenleri çirkin ve aşağılayıcı görsellerle anlatması, *Kuklacı* hikâyesinde damadın sürekli kayınpederini kötülemesi, *Şeker Kutusu* hikâyesinde karakterlerin birbirlerinin arkalarından söylemleri, aşağılık hissinin aşırı telafisi olarak görülmektedir.

c) Eserlere Yönelik Öğrenci Görüşleri

Çalışmanın ikinci basamağında, seçilmiş çocuk edebiyatı eserlerini öğrenciler okuyarak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış ve öğrencilerin aşağılık kompleksi ve üstünlük kompleksine yönelik görüşlerinin yer aldığı veriler doğrultusunda elde edilen bulgular incelenmiştir. Bu kapsamda öğrenci yanıtları, Alfred Adler'in aşağılık ve üstünlük komplekslerinin çocuk edebiyatı karakterleri aracılığıyla algılanması konusunda önemli göstergeler sunmaktadır.

Akıllı Pireler hikâyesinde öğrencilerin büyük çoğunluğu kahramanların aşağılık duygusu yaşadığını fark etmiş ve bunun nedenlerini doğru şekilde tanımlamıştır.

Kahramanların bu duyguyla başa çıkmak için çaba göstermesi ve farklı yollar denemesi, Adler'in telafî mekanizmalarına uygundur. Çok az sayıda öğrenci bazı kahramanda üstünlük kompleksi belirtisi görmüştür; bu da hikâyenin daha çok yetersizlik ve çaba ekseninde kurgulandığını düşündürür. Üstünlük kompleksi ve sosyal kontrol arayışı, bilgi gizleme ve sosyal tahakküm biçimleriyle dışa vurulmaktadır. Öğrencilerin çoğu, bu psikolojik mücadeleyi kendi yaşam deneyimleriyle ilişkilendirebilmiş ve farkındalık geliştirmiştir. Dayanıklılık, pes etmeme ve sosyal destek arayışı gibi faktörler, psikolojik esnekliği artırmakta ve bireylerin zorluklarla baş etmesini kolaylaştırmaktadır. Hikâye, öğrencilerin bireysel farklılıklara, mücadeleye ve duygusal gelişime dair tutumlarını olumlu etkilemiştir. Özellikle son soruda “birlikten kuvvet doğar,” “yardımseverlik,” “iyi insan olma” gibi etik ve sosyal değerlerin önemi vurgulanmış, bu da bireylerin sosyal aidiyet ve anlam arayışını göstermektedir.

Çöp Plaza hikâyesinde öğrencilerin verdiği yanıtlarda, yaşanan çevrenin olumsuz koşulları (kötü yaşam alanı, açlık, hastalık) bireylerde aşağılık duygusu oluşturmakta ve bu duygunun çaresizlik ve korku ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Elit kesimin “Çöp Plaza”daki çocukları sömürmesi ve eşitsizliğin görünür olması, bireylerde sosyal dışlanmışlık ve güçsüzlük algısını pekiştirmiştir. Bu durum Adler’in aşağılık kompleksi teorisiyle örtüşmekte, bireyin kendisini yetersiz ve değersiz hissetmesine neden olmaktadır. Bazı öğrenciler, zengin ve güçlü kesimlerin ayrıcalıklı yaşamlarını gözlemleyerek üstünlük duygusunu hem zenginlerde hem de bu sosyal statüye ulaşma arzusundaki bireylerde tanımlamıştır. Bu bağlamda, üstünlük kompleksi zenginlik ve güç ile ilişkilendirilirken sosyal eşitsizlik ve haksızlık algısı bireylerde aşağılık duygusunu tetiklemektedir. Verilere göre, bireylerin önemli bir kısmı kendilerine olan güveni korumuş, mücadele etmiş ve psikolojik dayanıklılık göstermiştir. Bu durum, bireyin öz-yeterlilik algısının ve direnç kapasitesinin yüksek olduğunu işaret etmektedir.

Katıraslan hikâyesindeki karakterler, kimlik karmaşası ve sosyal dışlanma ekseninde Adler’in kuramsal çerçevesine oldukça uygun bir örnek sunmaktadır. Öğrenciler ise bu karakterin duygularını net bir şekilde tanımlamış ve çoğunlukla yapıcı çözüm yolları geliştirmiştir. Öğrencilerin psiko-sosyal gelişim sürecinde özdeşim kurma, empati geliştirme ve benlik farkındalığı açısından önemli birer göstergedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Aslan’ın otoriter ve baskıcı tavrını kötü ve çaresiz

hissettiren bir durum olarak tanımlamıştır. Kahramanın Aslan’a kendini beğendirmeye çalışması ise mutsuzluk ve güçsüzlük algısıyla ilişkilendirilmiştir. Bu durum, karakterin sosyal çevresinde baskı altında kalması ve kendisini aşağılık hissine kapılması anlamına gelir. Adlerci psikoloji açısından, bu karakterde aşağılık duygusunun tetiklendiği ve kendini güçsüz ve bağımlı hissettiği görülmektedir. Çoğunluk, kahramanın yaşadığı zorluklara karşı çaba gösterdiğini fakat çoğu zaman farkında olunmadığını belirtmiştir. Bu, karakterin çevresel baskılar karşısında psikolojik savunma mekanizmalarını tam anlamıyla geliştiremediğine işaret eder. Yine de bir kısmı, kahramanın kendini güçlü görmediği ve bu durum karşısında çaresiz kaldığını ifade etmiştir. Kahramanın kendini küçük ve güçsüz görmesi ile Aslan’ın güçlü ve baskıcı olması arasında belirgin bir güç dengesizliği vardır. Adler’in görüşlerine göre, bu durum üstünlük ve aşağılık kompleksi arasındaki çatışmayı yansıtır. Aslan’ın kibirli

ve bencil davranışları öğrenciler tarafından üstünlük kompleksi belirtileri olarak yorumlanmıştır. Çoğu öğrenci, kahramanın yumuşak davranma, sakin kalma veya memnun etme gibi stratejilerinin durumu değiştirmedığını ve bu stratejilerin genellikle etkisiz olduğunu belirtmiştir. Bu, karakterin sağlıklı başa çıkma yöntemleri kullandığını ve kendi ihtiyaçlarını geri planda bıraktığını gösterir. Öğrenciler, kahramanın yaşadığı sosyal baskının olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında bazıları, kahramanın bu durumdan etkilenmediğini veya tepki verdiğini ifade etmiştir. Bu çeşitlilik, karakterin stres ve baskıya verdiği farklı tepkilerin varlığını ortaya koyar. Öğrenciler, kahramanın kendini ezdirmemesi, daha cesaretli olması, kendi fikrine sahip çıkması ve kötü olanlara karşı çıkması gerektiği konusunda hemfikirlerdir. Bu bulgular, karakterin otoriter bir figür karşısında yaşadığı güçsüzlük ve aşağılık duygusunun, sosyal ve psikolojik gelişimini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Kahramanın bu durum karşısında kullandığı yumuşak ve pasif başa çıkma stratejileri genellikle etkisiz kalmış, bu da karakterin özgüven ve dayanıklılık geliştirmesini engellemiştir. Adlerci yaklaşımla değerlendirildiğinde, karakterin bu tür sosyal baskılar karşısında üstünlük çabası geliştirmesi ancak bunu sağlıklı ve dengeli yollarla yapması önemlidir. Sosyal çevreden ve içsel dirençten yoksun kalmak, kişinin psikolojik gelişimini sekteye uğratabilir. Öğrencilerin yanıtları ile kahramanın pasif davranışı onlarda tepki ve çözüm üretme ihtiyacı uyandırmıştır. Ayrıca öğrenciler, güç ilişkileri ve baskı karşısında duygusal olarak oldukça duyarlılar. Adlerci yaklaşıma göre öğrenciler bu süreci deneyimleyerek içselleştirmiş; sosyal eşitlik, özsaygı, bireysel güçlenme gibi konularda farkındalık geliştirmiştir.

Bir Duvar Resmi hikâyesinde anlatılan karakter, “başarısızlık, yoksulluk, maddi imkânsızlıklar ve dışlanma” gibi aşağılık hissini tetikleyen olaylar yaşamış, bu durumlar kahramanda çaresizlik, yetersizlik, üzümlük ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duygulara yol açmıştır. Adlerci perspektiften bakıldığında bu durumlar kahramanda aşağılık duygusu oluşturmakta; özellikle maddi sıkıntılar ve sosyal dışlanma, bireyin kendisini yetersiz hissetmesine neden olmaktadır. Ancak azimle çabalaması ve hayallerinin peşinden gitmesi, onun bu aşağılık duygusunu yenmeye çalıştığını ve üstünlük çabası içinde olduğunu göstermektedir. Veriler, kahramanın karşılaştığı engellere karşı mücadele ettiğini, pes etmediğini ve çalışarak sorunları aşmaya çalıştığını ortaya koymaktadır. Bu çabalar, Adler’in teorisinde bireyin yaşam amacına yönelik üstünlük

çabası olarak yorumlanabilir. Adler'in teorisine göre, bireylerdeki üstünlük arzusu, onları üstünlük elde etme çabasına yönlendirir ve bu çaba, bireyin temel hayat enerjisini oluşturur. Birey, bu arzusunu tatmin etmek için kendini geliştirmek zorundadır (Algan Atabay, 2019: 14). Öğrenciler çoğunlukla bu çabaların yeterli olduğunu belirtmiş, bu da kahramanın psikolojik dayanıklılığını ve hedeflerine ulaşmadaki kararlılığını işaret eder. Öğrenciler, kahramanın kendisini zaman zaman aşağıda hissettiğini; özellikle maddi yetersizlikler ve sosyal dışlanma gibi faktörlerin bu duyguyu tetiklediğini belirtmişlerdir. Adlerci teoride, bu aşağılık duygusu, bireyin eksiklik hissi ve yetersizlik algısıdır. Aşağılık duygusuna sahip çocuklar arasında nefret edilen, istenmeyen, yetim ya da sakat çocuklar örnek gösterilebilir. Bu çocuklar, genellikle kendilerinden nefret edildiği hissine kapılır (Adler, 1966: 52). Bununla birlikte, kahramanın üstünlük çabası göstererek bu eksiklikleri telafi etmeye çalışması, Adler'in üstünlük kompleksi ile karıştırılmaması gereken sağlıklı bir psikolojik mekanizmadır. Öğrencilerin çoğu kahramanın kendini üstün görmediğini ifade etmiş, bu da kahramanın gerçekçi ve dengeli bir öz-farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. Kahramanın sosyal çevresinde yalnızlık ve dışlanma deneyimleri yaşaması, sosyal ilişkilerinin zayıf olduğunu ve duygusal izolasyonun etkilerini yansıtmaktadır. Adlerci bakış açısına göre, bireyin sosyal ilgi eksikliği, aşağılık duygusunu pekiştirir. Ancak kahramanın azimli tutumu, sosyal uyum sağlamaya yönelik çabaların başlangıcı olabilir. Öğrenciler kahramanın bazen güçlü hissetmek için çaba gösterdiğini bazen de çaresizlik ve üzüntü

hissettiğini belirtmiştir. Bu durum, bireyin aşağılık duygusu ile başa çıkma biçimlerinin çeşitliliğini gösterir. Adler'in kuramında, sağlıklı bireyler aşağılık duygusunu aşmak için yapıcı çabalar geliştirirken sağlıksız başa çıkma biçimleri ise kaçınma veya kendini küçümseme olabilir. Öğrenciler, kahramanın kendini olduğu gibi kabullenmesi, hayallerle gerçekler arasında dengeli bir yaklaşım sergilemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu öneriler, Adler'in öz saygı ve gerçekçi üstünlük çabası kavramlarıyla uyumludur. Öğrenciler, kahramanın kendini küçümsemekten vazgeçip kendi ayakları üzerinde durmaya yönelik bilinçli adımlar atması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler, kahramanın aşağılık duygusunu deneyimlediğini ve buna karşı üstünlük çabası içinde olduğunu fark etmişlerdir. Bu durum, bireyin gelişim sürecinde yaşadığı psikolojik çatışmaların sosyal ve bireysel boyutlarını ortaya koymaktadır. Kahramanın azimli ve dirençli tutumu, sağlıklı bir üstünlük çabasının

göstergesi olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, kahramanın sosyal izolasyonu ve yalnızlık hissi, sosyal ilgi duygusunun geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Korkulu Bir Gün hikâyesi öğrenci yanıtlarında “yalnızlık, zorbalık karşısında çaresizlik, sosyal kabul görmeme ve kendine güven eksikliği” ifadeler, kahramanın kendini sosyal olarak dışlanmış hissettiği belirtilmiştir. Bu, bireyin benlik saygısında zedelenme yaşadığını gösterir. Öğrencilerin birçoğu kahramanın kendisini “yetersiz, güçsüz ve dışlanmış” hissettiğini ifade etmiş; özellikle "yalnız olduğu için", "arkadaşı olmadığı için" gibi cevaplar aşağılık hissinin temel sebeplerini göstermektedir. öğrenciler kendi hayatlarında da “yetersizlik, üzünlük, kırgınlık” gibi duygular yaşadıklarını belirterek aşağılık duygusunun yaygın bir fenomen olduğunu ortaya koymuştur. Kahramanın yalnızlık, dışlanma ve çaresizlik hisleri, Adler’in teorisinde tanımladığı aşağılık kompleksinin açık göstergeleridir. Öğrenciler bu duyguları güçlü şekilde fark etmiş, bazıları da kendi deneyimleriyle bağ kurmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu kahramanın sosyal çevresinde üstünlük sergileme çabasının olduğunu ve bunun “arkadaş edinme arzusu” ile maskelendiğini belirtmişlerdir. Bu, Adler’in savunduğu gibi bireyin sosyal aidiyet hissini kazanmak için üstünlük eğilimleri göstermesiyle uyumludur. Kahramanın ve öğrencilerin kendi benlik algıları oldukça duygusal ve içsel çatışmalara dayalıdır. Direnç, sabır, arkadaş arayışı gibi yapıcı; üstünlük gösterme veya sessiz kalma gibi yıkıcı stratejiler gözlemlenmiştir. Öğrencilerin verdiği tavsiyeler arasında “kendine güven”, “kötü davrananlara karşı çık”,

“cesur ol” gibi ifadeler telafi ve üstünlük ihtiyacının farkında olduğunu göstermektedir. Kahramanın zaman zaman üstünlük eğilimleri gösterdiği, ancak bunun temelinde derin bir yalnızlık ve kabul görme isteği olduğu öğrenciler tarafından fark edilmiştir. Öğrencilerin hikayenin öğreticiği hakkında verdiği cevaplar arasında “empati”, “arkadaşlığın önemi”, “güven konusu” gibi sosyal duyarlılık temaları öne çıkmaktadır. Bu, hikâyenin yalnızca kişisel düzeyde değil, toplumsal değerler bağlamında da öğrencilere mesaj verdiğini göstermektedir. Hikâye, öğrencilerde duygusal farkındalık uyandırmış ve bazıları tarafından didaktik bir öğreti olarak değerlendirilmişse de birkaç öğrenci “klasik hikâye, öğretici yanı yok” şeklinde daha eleştirel yaklaşmıştır. Bu da öğrenen profillerin çeşitliliğini yansıtır.

Kuklacı hikâyesinde kahramanın yaşadığı zorlukları “küçük görülmek, yalnızlaştırılmak, bunamakla suçlanmak” gibi ifadelerle tanımlamış. Bu tanımlar, kişinin aile içinde değersizleştirilme ve toplumdan soyutlanma hislerinin bir göstergesidir. Özellikle “evde fazlalık görülmesi”, “hor görülmesi”, “yalnız bırakılması” gibi ifadeler doğrudan aşağılık kompleksi bağlamında yorumlanabilir. Öğrencilerin benzer duygular yaşamasına ilişkin yanıtlarda, öğrenciler kendi duygusal deneyimlerini de paylaşmış ve özellikle “yetersiz, güçsüz, üzgün” gibi duygular dile getirilmiş. Bu, öğrencilerin benzer aşağılık duygularını yaşadığını ve özdeşim kurduklarını göstermektedir. Kahramanın ailesi tarafından dışlanması, yaşlılıkla ilişkilendirilen “bunama” ithamları ve üretici çabalarının küçümsenmesi Adler’in aşağılık kompleksi tanımıyla büyük oranda örtüşmektedir. Bu yalnızlık ve değersizlik hissi, bireyin toplumsal aidiyetini tehdit eder ve aşağılık hissini yoğunlaştırır. Kahramanın hisleriyle başa çıkabilmesinde öğrencilerin bir kısmı kahramanın “azimli, kararlı, çalışkan” olduğunu ve bunun yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu telafi stratejileri Adler’in pozitif telafi kavramı ile uyumludur. Öte yandan bazı öğrenciler, “bağırıp çağırmak”, “umursamamak” gibi olumsuz davranışların yardımcı olmadığını söylemiştir. Öğrenciler, kahramanın yaşadığı duygulara benzer duygular yaşamasına çoğunlukla “çabalamak” ve “o ana göre göre davranmak” gibi yapıcı tutumlar geliştirdiklerini ifade etmiş. Bu durum, bireylerin yaşadıkları aşağılık duygularına karşı farkındalık geliştirdiğini gösterir. Öğrenciler hikâyeden önemli dersler çıkarmış: “azimli olmak”, “hayallerin peşinden gitmek”, “her isteğe boyun eğmemek” gibi değer temelli çıkarımlar yapılmış. Bu ifadeler, hikâyenin sadece psikolojik bir iç çatışma değil, aynı

zamanda karakter gelişimine yönelik mesajlar içerdiğini göstermektedir. Özellikle çocukların sosyal ilişkilerde bireysel sınırlarını korumaları gerektiğine dair güçlü farkındalıkları oluşmuştur.

Cingo hikâyesinde öğrencilerin yanıtlarında “insan olmaya çalışmak”, “evden gönderilmek”, “âşık olmak” gibi durumlar, sosyal aidiyet arzusunun karşılanmamasıyla oluşan aşağılık duygularına işaret eder. Kendini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettiği durumların olup olmadığı yanıtında öz güvenli ve cesaretli hissettiğini söyleyen öğrenciler olsa da “kötü ve acınası”, “gururlu” gibi ifadeler, kompleksli bir benlik algısının varlığını göstermektedir. Hikâyede karakter, hem fiziksel hem de toplumsal olarak ait olamadığı bir dünyada var olmaya çalışırken kimliğini

sorgulamakta, kabul görmemekle aşağılık duygusu geliştirmektedir. Özellikle “insan gibi olma çabası” ve “başkalarına benzemeye çalışma” davranışları, toplumsal kabul arayışının altını çizer. Kahramanın hisleriyle başa çıkabilmek için ne yaptığı yanıtlarında “sevimli olmaya çalışmak”, “sabırlı davranmak”, “kendini evdekilerle kıyaslamak” gibi davranışlar, karakterin onaylanma ve üstünlük kazanma çabası içinde olduğunu gösterir. Ancak bu çabaların çoğu sonuçsuz kalmıştır, bu da “telafi” girişimlerinin başarısızlığını gösterir. Kahramanın başka duygusunu saklama yanıtlarında özellikle “insan gibi olduğunu zannetmesi”, “kendini sürekli övmesi”, “sevgisizliğini saklaması” gibi yanıtlar üstünlük kompleksine yönelik açık belirtilerdir. Adler’in savunduğu gibi üstünlük gösterileri bireyin içsel yalnızlık ve sevgisizlik duygularını bastırma yoludur. Karakterin kendisini “insan gibi” zannetmesi, üstünlük gösterisiyle değil, bir telafi mekanizması olarak görülmelidir. Öğrenciler bu davranışın altında yatan “sevgisizlik”, “reddedilme” ve “ait olamama” duygularını başarılı şekilde analiz etmişlerdir. Bu, Adler’in “maskelenmiş aşağılık” görüşünü destekler. Öğrencilerin çoğu benzer duyguları yaşamış ve bu durumlarla “sabır”, “ılımlılık” gibi yapıcı yollarla başa çıktıklarını belirtmiştir. Bu da psikolojik dayanıklılık ve duygusal olgunlaşma göstergesidir. Öğrencilerin tavsiye yanıtlarında “olduğun gibi kal”, “kendini sev”, “insanlara göre yaşama” gibi tavsiyeler, öğrencilerin bireysel kimliğin önemini kavradıklarını gösterir. Adlerci anlamda, bu tavsiyeler sağlıklı bir benlik gelişiminin işaretidir. Hikâyenin ne öğrettiğine dair öğrenci yanıtlarında “Dostluk”, “kurallar”, “hayal gücü”, “eğitim” gibi çıkarımlar, kitabın öğretici yönünün sosyal değerlere odaklandığını göstermektedir. Öğrenciler, karakterin yalnızlığı ve farklılık hissiyle

verdiği mücadeleyi fark etmiş ve çoğu bu mücadeleye karşı empati geliştirmiştir. Bazıları karakterin aşırı övünmesini ya da insan olmaya çalışmasını eleştirerek bu davranışların sosyal ilişkileri zedelediğini anlamıştır.

Sihirli Top hikâyesinde öğrenciler yanıtlarıyla karakterlerde “başarısızlık, dışlanma, dalga geçilme, öz güvensizlik, fiziksel yetersizlik” gözlemleyerek aşağılık kompleksinin varlığını ortaya çıkarmışlardır. Adler’in “aşağılık kompleksi” kavramı, bireyin çocukluk deneyimleri ve çevresel ilişkileri sonucu yaşadığı yoğun yetersizlik duygusunu ifade eder (Tunç, 2021: 15). Öğrencilerin verdiği yanıtlarda “topa düzgün vuramamak, dışlanmak, küçümsenmek, yok sayılmak” gibi ifadeler yoğunlukla yer almaktadır. Bu tür sosyal ve fiziksel yetersizlik deneyimleri, Adler’in aşağılık

duygularına ilişkin tanımına tam olarak uymaktadır. Öğrenci yanıtlarında karakterin kendini aşağı hissettiği yönünde “topa vuramamak”, “isim takılması”, “yeteneğinin olmaması”, “kendini küçük görmesi” gibi açıklamalar bireyin kendilik algısında ciddi bir bozulma olduğunu göstermektedir. Öğrencinin kendini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissedip hissetmediği yanıtlarında “yetersizken üzgün olmak”, “güçlüyken mutlu hissetmek”, “kibirli ve heyecanlı olmak” gibi ifadeler, bireyin duygusal durumunun yeterlilik algısına göre değiştiğini göstermektedir. Bu dalgalanma Adler’in bireysel yeterlilik ve toplumsal kabul teorisiyle örtüşmektedir. Karakterin fiziksel yetersizliği (top oynayamamak) sosyal dışlanmaya neden olmuş ve bu durum karakterin öz saygısını sarsmıştır. Öğrenciler, karakterin yalnızca beceri eksikliği değil, aynı zamanda sosyal kabul görmeme nedeniyle de kendini eksik hissettiğini açıkça gözlemlemiştir. Kahramanın hisleriyle başa çıkabilmek için ne yaptığına dair öğrenciler, karakterin zaman zaman “bahane üretme” yoluna gittiğini belirtmiştir. Bu, aşağılık hissini inkâr etme ya da durumu saptırma şeklindeki savunma mekanizmaları olarak değerlendirilebilir. Ancak “vazgeçmeme” davranışı olumlu bir telafi stratejisidir. Öğrencilerin tavsiye yanıtlarında çoğu, karakterin “kendini tanıması, ezdirmemesi, yeterince çabalaması” gibi mesajlar çıkarması, bireysel farkındalığa vurgu yapıldığını göstermektedir. Bu, telafi sürecinin içselleştirildiğini gösterir. Hikâyenin öğreticiliği hakkında öğrenci yanıtlarında “vazgeçmemek, güçlü olmak, kendine inanmak” gibi çıkarımlar, karakterin duygusal dönüşümünün öğrenciler tarafından anlaşıldığını ve içselleştirildiğini göstermektedir. Bu ifadeler, karakterin yaşadığı iç çatışmanın gelişimsel ve öğretici yönlerini yansıtır.

Kediler Padişahı hikâyesinde öğrenci yanıtlarında “mumun sönmesi ve karanlıkta kalmak”, “sürekli çalışmak zorunda olmak” ve “fakirlik” ifadeleri karakterin çaresizlik, yorgunluk ve sosyal dışlanma hislerini simgelemektedir. Bu durum, Adler’in bireyin çevresine göre kendini eksik hissettiği aşağılık duygusuna tam olarak uymaktadır. Kahramanın kendini üstün görmesinin diğer kişilerle olan ilişkisine dair öğrenci yanıtlarında “başına gelenlerin peşine kimse düşmedi.”, “zarar görmesi” yanıtları, sosyal destekten mahrum bırakılmış olmanın aşağılık hissini derinleştirdiğine işaret eder. Kahramanın hisleriyle başa çıkabilmesine dair öğrenci yanıtlarında “tek ışık olan yere gitmesi”, “çok çalışması”, “cesur davranması” ifadeleri, karakterin aşağılık hissini yapıcı şekilde telafi ettiğini göstermektedir. “küçük gördüm”, “çabaladım” diyen

öğrenciler, kendi içlerinde de benzer aşağılık veya üstünlük davranışları yaşamıştır. Bu durum, öğrencilerin karakterle özdeşim kurduğunu ve duygusal farkındalık geliştirdiğini göstermektedir. Öğrencilerin “küçük görmemeliydi, çok konuşmamalıydı, sırrı saklamalıydı” gibi tavsiyeler, karakterin üstünlük gösterisi yaparak başkalarının sınırlarını aştığını düşündürmektedir. Öğrencilerin önerileri, Adler’in “toplumsal duyarlılık” ve “bireysel sorumluluk” kavramlarıyla da uyumludur. Hikâyenin öğreticiliğine dair yanıtlarda “tatlı dilli olunmalı, alay edilmemeli, ders çıkarılmalı” çıkarımlar, öğrencilerin karakterin yaşadığı duyguları hem etik hem de sosyal bağlamda analiz edebildiklerini göstermektedir.

Şeker kutusu hikâyesinde öğrenci yanıtlarından “bayramda nişanlısını görmeye gitme” durumunun mahcubiyet ve utanma ile eşleştirilmesi, bireyin sosyal ilişki kurma konusunda kendisini yetersiz ve çekingen hissettiğini göstermektedir. Bu durum, Adler’in “aşağılık duygularının sosyal ilişkilerde ortaya çıkma” biçimiyle doğrudan örtüşmektedir. Kahramanın kendisini başkalarından daha güçsüz, yetersiz ya da farklı hissettiğine dair “cesaretinin olmaması”, “alışık olmaması”, “tereddüt etmesi” öğrenci yanıtları, karakterin içsel güvensizlik ve korkularla mücadele ettiğini göstermektedir. Bu veriler, aşağılık kompleksinin kökeninde yer alan özgüven eksikliğine işaret etmektedir. Öğrencilerin kendini başkalarından daha az yeterli veya daha üstün hissettiği durumlar yaşamasına dair “yetersizlik ve utanç”, “başarısızlık” hissettiğini belirten yanıtları, öğrencilerin duygusal zorlukları ve kendi eksiklikleriyle yüzleşme sürecinde olduğuna işaret edebilmektedir. Karakterin sosyal kaygıları, duygusal kırılabilirliği ve cesaret eksikliği, Adler’in tanımladığı aşağılık duygularının çok tipik

örnekleridir. Öğrenciler de bu eksiklikleri yüksek oranda fark etmiş görünmektedir. “arkadaşlarının yanına gitti” ifadeleri, karakterin cesaret eksikliğini bastırmak için dışsal bir destek arayışında olduğunu göstermektedir. Bu davranışlar, duygusal aşağılık duygusunu geçici üstünlük hissiyle bastırmaya çalışma olarak okunabilir. Tavsiye yanıtlarına öğrencilerden gelen “cesaret için kötü şeylerden yardım almaya gerek yok”, “kendine güvenmelisin”, “duygularını bastırmamalısın” gibi ifadeler, karakterin aslında yanlış telafi mekanizmaları kullandığını ve bunun fark edildiğini göstermektedir. Karakterin, yetersizlik hissini dışsal güçlerle aşmaya çalışması, Adler’in üstünlük kompleksi kuramının doğrudan bir örneğidir. Bu bağlamda, davranışları geçici ve yapay bir özgüven yaratma çabasına işaret etmektedir. Hikâyenin

öğreticiliğine dair “insan ilişkilerinin gerçek yüzü”, “çıkar ilişkileri” gibi çıkarımlar, öğrencilerin hikâyedeki sosyal yapının eleştirisini fark ettiklerini göstermektedir. Öğrenci tavsiyeleri, bireysel farkındalık, duygu düzenleme, sosyal eleştiri ve özgüven gelişimi açısından yüksek değere sahiptir.

Bireysel psikoloji yaklaşımına göre, bireyin çocukluk deneyimleri, ileriki yaşamına dair önemli ipuçları sunar; çünkü birçok düşünce ve davranış, çocukluk döneminin izlerini taşır. Bu erken yaşantıların yorumlanması, bireyin kişilik yapısını anlamada belirleyici bir rol oynar (Karakış, 2018: 31). Bu çalışma, bireylerin otoriter sosyal çevrelerde yaşadıkları psikolojik güçlüklerin anlaşılması ve bu zorlukların üstesinden gelmesi için önemli bir akademik katkı sunmaktadır. Aynı zamanda, eğitim ve rehberlik programlarının geliştirilmesinde temel bir rehber işlevi görebilir. Çocuk edebiyatının psikososyal gelişimde önemli bir araç olduğunu ve Alfred Adler’in Bireysel Psikoloji Kuramı’nın çocukların duygusal ve sosyal dünyalarını anlamada güçlü bir teorik çerçeve sunduğunu göstermektedir. Karakterlerin yaşadıkları aşağılık ve üstünlük duyguları, çocukların empati geliştirmeleri, kendilik algılarını şekillendirmeleri ve sosyal becerilerinin gelişimi açısından değerli bir kaynak oluşturmaktadır. Farklı metinlerdeki kahramanların psikolojik süreçlerinin Adler’in bireysel psikoloji çerçevesinde değerlendirilmesi, edebi eserlerin psikolojik tematik analizi ile bireylerin duygu ve davranışlarının daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Aynı zamanda psikolojik okuryazarlık, karakter eğitimi ve sosyal duygusal gelişim açısından ipuçları sunmaktadır.

Bu çalışma ile araştırmacılara, öğretmenlere ve yöneticilere şu öneriler verilebilir:

- Gülten Dayıoğlu'nun *Akıllı Pireler* eserinde insanların ne kadar "ben" ve "bencil" oldukları ile ilgili yaklaşımlarına yer verilmiştir. Freud'un "benlik" kavramı ile ilgili çocuk kitaplarında çalışma yapmak isteyen araştırmalar için bu eser önerilebilir.
- Öğrenci yanıtları, Alfred Adler'in aşağılık ve üstünlük komplekslerinin çocuk edebiyatı karakterleri aracılığıyla algılanması konusunda sosyal ilgi ve etik boyutların işlenmesi açısından ilerleyen pedagojik uygulamalar ve araştırmalar için değerli yol göstericiler sunmaktadır.

- Eğitim programlarında, edebi metinlerin psikolojik temalar ekseninde incelenmesine ve öğrencilerin duygu-düşüncelerini ifade etmelerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Gelecek çalışmalar için karma araştırma yöntemleri kullanılarak, bireylerin psikososyal gelişim süreçlerinin ve edebi metinlere yönelik algılarının daha kapsamlı bir biçimde analiz edilmesi önerilmektedir.
- Drama, yaratıcı yazma ve sanat terapisi gibi ifade biçimlerinin desteklendiği eğitim ortamları oluşturularak öğrencilerin duygusal farkındalığını artırmaya ve psikolojik iyilik hallerinin gelişimine katkı sağlamaya yönelik araştırmalar önerilmektedir.
- Çocukların okudukları metinlerdeki karakterlerin yaşadığı psikolojik çatışmalar üzerine rehberlik edecek, eleştirel düşünme ve duygu farkındalığını artıracak soru setleri ve tartışma etkinlikleri hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkyol, E. (2023). “Adalet Ağaoğlu’nun Üç Beş Kişi Romanında Aşağılık Kompleksinin Doğurduğu Ruhsal Yönelimler” *International Journal of Language Academy*, Cilt 11, Sayı 2, 167-180.
- Adler, A. (1928). *İnsan Psikolojisi*. A. Özüpek (çev.). Ankara: Yason Yayınları.
- Adler, A. (1929). *The Science of Living*. George Allen & Unwin Ltd.
- Adler, A. (1964). *Superiority and Social Interest: A Collection Of Later Writings*, (ed.) H. L. Ansbacher & R. R. Ansbacher. New York: Norton.
- Adler, A. (1966). *Güç Çocuğun Eğitimi*. Nihal Önal (çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Adler, A. (1983). *Kişilik Bozuklukları ve Toplumsal Bütünleşme*. Belkıs Çorakçı (çev.). İstanbul: Say Dağıtım.
- Adler, A. (1994a). *İnsan Tabiatını Tanıma (Understanding Human Nature)*. Ayda Yörükan (çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Adler, A. (1994b). *Genç Kız Psikolojisi ve Cinselliği*. Nesrin Sipahioğlu (çev.). İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- Adler, A. (2003). *Yaşama Sanatı*. Selma Koçak (çev.). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Adler, A. (2002). *Sosyal Duygunun Gelişiminde Bireysel Psikoloji*. Halis Özgü (çev.). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Adler, A. (2004). *İnsanın Doğası*. Ayşen Tekşen Kapkın (çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Adler, A. (2011a). *Social Interest: A Challenge to Mankind*. Washington: Alfred Adler Institute.
- Adler, A. (2011b). *Yaşama Sanatı*. Kâmuran Şipal (çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2011c). *Yaşamın Anlamı ve Amacı*. Kâmuran Şipal (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2012). *Çocuk Eğitimi*. Kâmuran Şipal (çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Adler, A. (2012). *İnsan Tabiatını Tanıma*. Ayda Yörüken (çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Adler, A. (2013). *İnsanı Tanıma Sanatı*. Kamuran Şipal (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2015). *Yaşamla İlgili Sorunlar*. Lütfü Yarbaş (çev.). İzmir:

Atlantis

Yayınevi.

Ak, S. (2019). *Karşı Pencere*. İstanbul: Can Yayınları.

Akdoğan, R. (2012). *Adleryen Yaklaşımına Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yetersizlik Duygusu ve Psikolojik Belirti Düzeylerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi EBE.

Akdoğan, R. ve E. Ceyhan (2014). “Adleryen Grupla Psikolojik Danışmanın Yetersizlik Duygusu ve Psikolojik Belirtiler Üzerindeki Etkisi”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 5, Sayı 42, 280- 293.

Akdoğan, R. ve E. Çimşir (2019). “Linking in Feriorty Feelings to Subjective Happiness: Self Conceal Mentand Loneliness as Serial Mediators”. *Personality and Individual Differences*, Sayı 149, 14-20. doi.org/10.1016/j.paid.2019.05.028

Akman Eliaçık, P. (2019). *Necati Tosuner’in Roman ve Öykülerinin Yapısal, Tematik Ve Psikanalitik Açından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi SBE.

Akman, İ. (2018). Silema-I Romanında Dil, Toplum ve Tarih. İnan, R. ve M. Babacan (ed.), *Filolojide Akademik Araştırmalar*. (79-94). Ankara: Gece Kitaplığı.

Alangu, T. (2012). *Kediler Padişahı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Albasan, I. (2023). “İtalyan Yazar Italo Svevo’nun “Zeno”nun Bilinci” Romanına Psikanalitik Eleştiri”. *Folklor Akademi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, 1293-1309.

Algan Atabay, T. (2019). *Çalışanların Kişilik Özelliklerinin İşe Adanmışlık Seviyeleri ve Tükenmişlik Davranışlarına Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.

Altındağ, G. (2022). *Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında Analitik Psikoloji ve Psikodinamik Güçler Kapsamında Sanatsal Yaratıcılığın İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.

Altıntaş, E. (1992). “Alfred Adler ve Bireysel Psikolojisi”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 7, Sayı 1, 49-57.

Altunbay, M. (2018). Edebiyat ve Psikolojinin Buluşma Noktası: Bibliyoterapi. Ayaş, Gıyasettin ve Uslu Üstten, Aliye (ed.), *Prof. Dr. Alemdar Yalçın Armağanı*. (887-908). Ankara: Akçağ Yayınları.

- Altunbay, M. (2023). “Disiplinlerarasılık Bağlamında Edebiyat-Psikoloji İlişkisi ve Çocuk Edebiyatından Psikolojiye Bir Katkı: Peter Pan Sendromu”. *International Journal of Languages” Education and Teaching*, Cilt 11, Sayı 4, 127-144.
- Arslan, A. (2018). *Edebiyat ve Psikoloji Kavşağında Nihan Kaya’nın Eserleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). SBE Giresun Üniversitesi.
- Atık, F. N. (2022). *20.yy.dan Günümüze, Türk Resim Sanatı’nda Bilimin Etkisiyle Psikanaliz Eğilimlerin Araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Atlı, F. (2012). “Edebi Metnin ve Yaratıcılığın Kaynağına Ulaşan Yol: Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi”. *Turkish Studies*, Cilt 7, Sayı 3, 257-273.
- Aydın, C. ve M. R, Şirin. (2006). İyi Edebiyat İyi Okur. Şirin Mustafa Ruhi (ed.), *Çocuğa Adanmış Konuşmalar*. (153-159). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aydın, E. (2021). Çocuklara Seslenen Diğer Yazınsal Türler ve Dilsel Gereçlerin Çocukların Gelişimlerine Katkıları. Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (203-231). Ankara: Pegem yayıncılık.
- Ayim-Aboagye, D. (2018). “Fundamental Theorem of the Theory of Superiority Complex”. *International Journal of Emerging Trends in Science and Technology*, Cilt 5, Sayı 7, 6688-6703. <https://doi.org/10.18535/ijetst/v5i7.05>
- Ayyıldız, M. ve H. Birgören (2005). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aytekin, B. (2022). *Hakan Günday’ın Roman Kişilerinin Psikanalitik Tahlilleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi SBE.
- Aytekin, H. ve T. Aytekin (2023). “Alfred Adler’in Bireysel Psikoloji Kuramı ve Temel İlkeleri” *Electronic Cumhuriyet Journal of Communication*, Cilt 5, Sayı 1, 40-47.
- Bayburtlu, Y. S. (2022). “Temel Dil Becerileri Bağlamında Türkçe Eğitiminin Sahadaki Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 26, 39-63.
- Beyhan, A. (2013). “Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması”. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 65-89.
- Bingöl, T. Y. (2017). “Çerkez Toplumu Etiğinin Adler Yaklaşımının Temel Kavramları ile İncelenmesi”. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı 9, 73-95.

- Bozpinar, Ç. (2021). “Gülten Akın'ın Şiirlerinin Psikanalitik Kuram Açısından İncelenmesi”. *International Journal of Turkish Academic Studies (TURAS)*, Cilt 2, Sayı 2, 70-87.
- Buran, A. (2021). *Feridun Oral'ın Resimli Çocuk Kitaplarının Çocuklara Verdiği Mesajlar Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi EBE.
- Burger, Jerry M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., E. Kılıç Çakmak, vd. (2024). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, T. C. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Canel Çınarbaş, D. ve G. Nilüfer (2019). “Adler ve Sulloway'ın Doğum Sırası Kuramları ve Görgül Bulgular İle İlgili Bir Derleme”. *DTCF Dergisi*, Cilt 59. Sayı 1, 125-151.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi kitapevi.
- Çakır, E. Y. (2018). *2000-2017 Arası Vizyona Giren Marvel Çizgi Roman Uyarlaması Filmlerde Bireysel Psikoloji*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi SBE.
- Çalışlar, A. (2004). *Nazım Hikmet Sanat ve Edebiyat Üstüne*. İstanbul: Bilim ve Sanat.
- Çelebi, H. K. Ve İ. Ç. Ulus (2024). “Çocuk, Köstebek, Tilki ve At Kitabı: Varoluşçu, Birey Merkezli, Bireysel ve Pozitif Psikoloji Yaklaşımları Üzerine Bir İçerik Analizi”. *25. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çelik, B. B. ve F. G. Avcı (2019). “Aile İçi İlişkilerin Yardımseverlik Üzerine Etkisi”. *Araştırma Yöntemleri*, I. academia.edu. (Erişim Tarihi: 16 Mart 2025)
- Çelik, B. ve E. Ergün (2016). “An integrated approach Of Erikson's Psycho Social theory And Adlerian Counseling”. *International Journal of Human Behavioral Science*, Cilt 2, Sayı 1, 20-26.
- Çınarbaş, D. C. ve G. Nilüfer (2019). “Adler Ve Sulloway'ın Doğum Sırası Kuramları Ve Görgül Bulgular İle İlgili Bir Derleme”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 59, Sayı 1, 125-151.

- Dayıoğlu, G. (2015). *Akıllı Pireler*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Demir, N. E. ve M. N, Kardaş (2021). Klasik Eserler ve Çocuk Klasikleri Üzerine Bir İnceleme. Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (181-200). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demir Gencer, T. (2023). *The Psycho-Analytical Study Of The Principle Of Compensation In Of Human Bondage By William Somerset Maugham, My Left Foot By Christy Brown And Forrest Gump By Winston Groom*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabuk University EBE.
- Derin, S. ve E. Çetinkaya Yıldız (2018). “An Adlerian analysis of “The Kid” Movie”. *Education and Science, Cilt 43, Sayı 193, 317-335*.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş Çocuk Yazanı: Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Durkaya, F. ve G. Lokumcu (2022). “Eğitim Bilişim Ağının Kullanımına Yönelik Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi (Tekirdağ/Çorlu örneği)”. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, 466-485*.
- Durmaz, S. (2024). *Ahmet Şevki'nin Şiirinde Çocuk Psikolojisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Ergün, N. (2011). “Ölü Bir Deniz Romanına Psikanalitik Bir Yaklaşım”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), Cilt 14, Sayı 14, 119-136*.
- Eker, S. (2012). “Alfred Adler’in Kişilik Kuramının Demokrasi Düşüncesi Açısından Önemi”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 13, Sayı 22, 157-180*.
- Ekşi, H., E. Sevim ve B. Kurt (2016). “Psikolojik Doğum Sırası İle Yetersizlik Duygusunun Yetişkin Bağlanma Stillerini Yordama Düzeyinin İncelenmesi”. *İlköğretim Online, Cilt 15, Sayı 3, 1054-1065*.
- Emre, İ. (2006). *Edebiyat ve Psikoloji*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erbaş, M.M. (2023). “Adlerian Therapy: A General Review”. *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 79-90. doi.org/10.29329*
- Erdoğan, E. (2022). *Sihirli Top*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Ergün, N. (2011). “Ölü Bir Deniz Romanına Psikanalitik Bir Yaklaşım”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 14, 119-135*.
- Ericek, Ş. (2023). “Geleceğe İlişkin Kaygıların Dindarlık Yönelimi İle

- İlişkisi”. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, Cilt 7, Sayı 29, 319-325.
- Feist, J. vd. (2018). “*Theories of Personality*”. London: McGraw Hill International Editions.
- Ferah, N. (2024). “Bireysel Psikoloji ve Din”. *Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı 15, 178-195.
- Fidan, Y. ve O. Bayraktar (2022). “A ve B Tipi Kişilik Yapısına Sahip Yöneticilerin Yaşam Tarzları Ve Stres İlişkisi”. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 393-408.
- Freud, S. (2006). *Cinsellik Üzerine*. Dr. Emre Kapkın (çev.). İstanbul: Payel Yayınları.
- Gönen, M. E. (2022). “Dr. İsmet Emre, Edebiyat ve Psikoloji, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 9, 973-977. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1167487>
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Güngör, H. (2009). *Ebeveyn ve Öğretmen Mükemmeliyetçiliğinin 5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeyini Öngörmedeki Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi SBE.
- Güngör, A. ve D.D. Taylor (2021). “Adaptation Of The Adlerian Personality Priority Assess Mentin To Turkish”. *International Journal of Assessment Tools in Education*, Cilt 8, Sayı 4, 914-927. doi.org/10.21449/ijate.863323
- Gürova, E. (2022) Kuşlar, Doktor Faustus, Bir Halk Düşmanı ve Çılgın Kadın’da “Ekokibir”. Ağır, Barış ve Balkaya, Mehmet Akif (ed.), *Ekodrama* (223-240). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Houston, J. P., H. Bee ve D. C. Rimm (2013). “Personality Theory”. *Essentials of Psychology*. Florida: Academic Press. 332 - 346.
- İlgaz, R. (2006). *Şeker Kutusu*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İlhan, B. B. (2023). Oğuz Atay Hikâyelerinde Yüzleşme. Kafaoğlu Büke, A. (ed.). *Oğuz Atay’ı okumak, anlamak ve anlatmak*. (34-39). Özel Sainte Pulcherie Fransız Lisesi İnternet Yayını.
- İşcan, A ve S. Baskın (2021). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Alışkanlığı/Kültürü. Tunagür Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (99-116). Ankara:

- Pegem Yayıncılık.
- Karabacak, G. (2010). *İşgören Kişilik Özelliklerinin İş Stresi Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.
- Karabulut, A. (2021). Cumhuriyet Dönemi Türkçe Öğretim Programlarında Çocuk Edebiyatı. Tunagür Muhammed ve Kardaş Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (25-50). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Karabulut, E. (2023). *Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı Bağlamında Vüs'at O. Bener Hikâyelerinin Psikanalitik İncelemesi*. (Lisans Bitirme Tezi). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Karadağ, N. (2015). "Frantz Fanon'un Aşağılık Kompleksi ve Öteki Olma Çabası Tanımı ve Leaving Tangier (Tanca'dan Ayrılmak)". *Journal of Turkish Studies*, Cilt 10, Sayı 8, 1467-1478.
- Karadoğan Doruk, S. ve S. Savaş (2017). "Benzer Sektörde Faaliyet Gösteren Kurumların Kuruluş Tarihi Sıralamasının Kurum Kültüründe Ortaya Çıkan Yansımaları: Alfred Adler Üzerinden Coca Cola ve Pepsi Kurumları Üzerine Bir Değerlendirme". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 53, 103-137. <https://doi.org/10.17064/iuifd.335667>
- Karahan, S., S. Uca ve T. Güdük (2022). "Nitel Araştırmalarda Görüşme Türleri ve Görüşme Tekniklerinin Uygulanma Süreci". *Nitel Sosyal Bilimler*, Cilt 4, Sayı 1, 78-101.
- Karakış, E. (2018). *Yeni Güney Kore Sinemasında Psikanalizm: Kim Ki-Duk, Lee Chang-Dong ve Park Chan-Wook Filmlerinin Ruhbilimsel Çözümlemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi SBE.
- Karanisoğlu Güder, M. (2019). *Nezihe Meriç'in Çocuk Kitaplarından Küçük Bir Kız Tanıyorum Serisinde Gelişim Alanlarının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Karataş, Z. ve F. Akkoyun (2013). *Bireysel Psikoloji (Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları, IV. Bölüm)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kardaş, S. ve M. N. Kardaş (2021). Çocuğun Beden, Zihin, Dil Gelişimi ve Çocuk Edebiyatının Dil Gelişimindeki Önemi Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (51-76). Ankara: Pegem yayıncılık.
- Kasapoğlu, A. (2006). "Kur'an'da Hayvan Davranışlarına Benzetilen İnsan

- Karakterleri”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 47-75.
- Kaya Ciceralli, L. (2019). “Suça İtilmiş Çocuklar İçin Yeni Bir Rehabilitasyon ve Yeniden Suça Karışmayı Önleme Modeli”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 6, 157-165.
- Kaya, M. (2021). Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Nitelikler. Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (117-140). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kazanoğlu, M.M (2024). *Üstünlük Kompleksi İle Tehlike Arz Eden Irk Köpek Tercihi Arasındaki İlişkinin Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Doğuş Üniversitesi EBE.
- Kefeli, E. (2012). *Batı Edebiyatında Akımlar*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Keskin, U. (2019). “Performans Değerlendirme Hatalarının Adler Ekolü Açısından İncelenmesi”. *Kesit Akademi Dergisi*, Sayı 9, 18-35.
- Kıral, B. (2020). “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 15, 170- 189.
- Kozancıoğlu, G. (1986). “Çocukların Anksiyete Düzeyleri İle Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki”. *Psikoloji Çalışmaları*, Sayı 14, 83-103.
- Kutlu, M. ve Şirin, M.R. (2006).Çocuk Edebiyatı Kültürü. Şirin Mustafa Ruhi (ed.),*Çocuğa Adanmış Konuşmalar*. (111-125). İstanbul: İz yayıncılık.
- Kuzu, A.(2009). “Öğretmen Yetiştirme ve Mesleki Gelişimde Eylem Araştırması”.*Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, Cilt 2, Sayı 6, 425-433.
- Miller, R ve D.D. Taylor (2016). “Does Adlerian theory Stand The Test Of Time: Examining Individual Psychologyfrom A Neuroscience Perspective”. *The Journal of Humanistic Counseling*, Cilt 55, Sayı 2, 111- 128. <https://doi.org/10.1002/johc.12028>
- Moran, B. (2002). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Mosak, H. and M. Maniacci (1999). *A Primer of Adlerian Psychology: The Analytic-Behavioral-Cognitive Psychology of Alfred Adler*. Routledge, London.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Önol, E. (2019). *Ufuk Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Sosyal İlgilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi SBE.

- Örücü, E. ve M. Aksoy (2017). “Sanal Kaytarma ve Beş Büyük Kişilik Özelliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 30, 265-282. DOI: 10.5505/pausbed.2018.65668.
- Özgü, H. (1976). *Psikoloji Dünyasının 3 Büyükleri*. İstanbul: Ararat Yayınları.
- Özkan, U.B. (2019). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztatar, M.(2019) *Christine Nöstlinger’in “Ilse Ist Weg” ve Muzaffer İzgü’nün “Kaçak Kız” Adlı Romanlarında Birinci Çocuk Psikolojisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi EBE.
- Özübal, E. (2024). *Sevda Müjgan Yüksel’in Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.
- Peker, C. (2001). *Studies on Joseph Conrad’s Heart of Darkness and William Golding’s Lord of the Flies: A Psychoanalytic Approach*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi SBE.
- Sarıkaya B. ve S. Aydeniz (2021). Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik. Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (79-97). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Schultz, D. ve Schultz, (2007). *Modern Psikoloji Tarihi*. Yasemin Aslay (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Selvi, K. (2018). “Narsisistik Kişilik Bozukluğunun Adler’in Aşağılık ve Üstünlük Kompleksleri Açısından Analizi: Bir Olgu Çalışması”. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 1-20.
- Sertbarut, M. (2019). *Çöp Plaza*. İzmir: Tudem
- Sis, B. ve Şirin, M.R.(2006). Çocuk Edebiyatı ve İdeoloji. Şirin Mehmet Nuri (ed). *Çocuğa Adanmış Konuşmalar*. (181-184). İstanbul: İz yayıncılık.
- Soydaş. G. (2024). *Cahit Sıtkı Tarancı Hikâyelerinin Psikanalitik Açıdan İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE. Şakar, C. (2011). *Edebiyatın Sırça Kulesi*. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.
- Şahin, Ç. (2022). Bilimsel Öğrenme Kuramları. Kıncal, R. Y. (ed.). *Verilerin Analizi* (183-219). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2019). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış (Çocuk Edebiyatı Nedir Ne*

- Değildir?*). İstanbul: Uçan at Yayınları.
- Takır, F.N. (2023). *Cahit Zarifoğlu'nun Çocuk Kitaplarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi SBE.
- Tezcan, Ö., S. Ada ve Z.N. Baysal (2016). “Eğitim Alanında Eylem Araştırmaları”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 32, 133-148.
- Topçu, H. (2018). “Aşğılık Karmaşasına Hapsolmuş Bir İsim: Ahmet Haşım”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 40, 103-118.
- Topcu, Z. G. (2019). *Okul Öncesi Dönem Resimli Çocuk Kitaplarının Psikolojik Sağlamlık Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Tuğcu, K. (2011). *Kuklacı*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tunagür, M. (2021). Tarihi Seyir İçerisinde Çocuk ve Çocuk Edebiyatı. Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*.(1-22). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tunagür, M. (2021). Yazınsal Çocuk Edebiyatı Türleri. Tunagür, Muhammed ve Kardaş, Mehmet Nuri (ed.), *Çocuk Edebiyatı*. (143-178). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Turna, M. (2020). “Edebiyat ve Psikanaliz Üzerine”. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 1-17.
- Tunç, A. (2021). *Çocuk Edebiyatı Eserlerine Psikanalitik Bir Yaklaşım (Roald Dahlin Çocuk Kitapları Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi SBE.
- Tüfekçi Can, D. (2012). *Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Araştırma: Tanımlar, Türler Ve Teoriler*. (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi SBE.
- Türk Dil Kurumu (2024). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (10 Ocak 2024).
- Ural, Y. (2023). *Korkulu Bir Gün*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uslucan, F. ve A. Arslan (2023). “Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi Açısından Kar ve İnci Romanı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Mavi Atlas*, Cilt 11, Sayı 1, 208-221.
- Uygur, A. E. (2015). *Din Psikolojisi Açısından "Alfred Adler Psikolojisi'nin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Uz Erşahin, I. (2009). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin*

- Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Uzun, S. (2020). “Yaşlılarda, Kadınlarda ve Adölesanlarda Kişilik Algısı Değişimi ve Nedenleri”. *Journal of Human and Social Sciences*, Cilt 3, Sayı 1, 431-449.
- Varışoğlu, B. ve E. Irmak (2021). “Aşağılık Duygusu Dil Kullanımına Yansır Mı?”. *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 85, 77-90.
- Yalçın, A. ve G. Aytaş (2008). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları. Yaşar, Ş. (2018). *Cingo*. İstanbul: Doğan ve Egmont Yayıncılık.
- Yazgan İnanç, B ve E. E. Yerlikaya, (2010). *Kişilik Kuramları*. İstanbul: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, O. ve H. Kumcağız (2022). “Psikodinamik Yaklaşım Göre İnsan Davranışının İncelenmesi”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 40, 103-132. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1052683>.
- Yıldırım, Z. (2024). *Postmodern Romanların Psikanalitik Edebiyat Kuramı Bağlamında İncelenmesi (1960-2010)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi SBE.
- Yörüken, T. (2006). *Alfred Adler: Sosyal Roller ve Kişilik*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yurdugül, H. (2005). “Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması”. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Yurtsever, E. ve T. Yiğit (2023). “Adler Kuramı Perspektifinden Yetenekli Eller: Ben Carson Hikâyesi”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı 58, 215-238. DOI: 10.17498/kdeniz.1257232
- Zarifoğlu, Z.(2012). *Çocuklarımızla Atlara Biniyorduk*. İstanbul: Beyan Yayınları.

EKLER

Ek-1: Etik Kurulu İzin Kabul Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.02.2025-182148

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmamın Başlığı:	"Alfred Adler'in Aşâğılık Kompleksi ve Üstünlük Kompleksi Üzerinden Çocuk Edebiyatı Eserlerindeki Karakterlerin İncelenmesi" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	16.01.2025
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	10.02.2025
Karar tarihi	10.02.2025

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Alimet KARA

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Muhammed ÇINAR

Üye
(İznilî)
Prof. Dr. Ercan BURSAL

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Sedat BOZARI

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://ebys.alparslan.edu.tr/enVision/Dogrula/BS4BP1UHZS> adresinden yapılabilir.

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 10.02.2025	Toplantı Sayısı: 1	Karar Sayısı: 66
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-40: Yüksek Lisans Öğrencisi Sümeyra POLAT EYİN'in 16.01.2025 tarihli başvuru dosyası okundu ve ekleri incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda; Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Sümeyra POLAT EYİN'in "Alfred Adler'in Aşağılık Kompleksi ve Üstünlük Kompleksi Üzerinden Çocuk Edebiyatı Eserlerindeki Karakterlerin İncelenmesi" isimli çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Yüksek Lisans Öğrencisi Sümeyra POLAT EYİN'e bildirilmesine, Oy birliği ile karar verildi.		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ahmet KARA İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Muhammed ÇINAR Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (İzinli) Prof. Dr. Ercan BURSAL Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Sedat BOZARI Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi

Ek-2: MEB İzin Kabul Formu

Harman Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.019345

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 715938

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: SÜMEYRA POLAT EYİN

Araştırmacının Adı: Alfred Adler'in Aşağılık Kompleksi ve Üstünlük Kompleksi Üzerinden Çocuk Edebiyatı Eserlerindeki Karakterlerin İncelenmesi

Araştırmacının Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmacının Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Harman Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: MUŞ

Veri Toplama Aracının Başlığı: yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 28.02.2025

Araştırmacının Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 28.02.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni MUŞ İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -